

הישיבה המאתיים-ושמונים-ושש של הכנסת האחת-עשרה

יום שלישי, כ"ו בטבת התשמ"ז (27 בינואר 1987)

ירושלים, הכנסת, שעה 16:02

א. ברכת יושב-ראש הכנסת את ראש ממשלת אוסטרליה

אך אפילו ותיקה היא ממדינת ישראל ומרוחקת ממנה גיאוגרפית, רבה הקרבה בינינו ורכ המשותף, כי חזקה יותר קרבה של ערכים ממרחק של קילומטרים.

מעל לכול, שייכות שתי מדינותינו למשפחה המצומצמת, אך המכובדת, של מדינות דמוקרטיות וחופשיות. אני שמח לציין, כי יש קשרים הדוקים בין שני הפרלמנטים שלנו, ואגודות פרלמנטריות לקשרי ידידות בין בתי-המחוקקים קיימות ופועלות. תודתי על כך לזו שבירושלים ולזו שבקנברה. אנו וזכים מדי פעם לביקורים של חברי פרלמנט מאוסטרליה, וכמה חברי כנסת ביקרו באוסטרליה וזכו שם לקבלת פנים ידידותית. אין ספק כי ביקורו של נשיא המדינה, מר חיים הרצוג, לפני חודשים באוסטרליה וקבלת הפנים הלבבית שנערכה לכבודו הם גולת הכותרת של קשרים אלה ויש בהם ביטוי עמוק לידידות ולהערכה הדדיים.

בהזדמנות זאת, אני שמח להודיע לחברי הכנסת, כי יושבת-ראש הפרלמנט האוסטרלי, הגברת ג'ין צ'יילד, נענתה להזמנה ששלחתי לה, והיא תבוא להתארת אצלנו בחודש יוני השנה.

Mr. Prime Minister, I wish you, Mrs. Hawke and your entire entourage, a pleasant and fruitful stay in Israel. I am confident that this visit will strengthen still further the ties of friendship between our two nations. From the Knesset, Israel's house of parliament situated in its capital city of Jerusalem, our good wishes accompany you in the traditional blessing: may you be blessed in your coming and in your going.

ב. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

הצעת חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מס' 74).
התשמ"ז-1987: הצעת חוק היטל על שירותים מיובאים ונכסי חוץ (הוראת שעה) (תיקון מס' 3 והארכת חוק),
התשמ"ז-1987: הצעת חוק היטל על נסיעה לחוץ-לארץ (תיקון מס' 3).
התשמ"ז-1987: הצעת חוק יסודות התקציב (תיקון מס' 4).
התשמ"ז-1987.

החלטת שכר חברי הכנסת (תשלום בעד שירותים רפואיים — ביטול) (תיקון).
התשמ"ז-1987.

מסקנות ועדת העלייה והקליטה בנושא: הקמת עיר עולים בישראל כמנוף לחידוש העלייה.

היו"ר ש' הלל:

חברי הכנסת, לכבוד ולעונג לי לקדם בברכה חמה, בשמכם ובשמיי, את אורחנו, ראש ממשלת אוסטרליה, מר רוברט הוק, את רעייתו ואת אנשי פמלייתו.

אורחנו הנכבד הוא ידיר ותיק של עם ישראל ומדינת ישראל, ואין זה ביקורו הראשון בארץ. אולם לביקורו הפעם כראש ממשלתה של אוסטרליה, ביקור ראשון של ראש ממשלה של מדינה זו, יש משמעות מיוחדת וביטוי מיוחד של ידידות, ועל כך — תודה.

מסורת ארוכת שנים של ידידות ושל הבנה קיימת בין אוסטרליה לבין ישראל. רבים ממנהיגי הדגולים של אוסטרליה, מגווניה השונים של הקשת הפוליטית, הפגינו את אהדתם לנו, ואף הושיטו יד מסייעת כבר לפני הקמת המדינה.

אוסטרליה לא רק הצביעה באו"ם בעד הקמת המדינה, אלא פעלה להבטחת קבלת ההחלטה זו מתוך דבקות בערכי צדק ומוסר אנושיים. נזכור לטובה ונזכיר תמיד את עזרתו הרבה של שר החוץ המנוח של אוסטרליה, ד"ר אוואט, באותם ימים, כשם שלא נשכח את ההחלטה שנחקקה לאחרונה פה-אחד בשני בתי-המחוקקים של אוסטרליה, לגנות את ההחלטה הצינית והמרדשית של עצרת האו"ם המשווה את הציונות לגזענות. על כך, שלוחה מהכנסת תודה לכל עמיתינו באוסטרליה.

נעים לי במיוחד לציין בהוקרה את מעורבותו של אורחנו בקבלת החלטה זו של בתי-הנבחרים של אוסטרליה, ואת פעילותו האישית למען יציאת אחינו מגלות כרית-המועצות.

בעוד כשנה תחוג אוסטרליה מלאות 200 שנה להיווסדה,

היו"ר ש' הלל:

הודעה למזכיר הכנסת.

מזכיר הכנסת ש' יעקבסון:

ברשות יושב-ראש הכנסת, הנני מתכבד להודיע, כי היום הונחו על שולחן הכנסת:

לקריאה ראשונה, מטעם הממשלה — הצעת חוק יציבות המשק (הוראות שונות), התשמ"ז-1987: הצעת חוק מס כולים (ביטולים ותיקוני הוראות), התשמ"ז-1987: הצעת חוק מיסוי נקודות קצבה (הוראת שעה), התשמ"ז-1987: הצעת חוק היטל על אשראי במטבע חוץ, התשמ"ז-1987:

ג. שאלות ותשובות

האורתודוקסית: חיוניות בסוריה ובלבנון, עם ארגונים פלשתיניים ועם ארגוני טרור באמריקה הלטינית.

נראה שהארגון עסק גם בפעילות פלילית, נזילות וסחיטת כספים — ארגון מעניין.

2542. התקופות המרכזיות לשירות אנשי המילואים

חבר הכנסת ר' כהן שאל את שר הביטחון ביום כ"ט בחשוון התשמ"ז (1 בדצמבר 1986):

בתאריך 30 בינואר 1986 פורסם בספר החוקים חוק שירות ביטחון (נוסח משולב), התשמ"ז — 1986, שתחילתו שישנה חודשים מיום פרסומו, דהיינו ביום 30 ביולי 1986.

בסעיף 29 של חוק זה נקבעו התקופות המרכזיות לשירות מילואים לאנשי צבא בני גילים שונים. כך, למשל, נאמר בחוק, כי גבר מעל גיל 39 ובדרגת רב"ט ישירות שירות מילואים עד 21 יום בשנה.

ברצוני לדעת:

האם רשויות הצבא אכן נוהגות על-פי חוק זה?

שר הביטחון י' רבין:

בנוסח המשולב של חוק שירות הביטחון אין שינוי מהוראותיו של חוק שירות הביטחון, ותכלית פרסומו היא לערוך ולסדר מחדש את סעיפי החוק הקיימים, לרבות כל התיקונים שנעשו במשך השנים.

בחוק סמכותו לפי סעיף 34(א) לחוק שירות ביטחון (נוסח משולב), התשמ"ז — 1986 — בעבר סעיף 26 לנוסח הקודם של חוק שירות ביטחון — הוציא שר הביטחון צו, שבו הוסמכו פוקד ומפקד בדרגת סגן-משנה ומעלה לקרוא בצו לכל יוצא צבא, הנמנה עם כוחות המילואים, להתייצב לשירות המילואים למשכי שירות ארוכים מאלה הקבועים בחוק. צו זה, שהוציא שר הביטחון ב"22 באוגוסט 1974, הובא לאישור ועדת החוץ והביטחון של הכנסת, אושר על-ידיה והוא עומד בתוקפו עד היום.

זה שנים מתבצעת הקריאה לשירות מילואים גם מכות הצו הנ"ל, ולא רק מכות ההוראות הספציפיות של חוק שירות ביטחון, כגון: ההוראה הספציפית המתייחסת למשך שירות המילואים השנתי.

הוצאה שוטפת של צווים רגילים לשירות מילואים, המסתמכים על הצו הנ"ל שהוציא שר הביטחון, תקינה מבחינה משפטית. כך נקבע גם בבג"ץ.

היו"ר ש' הלל:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת רן כהן.

שר הביטחון י' רבין:

יש לך בעיה עם החוקים?

רן כהן (התנועה ליכודיות האזרח ולשלום):

כבוד השר, כל כוונתי בשאלתא הואת היא, שאורחי מדינת ישראל ידעו במפורש מהי חובתם, וכמובן, איני רוצה לפגוע אלא להועיל.

כמדומני, רוב הציבור במדינת ישראל קורא את ספר החוקים, ולכן יש לו תחושה שהמפקדים מפרים את ההוראות. אני חושב שיהיה זה נכון וסביר אם תראג שהציבור ידע שמה שכתוב בספר החוקים איננו הכול, ושפקודת שר הביטחון משנת 1974 תקפה, ועל כן מפקדי צה"ל אינם עוברים עבירה. נכון להיום, התחושה היא שהם עוברים עבירה.

היו"ר ש' הלל:

אנחנו עוברים לשאלות ותשובות. אני מזמין את שר הביטחון להשיב על שאלות, בבקשה.

2426. תלונה על איסור השימוש בטלפון לחיילים בשבת
חבר הכנסת ר' כהן שאל את שר הביטחון ביום ח' בחשוון התשמ"ז (10 בנובמבר 1986):
בתחילת חודש ספטמבר 1986 פנו אלי אנשי מילואים החתולגנו, כי בהיותם בשירות מילואים ביחידה בבקעת-הירדן נאסר עליהם לטלפן למשפחותיהם בשבת, בטענה של חילול שבת.

שאלותי הן:

1. האם ידועה לשר תלונה זו ומה עשה כדי שלא תישנה?
2. האם קיבלו רבני היחידות הוראות מפורשות בדבר סמכויותיהם?

3. האם ידוע לשר, כי לפני כשנתיים פנתה חברת הכנסת ש' אלוני באותו עניין, על-פי תלונה דומה שהגיעה מן הבקעה, וכבר אז נאמר כי המקרה הוא יוזמה מקומית?

שר הביטחון י' רבין:

1. כן. מדובר במרכזנית שפעלה על-פי שיקול דעתה האישי, אף שלא חרגה מפקודות הצבא, המקנות לשמירת השבת בצבא מעמד מוכר.

2. אין צורך בכך.

3. כן, אם כי שני מקרים בודדים הקורים בהכרל של שנתיים אינם מעידים על מדיניות.

2540. ארגון המחבלים "קריאת ישר"

חברת הכנסת ג' כהן שאלה את שר הביטחון ביום כ"ט בחשוון התשמ"ז (1 בדצמבר 1986):

העיתונות בישרה לנו על ארגון מחבלים חדש, "קריאת ישר" שמו, שמטרתו לבצע פיגועים ביעדים יהודיים וישראלים ברחבי אירופה. ארגון זה נטל על עצמו את האחריות לפיצוץ בית-הכנסת המרכזי באנטוורפן שבבלגיה (בחסות קפוצ'י — שהוא היום אישיות מרכזית בארגון "אלי-פתח" של ערפאת).

אודה לך אם תשיבני:

מה ידוע לגורמים הביטחוניים שלנו על קיומו והתווה של ארגון זה?

שר הביטחון י' רבין:

אלה הרברים הידועים לנו על ארגון "הקריאה לישו הנוצרי": פעילותו של ארגון "הקריאה לישו הנוצרי" — מתגננים "נחשפה בסוף דצמבר 1985, בעקבות ניסיון-נפל לבצע פיגוע בבית-הכנסת ברחוב קופרניק בפריס. חולית הפיגוע, שמנתה כמה מבצעים, נעצרה על-ידי משטרת צרפת. נראה שהארגון תכנן לבצע פיגועים נוספים ביעדים ישראליים-יהודיים ומערביים. כמו-כן, נטל הארגון אחריות לפיגוע בבית-כנסת בבלגיה בנובמבר 1986, והיה מעורב בפיגוע ביעד צרפתי.

בתחילת מאי 1986 נעצרו בספרד מנהיגי הארגון ובני משפחת ג'ודי, ומחקירתם התברר כי הארגון הוא ארגון לבנוני-נוצרי אורתודוקסי, שהוקם בסוף שנות ה-70 על-ידי אבי המשפחה, חכא אליאס ג'ודי, כשיתוף פעולה עם בניו. הארגון מקיים קשרים ענפים עם לוב, עם הכנסייה

2. אם לא — האם מוכן השר להורות על ביטול התנגדות צה"ל להשתתפותו של ד"ר ולד ועל קיום הקורס כמתוכנן?

שר הביטחון י' רבין:

1 — 2. אין מדובר בקורס אקדמי של מכון דוידוויס, שנערך לקציני צה"ל, אלא בהשתלמות פנימית לקצינים בחיל המודיעין שהיתה באותה מסגרת:

בהשתלמות פנימית בחיל המודיעין נבחרים הנושאים ומאשרים המרצים על-פי שיקולי החיל.

אין ספק שחיל המודיעין אינו מתכוון להתערב בקביעת מרצים מטעם האוניברסיטה בנושאים אקדמיים, והוא ימשיך לקבוע לעצמו את התכנים ולבחור לעצמו את המרצים בהשתלמות שהוא מארגן, ולו גם במסגרת מכון דוידוויס או במסגרת מכונים דומים.

היו"ר ש' הלל:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת מתתיהו פלד.

מתתיהו פלד (הרשימה המתקדמת לשלום):

אדוני השר, אין שום מגינה שחיל המודיעין יפתח קורסים במסגרתו ויזמן מרצים שהוא מעוניין לשמוע, אבל כאשר הוא מתארח אצל מוסד אקדמי ומנסה להכתוב בו מי ירצה — האין בכך התערבות בשיקול הדעת האקדמי לגבי קביעת מרצים על-ידי אותו מוסד אקדמי שהצבא פנה אליו?

שר הביטחון י' רבין:

חבר הכנסת פלד, אני מגינה שחיל של צה"ל או גוף של צה"ל בא למוסד אקדמי כלשהו ואומר: אנחנו רוצים לתאם השתלמות פנימית. אני חושב שזה רק טבעי שתהיה התייעצות, ושכדי המוסד האקדמי לא תושאר ההחלטה מה לתת בהשתלמות ומי יהיו המרצים. צריך להגיע לתאום ולהכנה. הרי אין זו השתלמות שצה"ל חייב, בתוקף חוק כלשהו או בתוקף דבר אחר, לקיים דווקא באותו מוסד אקדמי. הדברים נעשים על בסיס של הידברות. על בסיס של הבנה והסכמה.

אני מבין שאתה דואג מאוד לד"ר ולד, אבל לא זאת הכביה.

מתתיהו פלד (הרשימה המתקדמת לשלום):

אני דואג לחירות האקדמית של האוניברסיטה.

שר הביטחון י' רבין:

אבל אני חושב שהחירות האקדמית צריכה להישמר כמוסדות האקדמיים. היא צריכה להישמר במוסדות האקדמיים לגבי כל גוף שבא ומבקש לקבל השתלמות מהמוסד האקדמי. אבל אם מקיימים השתלמות במשותף, צריכים לסכם במשותף גם את יתר הדברים.

2684. בנייה ב"חצר היישוב היהודי" בחברון

חבר הכנסת ד' צוקר שאל את שר הביטחון ביום כ"ט בכסליו התשמ"ז (31 בדצמבר 1986):

בימים אלה החלה בנייה באזור הנקרא "חצר היישוב היהודי" בחברון. פריקט זה כולל 12 דירות מגורים ומבנה בשביל ישיבה. בנייה זו מבוצעת באחד האזורים המאוכלסים ביותר בגדה המערבית. הפעולה היא באחריות משרד הביטחון והמבצע הוא משרד הבינוי והשיכון.

שאלותי לשר:

1. האם נעשית הפעולה על-פי החלטת הממשלה כנדרש

וכמוצוה לגבי בנייה בלב העיר חברון?

2. כמה יעלה הפרויקט?

ואולי משפט אחד נוסף, ברשותך, אדוני היושב-ראש. מה רצם של משרתים בשירות מילואים בגיל 49 ומעלה? הבנתי שיש כוונה לבטל את שירות המילואים שלהם ולהעבירם להג"א, ובכל זאת חלק ניכר מהם עדיין משרתים ביחידות קרביות.

שר הביטחון י' רבין:

אשר להצעה הראשונה שלך, אני אכתן אותה, ויכול להיות שיש בה כדי להקל על הציבור להבין את מה שמחייב מבחינת הצווים. כלומר, לא די שיש חוק, אפילו הוא משנת 1974 — זאת התקופה שבה הוצע התיקון הזה, אוגוסט 1974 — ומאז עברו כ-13 שנה, השתמשו בו לא מעט, ואני מעריך שהוא ידוע — ככל זאת, אכתן את הדבר.

אשר לשאלה השנייה, כידוע, בגיל 49 אכן עוזבים בדרך כלל להג"א, אבל אינני מבין מה אתה רוצה להשיג.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

ברשות היושב-ראש, הכביה היא, שלציבור גדול של אנשים נראה גיל 49 כגיל שאחריו הם פטורים מהשירות ביחידות קרביות.

שר הביטחון י' רבין:

הם פטורים מהשירות ביחידות קרביות, זו חקנה פנימית כדי לאפשר העברה להג"א. עשינו סריקה לגבי הגיל ההג"א כולו כדי לפטור רבים משירות מילואים, ואכן עשרות אלפים שוחררו.

2679. סיוע לנכים הדרושים על-ידי ארגון נכי צה"ל

חבר הכנסת י' פרץ שאל את שר הביטחון ביום כ"ט בכסליו התשמ"ז (31 בדצמבר 1986):

בעיתון "ידיעות אחרונות" מיום שני, 1 בדצמבר 1986, פורסמה כתבה על נכי צה"ל הדרושים. בכתבה מתלונן נכה דרוזי שנפצע במלחמת לבנון, שעה ששירת כקצין תחזוקה בגדוד שרון, על שארגון נכי צה"ל אינו מסייע לנכים הדרושים. לדבריו, הדבר נובע, בין היתר, מהעדר ייצוג דרוזי בארגון.

שאלותי הן:

1. האם הדברים נכונים?

2. אם כן — האם אין זה מן הראוי כי נכים דרוזים, שנפצעו בעת שירותם בצה"ל, יקבלו סיוע כשאר נכי צה"ל?

3. מה בדעת השר לעשות על-מנת לתקן את העיוות, אם ישנו כזה?

שר הביטחון י' רבין:

1 — 3. הדברים אינם נכונים. נכי צה"ל דרוזים זכאים ומקבלים כפועל את כל ההטבות והשירותים שהם זכאים להם על-פי חוק נכי צה"ל.

2681. התנגדות צה"ל להשתתפות ד"ר ולד כמרצה בקורס חבר הכנסת מ' פלד שאל את שר הביטחון ביום כ"ט בכסליו התשמ"ז (31 בדצמבר 1986):

אל"מ (מיל') ד"ר עמנואל ולד נקבע על-ידי מכון דוידוויס שליד האוניברסיטה העברית כמרצה בנושא אקדמי בקורס שנערך לקציני צה"ל.

ערב פתיחת הקורס הודיע צה"ל, כי הוא פוסל את ד"ר ולד כמרצה, ועקב כך דחה מכון דוידוויס את פתיחת הקורס.

הריני שואל:

1. האם צה"ל מתערב בקביעת מרצים מטעם האוניברסיטה העברית בנושאים אקדמיים?

שר הביטחון י' רבין:

הבינוי ב"חצר היהודים" בחברון נעשה על-פי החלטת הממשלה מ-23 במרס 1980. העבודות נעשות באחריות משרד השיכון, לאחר שניתן להן אישור מטעם משרד הביטחון.

אשר לשאלה השנייה שלך בנושא של עלות הפרויקט — אבקשך לפנות לסגן ראש הממשלה ושר הבינוי והשיכון, הוא המשלם והוא יודע בוודאי את העלות.

היו"ר ש' הלל:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת דדי צוקר, בבקשה.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
האם ההחלטה מחודש מרס 1980 תקפה לגבי הממשלה הנוכחית?

שר הביטחון י' רבין:

כן. החלטות ממשלות שנחקלו בעבר ולא בוטלו על-ידי הממשלה הנוכחית מחייבות את הממשלה הנוכחית.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

שר הביטחון י' רבין:

ההחלטה על הקמת חצר היהודים ברובע היהודי בחברון מחייבת אותי כשר ביטחון. אם יש או אין לכך ספק, זו בעייתו של סגן ראש הממשלה ושר הבינוי והשיכון.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

היו"ר ש' הלל:

חברי הכנסת, מה שאמר השר מוכן לגמרי. כל עוד לא בוטלה ההחלטה — היא קיימת.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

היו"ר ש' הלל:

זו שאלה אחרת.

שר הביטחון י' רבין:

לא שמעתי את השאלה. בהרתי את המצב כפי שהוא. הממשלה הזאת מחויבת לקיים החלטות של ממשלות אחרות, אם הן לא בוטלו על-ידה.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

היו"ר ש' הלל:

זה נושא לשאלת אחרת, חבר הכנסת שריד. אל תצטרף לשאלת אחרת של חבר הכנסת צוקר. תן לו ליהנות מזכות היתור שואל יחיד.

שר הביטחון י' רבין:

אני אשיב לך באופן פרטי.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

זה נושא שמעניין אותי.

היו"ר ש' הלל:

אני מתאר לעצמי.

2750. איסור הפצת עיתון "אל-פאג'ר" בגדה המערבית

חבר הכנסת מ' פלד שאל את שר הביטחון ביום ה' בטבת התשמ"ז (6 בינואר 1987):

ביום 20 בדצמבר 1986 התפרסם בעיתון "אל-פאג'ר"

ריאיון עם יאסר ערפאת, ובו מסר המרואיין את הערכתו לגבי מצב המלחמה בין אש"ף לבין ארגון "אמל" בלבנון. סיפר על המגעים בין ארגונו לבין הארגונים הפלשתיניים הפרושים והביע תמיכה בתוכנית הירדנית לפיתוח הכלכלי של השטחים.

בעקבות פרסום הריאיון הוצא צו האוסר את הפצת העיתון בגדה המערבית למשך שבועיים.

אבקש מהשר להשיב על השאלות האלה:

1. מה היתה הסיבה להוצאת הצו נגד העיתון?

2. האם היה בפרסום הריאיון משום הסתה או פגיעה בביטחון?

3. האם חל איסור על עיתונים היוצאים באזורים שבהם חל החוק של מדינת ישראל לפרסם ראינות עם אישים מצמרת אש"ף בלא קשר לתוכנם?

שר הביטחון י' רבין:

1. היתר ההפצה של העיתון "אל-פאג'ר" באזור יהודה ושומרון הותלה לשבועיים. מאחר שפרסם ריאיון בלעדי עם ראש ארגון המחבלים יאסר ערפאת בלי להגיש אותו לאישור הצנזורה, וזאת בניגוד להוראות החוק ולתנאי היתר ההפצה באזור של העיתון.

הפרה זו היתה אחרונה בשרשרת של הפרות חוק ושל הפרות תנאי הרשיון של העיתון. בעלי העיתון ועורכיו אף הזהירו מספר רב של פעמים לבל ימשיכו לעקוף את הצנזורה, אך למרות אזהרות אלה ואף על-פי שבעבר כבר הותלה היתר ההפצה של העיתון באזור כמה פעמים, לא נרתעו מלהמשיך בפעולות בלתי חוקיות אלה.

יורגש, כי היתר ההפצה של העיתון כולל סעיף המאפשר להתלות את חוקפו אם הפר מקבל הרשיון את תנאיו, מה שאכן קרה במקרה הנדון.

2. בריאיון האחרון נכללו לא רק מה שהוזכר על-ידי השואל, אלא גם פסקאות המהוות הסתה לאלימות ולהפרות סדר.

3. אין איסור על עיתונים המוצאים בישראל לפרסם ראינות עם אישים מצמרת אש"ף בלא קשר לתוכנם. כאמור, במקרה זה לא הותלה ההיתר בשל עצם הריאיון, אלא משום שהוא לא הוגש לאישור הצנזורה וכשל תוכנו המסית.

היו"ר ש' הלל:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת מתתיהו פלד.

מתתיהו פלד (הרשימה המתקדמת לשלום):

אדוני השר, אשר לתוכן, אני משוכנע שמי שדיווח לך הטעה אותך, כי אין בריאיון — אני מחזיק אותו ביד — שום הסתה אלא פרטים אינפורמטיביים שכולנו קוראים בעיתונים יום אחר יום, ואין בהם כל חידוש.

אבל, מה שאפשר אולי להבין מהתשובה הוא, שכל חומר אשר עומד להתפרסם באחד העיתונים הערביים של מזרח ירושלים, ללא כל קשר לתוכנו, חייב להיות מוגש לצנזור, ואם אין הוא מוגש לצנזור, אפילו אין בו שום תוכן ביטחוני או שום הסתה, ייחשב הדבר לעבירה, ולו רק בגלל העובדה שהחומר לא נשלח אל הצנזור. האם זהו המצב, אדוני?

שר הביטחון י' רבין:

לא אתייחס לריאיון של ראש ארגון המחבלים. אני לא הייתי מגדיר אותו כפי שאתה הגדרת, אבל אין זה נושא השאלה.

4. האם עושה המשטרה לאיתור עבריינים שהם פורצי או גונבי כלי רכב כאשר מגיע מידע לידיה, ואם כן — כיצד?

תשובת שר המשטרה ח' בר-לב:
(לא נקראה. נמסרה לפרוטוקול)
1. התשובה שלילית.

2. התשובה חיובית. הבדיקה נעשתה על-ידי אגף החקירות של מחוז המרכז. מהבדיקה עלה שפסק-הדין האמור אינו קובע כי בידי המשטרה היה מידע מפורט על פורצים, אלא שהנאשם מסר שמות, והמשטרה לא איתרה את הנאשם. השמות שנמסרו הם של שני חשודים בדואים מאזור הנגב, שאין להם כתובת קבועה. כל המאמצים לאתרם לא הצליחו בשל העדר פרטים על זהותם; הנאשם, שמסר את השמות, לא מסר פרטים מזהים במידה מספקת.

3. לא היה מקום להסקת מסקנות כלשהן.

4. התשובה חיובית. המשטרה פועלת כחומר זה בכל האמצעים העומדים לרשותה: סיורי מניעה ביבשה ובאוויר, הקמת מחסומים ומארכים, איסוף מודיעיני והפעלת סוכנים חשאיים. ואכן, מאמצים אלו נושאים פירות. אם ניטול לדוגמה את אחד האזורים הבעייתיים בנושא — אזור כפר-סבא והמשולש — הרי שהשנה חלה עלייה של 35% באיתור כלי רכב גנובים ומפורקים בהשוואה לשנה שעברה. באותו זמן חלה ירידה של 42% בהצטות רכב. נעצרו כ-40 חשודים. 25 מהם הועמדו לדין ואחרים ממתינים להעמדה לדין. ומגמת השיפור אינה ייחודית לאזור כפר-סבא בלבד.

2480. מעצר נבחר ציבור

חברת הכנסת ע' סולודר שאלה את שר המשטרה ביום ט"ז בחשוון התשמ"ז (18 בנובמבר 1986):
לאחרונה נמסר שפרקליט מחוז הדרום החליט, מחוסר ראיות מספיקות, לסגור את חיקו של ראש עיריית אשדוד, מר אוזלאי, מאחר שלא היו בו ראיות המצדיקות העמדתו לדין. מקרהו של אוזלאי היה, כנראה, מקרה ראשון של עצירת ראש רשות. נבחר ציבור, לפני שיש בידי המשטרה ראיות מספיקות וכתב אישום, וכאשר כתובתו ידועה ולא היה חשש שיברח או יסתתר.

אורך אם תשיב לשאלותי:

1. האם היה מעצרו של ראש העיר, נבחר הציבור, הכרחי?
2. מאחר שזהו, כנראה, מקרה ראשון של עצירת נבחר ציבור שהוכר כי היתה ללא ראיות מספיקות להגשת כתב האישום, האין להקפיד יותר בטרם עצירת נבחר ציבור?
3. האם התנצלה המשטרה לפני מר אוזלאי על הסבל שנגרם לו?

שר המשטרה ח' בר-לב:

1. השאלתא אינה צריכה להיות מופנית אלי, כי אם לשר הממונה על בתי-המשפט. מעצרו של מר אוזלאי נמשך עשרה ימים, ורק היומיים הראשונים היו של מעצר משטרה. רוב התקופה היה מר אוזלאי נתון כמעצר על-פי צו של שופט. לכן, צריכה כל שאלה בדבר חינוכה המעצר להיות מופנית אל מי שהוציא את צו המעצר, אל השופט. לגבי המעצר המשטרה, 48 השעות הראשונות, אין ספק שעל-פי החומר שהיה בידי המשטרה ובשל החשש לשיבוש החקירה, היתה הצדקה מלאה למעצר.

2. כפי שכבר ציינתי, כל השאלות בדבר ההקפדה והזהירות שיש לנהוג בעת מעצר צריכות להיות מופנות אל

אשר לחלק העיקרי של השאלה, אכן, כל מה שמוגדר לעיתון כזה או אחר כנושאים חייבים צנזורה — אי-הגשה לצנזורה היא בבחינת עבירה על החוק. בין שיהא זה עיתון ערבי במזרח-ירושלים, בין שיהא זה עיתון עברי בכל מקום אחר. מרגע שהוגדר תחום הנושאים שיש להגיש לצנזורה, והדבר לא נעשה, זו עבירה על החוק.

2751. הגבלת חופש התנועה של השיח' עבדאללה

נימר מחמוד עיסא

חבר הכנסת מ' מיעאר שאל את שר הביטחון ביום ה' בטבת התשמ"ז (6 בינואר 1987):

על-פי תקנה 110 מחקנות ההגנה לשעת-חירום (1945), אסר אלוף פיקוד המרכז על השיח' עבדאללה נימר מחמוד עיסא לצאת מתחומי כפר, כפר-סבא, והורה לו להתייצב בקביעות בתחנת המשטרה.

השיח' הוא איש דת ואיש ציבור. לא הוגש כתב אישום נגד השיח' והוא לא הובא בפני בית-משפט כלשהו.

ראשי המועצות המקומיות במשולש הדרומי — כפר-סבא, טירה, טייבה, כפר-ברא וג'לג'ליה — פנו לסיעות הבית, אליהן, ואל השר משה ארנס, כדי שחבוטל הגבלתו של השיח'.

הרני שואל:

1. מה טעם מצא אלוף הפיקוד להגביל אדם שלא נשפט, שראשי ציבור מעידים על ניקיון-כפיו ועל פעילותו החיובית?
2. האם תורה לאלוף הפיקוד לבטל את צו ההגבלה לאחר? אם לא — מדוע?

תשובת שר הביטחון י' רבין:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1 — 2. שיח' עבדאללה נימר עיסא הוגבל על-פי צו מכוון תקנה 110 לתקנות ההגנה (שעת-חירום), 1945. הצו ניתן על-ידי אלוף פיקוד המרכז, הואיל והוא סבור שפעילותו המסיחה של הנ"ל, כפי שבאה לביטוי, בין היתר, בהבעת תמיכה במאבק המזוין ובקריאה לחיסול מדינת ישראל, יש בה משום פגיעה בביטחון המדינה. הצו נחזק לשם הכטחת שלום הציבור, הגנת מדינת ישראל וקיום הסדר הציבורי.

הויר ש' הלל:

תודה לשר הביטחון. אני מתכבד להזמין את שר המשטרה להשיב על השאלות.

2443. איתור עבריינים והעמדתם לדין

חבר הכנסת אר' לך שאל את שר המשטרה ביום ח' בחשוון התשמ"ז (10 בנובמבר 1986):

כתיק בית-משפט 784/86, אומר שופט בית-המשפט של טימן בהכרעת הדין מתאריך 28 בספטמבר 1986, כי משטרת המחוז, אף שהיה לה מידע מפורט על פורצי, או גונבי מכוניות, לא טרחה לאתר פורצים אלה.

שאלותי הן:

1. האם הובא פסק-דין זה על תוכנו לירידת השר על-ידי המשטרה?
2. האם נעשתה בדיקה על-ידי משטרת ישראל אשר לביקורת הכלולה בפסק-דין זה על דרך עבודתה של המשטרה? ואם כן — על-ידי מי, ומה היו המסקנות?
3. האם הוצאו מסקנות, בכללן מסקנות אישיות, או הופקו לקחים?

המשטרה כלפי אורחים. בעיתון "קול ירושלים" מיום ה' בחשוון התשמ"ז, 7 בנובמבר 1986, מובא ריאיון עם גברת רות גביון, יושבת-ראש בפועל של האגודה לזכויות האזרח, המעלה נושא זה, והרי ציטוטים מתוכו: "אורחים רבים חוששים להתלונן מפחד של נקמות מצד המשטרה או חשש לחוסר אפקטיביות. הבעיה המרכזית היא שבדיקת תלונות על אלימות נעשית על-ידי המשטרה. קיימת נטייה של אנשי משטרה להתייחס בסלחנות לאלימות שבאה מתוכם". דוח איתן-סירטה המליץ על העברת החקירות על אלימות במשטרה לגוף חיצוני.

אודה לכבוד השר אם ישיב:

1. לפי הכתבה הנ"ל, הבעת נכונות לשוב ולברוק נושא זה, אם כן — מדוע לא הוקם עד עכשיו גוף חיצוני לבדיקת האלימות במשטרה?

2. מתי יוקם גוף כזה?

תשובת שר המשטרה ח' בר-לב:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1 — 2. על-פי החוק, משטרת ישראל היא הגוף הבודק תלונות של הציבור בכל הנוגע לעבירות פליליות מכל סוג שהוא.

חברת הכנסת גלוריה-עסה לא דייקה ביחס להמלצות ועדת איתן-סירטה, הוועדה לא המליצה להעביר את חקירת התלונות על אלימות מצד שוטרים לגוף חיצוני, אלא להיפך: ההמלצה היא להקים מפלג מיוחד בתוך המטה הארצי, במסגרת אגף החקירות. בנוסף, המליצה הוועדה להקים במשרד היועץ המשפטי לממשלה יחידה שתלווה את החקירה החל משלביה הראשונים, כמו כן הומלץ, שליועץ המשפטי לממשלה תהא סמכות לצרף לחקירה אחד מאנשי היחידה המלווה האמורה.

עם פרסום דוח הוועדה יושמה ההמלצה בדבר הקמת יחידה מיוחדת, הכפופה ישירות למפקח, לחקירת תלונות על אלימות מצד שוטרים. או מחשש לחוסר אפקטיביות, ויעידו לממשלה דאז, הפרופסור זמיר, ליישם גם את ההמלצה השנייה, כלומר — הנחיה וליווי חקירות אלו מטעם היועץ המשפטי. בכל מקרה ראוי שנזע, שתק חקירת המשטרה בתלונה כזאת עובר ליועץ המשפטי לממשלה, והוא המחליט אם לסגור או להגיש כתב-אישום משמעתי או פלילי.

לסיים, נראה לי שאין בסיס לטענה, שאורחים חוששים להתלונן מפחד נקמות, או מחשש לחוסר אפקטיביות, ויעידו על כך התיקים הרבים הנפתחים בעקבות תלונות הציבור ומטופלים בהתאם לחוק.

2585. מסירת מידע על-ידי כהנא לעיתונות-חיצונית

חבר הכנסת ע' ברעם שאל את שר המשטרה ביום ט' בכסליו התשמ"ז (11 בדצמבר 1986): שמעתי כי חבר הכנסת כהנא הופיע בעת ביקורו בארצות-הברית במועדון העיתונות בווינגטון, והודיע כי בדיו מידע מוסמך המעיד שלישראל יש נשק אטומי.

אודה לשר אם ישיב לי:

1. האם הוסמך חבר הכנסת כהנא על-ידי גודם רשמי למסור מידע זה?

2. אם לא — האם לא צריך לנהוג עם חבר הכנסת כהנא על-פי דין השווה לזה של ראונגו. השוהה ככלא על שמסר מידע כזה לעיתון בחוץ-לארץ?

השופט שהוציא את צו המעצר, מטבע הדברים, משתדלת המשטרה לעצור חשודים, אך המשטרה היא רק צד אחד בדיון השיפוט, ואילו מהעבר השני ניצב החשוד, המיוצג על-ידי עורך-דינו, וההחלטה נחונה בלעדית בידי השופט.

בכל הקשור למעצר משטרי, המשטרה נזהרת כבודו של כל חשוד, ומקפידה במיוחד באנשי ציבור, בשל החשש שמקור האשמה יכול להיות ביריבויות פוליטיות ובעלילות שווא. לכן הנחיתי את מפקח המשטרה, שהחלטה על מעצר איש ציבור תתקבל רק לאחר שראש אגף החקירות והמפקח יבחנו את הצורך במעצר ויקבלו את ההחלטה בהתייעצות עם הפרקליטות.

3. גם לגבי ההתנצלות — אם יש מי שצריך להתנצל בפני מר אוזלאי הרי זאת הרשות שהחליטה על המעצר, ולא המערכת שתבעה את המעצר.

לגבי החלק הראשון של המעצר, החלק המשטרי, לא נהוג ואין זה מקובל שמערכת אכיפת החוק תתנצל בפני האזרח, כאשר הפגיעה בו לא נגרמה במזיד או ברשלנות, אלא היתה תוצאה טבעית של מילוי תפקידה של המשטרה.

2481. התבטאויות הרב וינמן

חברת הכנסת א' נמיר שאלה את שר המשטרה ביום ט"ז בחשוון התשמ"ז (18 בנובמבר 1986): הגיעה לידי תלונה על התבטאויותיו של הרב וינמן, שהוא טוען רבני, בשידור רדיו ביום 20 ביולי 1986 בנושא הפגנות השבת בפתח-חקה. באותה שבת התלונן הרב וינמן על שהמשטרה גייסה שוטרת לטיפול במפגינים, וטען נגד המשטרה, ש"למדה מעצת כלעם בפרשת השבוע, לשלוח את בנות מואב להכשיל את ישראל — וישכ ישראל בשטים ויחל העם לזנות את בנות מואב".

אודה לכבוד השר אם יואיל להשיבני:

1. האם ידוע לשר על התבטאויותיו האמורות של הרב וינמן?

2. אם כן — מהי תגובת השר על דברי הרב וינמן ומה ככוונתו לעשות כדי להגן על כבודו של שוטרת ישראל הממלאות את תפקידן במסירות וכתוב?

תשובת שר המשטרה ח' בר-לב:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. התשובה חיובית, אם כי את ההתבטאויות האמורות לא שמעתי במישרין, נודע לי עליהן מפניות שהגיעו אלי.

2. למשטרה לא הוגשה תלונה בעניין. מבדיקת הנושא עלה שדברי הרב וינמן, אם נאמרו, שודרו בשידור חי ולא קיימת חלטה שלהם, אני בדעה, שהנסיבות ותוכן הדברים אינם מצדיקים השקעת משאבים נוספים לאימותם או להפרכתם.

באופן כללי, כדי להגן על כבוד השוטרים, ובכלל זה השוטרות, כמו על כל עובדי הציבור, המשטרה והפרקליטות פועלות על-פי הוראות חוק העונשין, לאחר שמוגשת תלונה.

בכל מקרה, אם הדברים המיוחסים לרב וינמן אכן נאמרו על-ידו, אני דוחה אותם בשאט נפש. אין מקום לדיבורים כאלה כלפי מי שפועל בשם הציבור ולשם שמירה על החוק.

2515. הקמת גוף חיצוני לביקורת על אלימות משטרתית

חברת הכנסת מ' גלוריה-עסה שאלה את שר המשטרה ביום ט"ז בחשוון התשמ"ז (18 בנובמבר 1986): מדי פעם מתפרסמות ידיעות בעיתונות על אלימות

במרחב חיפה — כ" 11%, במרחב לכיש — כ" 9%, במרחב הנגב — כ" 8%, ובאזור ירושלים — כ" 7%.

5. בשנה האחרונה היתה החלוקה לסוגי גנבות כדלקמן: כ" 38% מהאירועים נגנבו בעלי חיים, כ" 12% נגנב ציוד השקיה, כ" 8% נגנבו כלים חקלאיים, כ" 28% נגנבה תוצרת חקלאית, וכ" 12% מהאירועים נגנב ציוד חקלאי כללי, כגון כוורות.

6. בשנה האחרונה נעצרו 347 אנשים בגין חשד לגנבות חקלאיות. כשליש מהמקרים כבר פוענחו, והיתר עדיין נמצאים בחקירה. הציוד שנחפס — 64% מראשי הבקר שנגנבו, 40% מראשי הצאן שנגנבו, 91% מהסוסים שנגנבו. כן הוחזרו לבעלים מערכות השקיה וציוד חקלאי רב.

7. כפי שאמרתי, המשטרה נערכה לטיפול בתופעה. כמו לגבי כל תופעה עבריינית אחרת, לא נראה שיהיה זה ריאלי לדבר על הפסקת התופעה לחלוטין. אך פעילות המשטרה נועדה לצמצם ככל האפשר את ממדיה.

היו"ר ד' בן-מאיר:

רשות לשאלה נוספת לחברת הכנסת עדנה סולודר.

עדנה סולודר (המערך):

כבוד השר, אני מודה מאוד על התשובה המפורטת. הייתי מעורבת קצת בנהלים, מאחר שהגשתי בעבר הצעת חוק בנושא. אחרי שהתברר לנו שהיא איננה ממצה את הבעיה, גיבשנו יחד נהלים לפתרון הבעיה.

כפי שציננת, אף-על-פי-כן, יש עלייה במספר הגנבות בחודשים האחרונים. ידוע לי, שבכמה אזורים קיימת התארגנות שיכולה להוות דגם כלשהו לפישוט נהלים בנושא הזה.

האם תהיה מוכן לנסות ולפשט את הנהלים כדי להביא להתייעלות גדולה יותר? אני מבינה שמאה אחוז קשה להשיג.

שר המשטרה ח' ברילב:

בהחלט. אני מניח שהנוהל שפועל באזור מסוים אינו פועל בלא המשטרה, והמשטרה ערה לו. אני מניח שאם הנוהל הזה יפושט בלא שתיפגע היעילות, הוא יונהג בוודאי גם באזורים אחרים.

2612. הצבת אנשי משטרה ליד לשכות ממשלחיות

חבר הכנסת ב' שליטא שאל את שר המשטרה ביום ט' בכסליו התשמ"ז (11 בדצמבר 1986):

ליד כל לשכה ממשלחית של שר מוצב כיום איש משטרה.

אבקש לשאול את כבוד השר:

1. האם אין מדובר בכובד כוח אדם שלא לצורך?
2. האם נשקלה הצבה של "קווים חמים" בלשכות שרים, כדי שהמשטרה תוכל להתערב במהירות במקרי חירום? האם השוטרים האלה ממלאים את תפקידם?

שר המשטרה ח' ברילב:

1. הנתען בשאלתא אינו מדויק. שוטרים לתפקידים מוגדרים אינם מוצבים ליד כל לשכות השרים, אלא רק במשרדים בעלי גישות להפזרות הסדר הציבורי או בעלי גישות ביטחוניות. במשרדי ראש הממשלה מוצבים שכזה שח"מים — שוטרים לתפקידים מיוחדים — במשרד הפנים — ארכעו, במשרד המשפטים ובמשרד השיכון — שלושה שח"מים בכל אחד מהם. בשאר המשרדים, גם במשרד המשטרה וגם במשרד הדתות, אין שח"מים.

שר המשטרה ח' ברילב:

1 — 2. למשטרה לא ידוע על האירוע הנזכר, ולא הוגשה לה כל תלונה בעניינו. לכן היא לא פתחה בחקירה, ולא אוכל להשיב על הנשאל בשאלתא.

בכל הנוגע למהות העבירות שהשואל מייחס לחבר הכנסת כהנא, ולהשוואה בינו לבין אלו המיוחסות לוואנונו, לא משרד המשטרה הוא הכתובת לשאלות, כי אם היועץ המשפטי לממשלה והשר הממונה, שר המשפטים.

2608. גנבות חקלאיות

חברת הכנסת ע' סולודר שאלה את שר המשטרה ביום ט' בכסליו התשמ"ז (11 בדצמבר 1986):

מדוי פסע מרווחים כלי התקשורת על גנבות חקלאיות. הצעתי לחקון חקיקה בנושא. מתוך מחשבה שהחמרה בענישה עשויה להרתיע את הגנבים, נתקלה בעבר בהתנגדות.

משהובר ששינוי בחקיקה אינו רלבנטי, הוקם צוות שהורכב מחברי הכנסת, יציגי משטרה, היועץ המשפטי ומשרד החקלאות, וזה בחן וגיבש נהלים לטיפול בסוגיה.

אודה לשר אם ישיב על שאלותי:

1. האם ערוכה המשטרה לטיפול בנושא הגנבות, והאם מחקיים שיתוף-פעולה עם החקלאים לצורך זה?

2. האם גובשו נוהלי טיפול, ומה הם?

3. האם עלתה או ירדה כמות הגנבות בחמש השנים האחרונות?

4. האם ניתן להבחין באזורים מיוחדים המועדים לגנבות חקלאיות, ומה הם?

5. האם ניתן לפרט את הגנבות החקלאיות שהיו בשנה האחרונה?

6. האם נתפסו בשנה האחרונה גנבי תוצרת חקלאית ואבזרי חקלאות, וכמה?

7. האם עשויה היערכות המשטרה בנושא למנוע ולהפסיק את הגנבות בעתיד?

שר המשטרה ח' ברילב:

1. התשובה חיובית. לשם טיפול בגנבות חקלאיות הוקמו משמר היישובים והסיירות החקלאיות, הפועלות בשיתוף פעולה עם החקלאים, הוועדות החקלאיות, הוועדות האזוריות, ועדות הביטחון ושומרי השדה.

2. קיימים דפוסי עבודה ונוהלי טיפול כלהלן: א. נוהלי דיווח בין החקלאים, חיילי משמר הגבול והמשטרה הכחולה; ב. נוהלי טיפול מבצעיים באירועים על-פי אופיים; ג. ביצוע פעולות מודיעיניות; ד. ביצוע מבצעי מניעה ופעולות סיוור ותצפיות; ה. הקמת צוותי חקירה מיוחדים בעקבות אירועים או תופעות חריגות.

3. בידי המשטרה יש נתונים על השנתיים האחרונות בלבד, ומהם עולה, לצערנו, שכמות הגנבות החקלאיות נמצאת בעלייה. בשנת 1985 היו עד סוף נובמבר 1,205 גנבות, ובתקופה המקבילה בשנת 1986 היו 1,553 גנבות. זו עלייה של כ" 29%.

4. בשנת 1986 היתה החלוקה לאזורים כדלקמן: במרחב השרון בוצעו כ" 26% מהגנבות, במרחב העמקים — כ" 15%, במרחב השפלה — כ" 13%, במרחב הגליל — כ" 11%.

בעקבות מקרי שוד ופריצות עורכת המשטרה תחקירי אירוע, לשם בדיקת אמצעי הביטחון בבנקים. כסוף כל תחקיר ממליצה המשטרה בפני הבנקים על האמצעים הנראים לה למניעת פריצות ומעשי שוד. כך נעשה גם ביחס לפריצות שאירעו באחרונה.

2. התשובה שלילית. משטרת ישראל רק מנחה ומדריכה את הבנקים, וממליצה, לאחר ביצוע עבירה, על שיפור במערכות המיגון בהם. אין היא אחראית ואין היא מפקחת על מערכות ההגנה שלהם, ואין זה בתחום אחריותה לכדוק באופן שוטף את הבנקים או לדווח על ממצאים בתחום זה. הפיקוח על הבנקים בכל תחומי פעולתם מופקד בידי בנק ישראל, וכל שאלה בנושא צריכה להיות מופנית לשר הממונה, שר האוצר.

2618. סגירות שוטרים באזרחים במרחב הגליל
חבר הכנסת ז' עטשי שאל את שר המשטרה ביום ט' בכסליו התשמ"ז (11 בדצמבר 1986):
ביום 23 בנובמבר 1986 נשלח אליך מכתב ממר מח"ח (שמו המלא מופיע במקור) מכפר-סמיע, וכו' תלונה נגד התנהגות של רס"ר במשטרה כלפי אזרח דרוזי שהוא קצין משוחרר ומתנף.

העיתונות וכמה חברי כנסת, בהם אנוכי, התייחסו בעבר להתנהגותם של שוטרי מרחב זה.

אבקש מכבוד השר להשיבני:

1. האם הדברים לעיל ידועים לך?

2. מה הוא מספר התלונות שהגישו אזרחים נגד שוטרים בגין פגיעות שהוגשו במרחב הגליל במשך שנת 1986, ומה נעשה בתלונות אלה?

3. מה יעשה משרדך כדי לשים קץ להתנהגות כזאת של שוטרים?

תשובת שר המשטרה ח' ברילב:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. הדברים ידועים. למשטרה הוגשה תלונה על המקרה. היא נחקרת, והטיפול בה טרם נסתיים.

2. בשנת 1986 עד סוף נובמבר הוגשו 121 תלונות במרחב הגליל בגין שימוש בכוח על-ידי שוטרים. 48 מהתלונות נמצאו בלתי מוצדקות. 19 מהתלונות לא הוכחו או לא הובררו דיין על-ידי המתלוננים, תלונה אחת נמצאה מוצדקת כחלקה, שבע תלונות נמצאו מוצדקות כעיקרן, ב-46 מהתלונות טרם נסתיים הטיפול.

בכל המקרים שבהם נמצאו התלונות מוצדקות, טופל העניין במסגרת הדין המשמעתי במשטרה.

3. המשטרה פועלת בעניין בכל המישורים: א. מתן הרכה שוטפת ורצופה לשוטרים מרגע גיוסם למשטרה, על-אודות ההתנהגות הראויה במגע עם הציבור; ב. בכל המחוזות פועלים צוותי ביקורת שמתפקידם לפקח באורח שוטף על התנהגות השוטרים כלפי אזרחים; ג. שוטרים שנמצאו שחרגו מההוראות בנוגע להתנהגות הראויה מצדם, מעמידים לדין בהתאם להמלצות דוח ועדת איתן-סירטור.

2657. ידיעות על ריכוז מעצרי שווא של המשטרה

חברת הכנסת ש' אלוני שאלה את שר המשטרה ביום ט"ו בכסליו התשמ"ז (17 בדצמבר 1986):

לאחרונה, חזר ועלה כרוחות אחדים של מבקר המדינה ובפורומים שונים עיתונות עניין מעצרי השווא המרובים

המימון לשוטרים אלו אינו מתקציב המשטרה כי אם מתקציבי המשרדים שבהם הם מוצבים, כך ששאלות ביחס לבזבז, כניכול, צריכות להיות מופנות לאותם משרדים.

2. נתמנתה ועדה הבודקת את נושא פריסת השת"מים, במגמה לקצץ בתקנים. אם כי האפשרות של הצבת "קווים חמים" לא נשקלה, הן משום שעלות פרויקט כזה היא גבוהה, והן מפני שהשוטרים הללו ממלאים את תפקידם כראוי.

2616. התקלות יומיומיות של בני מיעוטים בבני-ברק
חבר הכנסת ש' בן-שלמה שאל את שר המשטרה ביום ט' בכסליו התשמ"ז (11 בדצמבר 1986):

בשלהי תשרי התשמ"ז (30 באוקטובר 1986) פוצץ מטען חבלה כרוחב רבי עקיבא 100 בבני-ברק, עיר שעד כה כמעט שלא אירעו בה פיגועים חבלניים. קבוצות בני מיעוטים, המחפשים לעצמם עבודה, מתרכזים בהמוניהם באזור רחוב כהנמן בבני-ברק.

אודה לכבודו אם ישיבני:

1. האם נחקר המקרה שבו נתגלה מטען החבלה בבני-ברק?

2. אם כן — מה העלתה החקירה?

3. האם יש סכנה בהתרכזות אוכלוסיית בני מיעוטים בתוך העיר בני-ברק מדי יום ביומו?

4. האם בדעת המשטרה לוודא שבני המיעוטים יהיו תחת פיקוח? אם כן — כיצד?

תשובת שר המשטרה ח' ברילב:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. התשובה חיובית.

2. החקירה לא העלתה דבר. מניחי המטען לא נמצאו.

3. התופעה של התרכזות בני מיעוטים בערים לצורך חיפוש עבודה קיימת לא רק בבני-ברק. יש מידה של סכנה הנובעת מכך, אך הסכנה בבני-ברק אינה גדולה יותר מאשר בערים אחרות.

4. המקום הנוכחי בשאלתא מצוי בפיקוח יומיומי של המשטרה, ונערכות בו בדיקות ביטחוניות כאופן שוטף. גם בעתיד תמשיך המשטרה בבדיקות אלו.

2617. פריצת כספות בבנקים

חבר הכנסת ח' קופמן שאל את שר המשטרה ביום ט' בכסליו התשמ"ז (11 בדצמבר 1986):

בומן האחרון יש תופעה של פריצת כספות בבנקים, הגורמת לנוק כלכלי לאזרחים.

אבקש מכבוד השר להשיבני:

1. האם המשטרה בודקת את אמצעי הביטחון הקיימים בבנקים?

2. אם התשובה היא חיובית, האם נשקלה האפשרות לפרסם את שמות הבנקים שבהם אמצעי הביטחון ירורים, כדי להזהיר את הציבור מפני הפקדת דברי ערך בכספותיהם?

תשובת שר המשטרה ח' ברילב:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. בכל הקשור לביטחון הבנקים, משטרת ישראל מנחה את הבנקים באמצעות המפקחת על הבנקים.

2660. השחתת רכוש פרטי עלידי אנשי "כך"

חבר הכנסת צ' ביטון שאל את שר המשטרה ביום ט"ו בכסליו התשמ"ז (17 בדצמבר 1986):

ביום ראשון, 7 בדצמבר 1986, השתיתו אנשי "כך" את דלת ביתו של מר חיים הגנבי, תושב תל-אביב. הם ציירו סממאות וכתבו אימים על הדלת.

לפני הבחירות האחרונות נתקבל תיקון לחוק הבחירות, ועל-פיו מוטלת האחריות להשחתת הרכוש על הגוף שמשתתפים אליו המשתתפים.

הנני שואל את כבוד השר:

1. האם נעצרו חשודים במעשים?

2. האם נחקרו מנהיגי תנועת "כך" על העניין הזה?

3. מה הם הצעדים שתנקוט המשטרה כדי להביא להפסקת מעשים כגון אלה?

תשובת שר המשטרה ח' בר-לב:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. התשובה שלילית.

2. התשובה שלילית. סעיף החוק שעליו מדברת השאלתא הוא סעיף 196 לחוק העונשין. סעיף זה חל רק על מודעות מודפסות, משום שאחרי מודעה מודפסת ניתן לעקוב וניתן לגלות מי הזמין אותה. במקרה הנוכחי לא דובר במודעה מודפסת, כי אם בכתובות על הדלת והקיר, ואין כל סימן לזהות הכותב אותן. לכן לא נחקר איש.

3. כמו לגבי כל נושא אחר, כך גם לגבי נושא זה — משטרת ישראל תפעל בכל האמצעים העומדים לרשותה כהתאם לחוק למניעת עבירות ולפענוח עבירות שבוצעו.

2717. פעילות המשטרה לגילוי ויליאם נקש בישראל

חברת הכנסת ש' אלוני שאלה את שר המשטרה ביום כ"ט בכסליו התשמ"ז (31 בדצמבר 1986):

בתחילת חודש מרס 1983 נכנס ויליאם נקש לישראל והגיע לקיבוץ עין-חרוד בשמו הברדי. ביום 2 במאי 1983 הוצא נגדו צו מעצר בין-לאומי עלידי ממשלת צרפת, מתוך ידיעה שברח לישראל תוך שימוש בשם רודי אטלן. ביום 21 ביוני 1983 הודיעו שלטונות ישראל, כי נקש עובד את הקיבוץ, אך עדיין נמצא בישראל. ביום 17 במרס 1985 הוא נתפס בדרכו לשרד מזוין, ורק אז גילתה המשטרה, לדבריה, כי רודי אטלן הוא ויליאם נקש, והוא נעצר.

שאלות:

1. האם הנתונים האלה נכונים?

2. כיצד ייתכן כי ב־1983 ידעה המשטרה שנקש הוא רודי אטלן, שעובד את עין-חרוד ונמצא בארץ, ולא נעשה דבר בין יוני 1983 למרס 1985 כדי לעצרו?

תשובת שר המשטרה ח' בר-לב:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1 — 2. הנתונים אינם נכונים. ויליאם נקש הגיע לישראל ולקיבוץ עין-חרוד בשמו האמיתי ולא בשם ברדי. לאחר שלושה שבועות הוא עזב את הקיבוץ, ורק אז שינה שמו במשרד הפנים לרודי אטלן. כל זה קרה לפני שהמשטרה ידעה על היותו מבוקש. המשטרה לא ידעה על שינוי השם. לאחר שהגיע המידע על היותו מבוקש, חיפשה אותו המשטרה

שעושה המשטרה, כאשר רק באחוז קטן מהמקרים אכן נפתחת חקירה והנאשם מובא לדין.

העלייה הגדולה במספר מעצרי השווא, כפי שהצביע עליה מבקר המדינה (90% מעצרי שווא), מוסיפה עומס על הסכנת הקיימת ממילא בכתבי-המשפט, וגורמת עול לאזרחים חפים מפשע.

לאור זאת, שאלותי הן:

1. האם מתוכננות הוראות חדשות במשטרה בדבר העמקת החקירה בטרם מעצר?

2. כיצד מפצה המשטרה אזרח שנעצר לארבעה חודשים עד תום ההליכים, ולבסוף נמצא כי לא היתה לו יד בביצוע המעשים שבהם נאשם?

3. האם לא קורה שהמשטרה הופכת לעתים כלי לשימושם של סחטנים מעלילי עלילות ומפברקי ראיות? ומה בדעתו לעשות כדי למנוע מקרים כאלה?

תשובת שר המשטרה ח' בר-לב:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

בטרם אשיב על שאלותיך, ברצוני לציין כמה עובדות חשובות:

א. החוק מסמיך את המשטרה לעצור חשוד עד 48 שעות, אם מתקיים חשד שהוא עבר עבירה שהעונש עליה הוא 6 חודשי מאסר לפחות. כל מעצר מעבר לכך מבוצע בהוראת בית-משפט, כאשר המשטרה היא רק צד אחד בדין. לכן, עיקר השאלתא צריך להיות מופנה לשר המשפטים, שהוא הממונה על מערכת בתי-המשפט.

ב. דוח מבקר המדינה שאליו מתייחסת השאלתא הוא דוח ישן ולא עדכני, המתייחס לשנת 1984. והמצאים בו אכן חמורים. דוח עדכני של מבקר המדינה המתייחס לסוף שנת 1986 מצביע על שיפור ניכר בכל הנוגע לעבודת המשטרה ביחס למעצרים.

ובתשובה על שאלותיך:

1. זה שנתיים בוחנת המשטרה את ההוראות המתייחסות למעצרים ופועלת לאכיפתן ולהתאמתן לצרכים. עתה גם מבוצעת עבודה מקיפה לחידוש פקודת הקבע בנושא מעצר ועיכוב. לגבי הוראות חדשות — הבעיה אינה במתן הוראות חדשות, אלא באכיפה ובמיצוי של ההוראות הקיימות, כך שתאפשר עבודת המשטרה באופן יעיל אך לא על חשבון הזכויות הבסיסיות של כל אדם. גם הדוח החדש של מבקר המדינה מצביע על שיפור ניכר בכל הנוגע לאכיפת ההוראות הקיימות ולפיקוח על השיטורים המבצעים מעצרים.

2. אזרח שנעצר לארבעה חודשים, רוב התקופה אינו עצור בפקיח המשטרה אלא על-פי צו של בית-המשפט. כל השאלות בדבר פיצוי לאותו אזרח צריכות אפוא להיות מופנות לשר המשפטים. ביחס לפיצוי בזמן המעצר המשטרתי — אין זה מקובל ואין הצדקה לכך שאזרח יפוצה על נזק שנגרם לו עקב פעולתה השרטת של המשטרה לאכיפת החוק, כאשר הפגיעה בו אינה זדונית.

3. המשטרה משתדלת שלא להפוך כלי לשימוש סחטנים ומפברקי עלילות. עד אשר מתברר שמדובר בעלילת שווא, העניין נחקר כמו כל מקרה אחר, ואם מתברר שהחלונה מקורה בפברוק ובעלילה, הרי שהמפברק והמעליל הופכים לחשודים והמשטרה מטפלת בהם כמתחייב בחוק הפלילי.

בקיבוץ עין-חרוד ובמקומות אחרים בארץ, אך לא הצליחה לאחר.

רק כאשר נעצר, במרס 1985, נודע שהאיש הנושא את השם רודי אטלן הוא בעצם ויליאם נקש, וזאת מכיוון שצו המעצר שהוצא נגדו בצרפת נשא את השם ויליאם נקש ולא הזכיר את השם רודי אטלן. הקביעה בשאלתא, שלפיה כבר ב־1983 ידעה המשטרה שנקש הוא רודי אטלן, אינה נכונה.

הי"ר ד' בן-מאיר:

חברי הכנסת, אני מקווה שחברי הכנסת ששאלו את השאלות לפחות יקראו את התשובות. אני יודע שמשדרי הממשלה טורחים טרחה רבה כדי להכין תשובות מפורטות על שאלות. מן הראוי שחברי הכנסת השואלים, אשר הטרירו את השר ואת הפקידות, ייאותו לבוא לאלום ולהאזין לתשובות.

אני מזמין את השר לענייני דתות להשיב על שאלות המופנות למשרדו.

2213. כפיית גט על נשים ועל בעלים סרבנים.

חבר הכנסת מ' פלד שאל את השר לענייני דתות ביום י"ח בסיוון התשמ"ו (25 ביוני 1986):

בתידין רבניים נוטים להכיר בסכל הנגרם לבעלים מסורבי גט, עד כדי כך שהתירו לכאלה לשאת אשה שנייה על פני הראשונה. על-פי התרשמותי, אין בתידין רבניים נוטים להכיר בסכלן של נשים מסורכות גט כפי שהם נוטים להכיר בסכלם של גברים מסורבי גט, והנשים יצאות מקופחות.

לשם השוואה, הריני שואל:

1. בכמה מקרים פסקו בתידין רבניים כפיית גט על בעל סרבן — בשנה האחרונה ובכל אחת מחמש השנים האחרונות בנפרד?

2. בכמה מקרים פסקו בתידין רבניים כפיית גט על אשה סרבנית — בשנה האחרונה ובכל אחת מחמש השנים האחרונות בנפרד?

השר לענייני דתות ז' המר:

אני מקווה שהתרשמותו של חבר הכנסת פלד אינה נכונה. בתידין דנים בעניינם של גברים ונשים ללא משוא-פנים, ואינם מקפחים איש. דיין היושב בדין לפי דין תורה, בהתאם לצו מצפוני, וכלשון הצהרת האמונים שלו בפני נשיא המדינה — "לשפוט את העם משפט צדק, לא להטות משפט ולא להכיר פנים".

1—2. אין להנהלת בתידין הרבניים רישום נפרד כסטטיסטיקה השוטפת לגבי מקרים של פסיקת כפיית גט, לא לגבי נשים ולא לגבי גברים. אני, מכל מקום, אבקש לבדוק זאת ככל שניתן, אף שאין סטטיסטיקה כזאת, וברצון אמסור את הפרטים לחבר הכנסת פלד.

הי"ר ד' בן-מאיר:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת מתתיהו פלד.

מתתיהו פלד (הרשימה המתקדמת לשלום):

קודם כול, אדוני היושב-ראש, אני חייב לציין, בלי שאני מפנה האשמה כלשהי אל השר, שהשאלתא שלי נשלחה למשרד הדתות במאי 1986.

השר לענייני דתות ז' המר:

לשר אחר.

מתתיהו פלד (הרשימה המתקדמת לשלום):

נכון. ככל זאת, לרשות המשרד עמדה תקופה ארוכה לרכז את הסטטיסטיקה. אשמח לקבל אותה גם באיחור.

בהזדמנות קודמת הצלחתי לקבל ממשרד הדתות את הנתון המצביע על כך, שבחמש השנים האחרונות התירה הרבנות כ־99 מקרים לשאת אשה שנייה. אני חושב שהנתון הזה אולי מצדיק אותו ספק שהבעתי בשאלתא, אלא אם כן הנתונים הנוספים שהשר הבטיח יעזרו לנטרל את הרושם הזה.

השר לענייני דתות ז' המר:

אני מצטער, בשם משרד הדתות, שהתשובה התאחרה, אבל אני אבדוק את הנתונים. אני מכין שאתה מעוניין עכשיו בנתונים רק לגבי נשים, לגבי גברים יש נתונים.

מתתיהו פלד (הרשימה המתקדמת לשלום):

אני מבקש תשובה על שתי השאלות.

הי"ר ד' בן-מאיר:

כל אחד מהגברים שהתיר את נישואיו מתחתן עם אשה.

השר לענייני דתות ז' המר:

זוהי שאלה חשובה.

אברהם ורדיגר (מורשה-פא"י):

אולי יש לבדוק את מספרן של הידועות בציבור. אני חושב שמספרן הוא למעלה מ־99.

השר לענייני דתות ז' המר:

זוהי כבר שאלתא אחרת.

2387. סירוב לאפשר קיום טקס קידושין

חברת הכנסת ש' אלוני שאלה את השר לענייני דתות ביום י"ט באב התשמ"ו (24 באוגוסט 1986):

הובא לידיעתך, כי משרד הדתות, באמצעות המועצות הדתיות, מסרב לאפשר קיום חתונות בברכות שחייה ובאולמות אירועים — בערים אחדות — אשר בעליהם אינם משלמים למועצות הדתיות.

הואיל והמקום שבו נערכים הקידושין אינו תנאי בתקפות הקידושין והואיל ואין לרושמי הנישואין סמכות להכתוב לאזרחים באיזה בית-עסק או אולם אירועים לבחור כל עוד אולמות אלה פועלים כרשיון. שאלתי היא:

מדוע נתקלו אזרחים אלו בסירוב?

תשובת השר לענייני דתות ז' המר:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)
כדי לברר את החלונה המועלית בשאלתא למשרד הדתות, עלי לקבל את רשימת האולמות שבהם מסרבים לערוך חתונות.

2388. רצונם של רבנים לבדוק מתן אישורי כשרות בחוץ-לארץ
חבר הכנסת א' גרנות שאל את השר לענייני דתות ביום י"ט באב התשמ"ו (24 באוגוסט 1986):

כעיתון "הארץ" מיום 6 באוגוסט 1986 פורסם, כי רבנים אחרים לוחצים על יבואני מזון, בטענה כי אין הם מוכנים להסתפק באישור כשרות הניתן בחוץ-לארץ וברצונם לנסוע לארץ הייצור ולבדוק בעצמם את הכשרות.

שאלותי הן:

1. האם הידיעה נכונה?

2. מה השתנה בבדיקת הכשרות בחוץ-לארץ, המחייב יציאת רבנים לשם?

יכולים אנשים לזלזל ולומר שהכשרות אינה נבדקת כראוי. אנחנו רוצים להיות בטוחים שכאשר אנחנו קונים מזון שאומרים עליו שהוא כשר, אומנם נבדקת כשרותו. זוהי דעתי.

2469. בית הכנסת העתיק בעזה

חברת הכנסת ג' כהן שאלה את השר לענייני דתות ביום ט"ז בחשוון התשמ"ז (18 בנובמבר 1986):
אודה לשר אם ישיב לי:

1. האם יש למשרד לענייני דתות תוכנית לשיקום בית הכנסת העתיק בעזה?

2. אם כן — מתי תבוצע תוכנית זו?

תשובת השר לענייני דתות ז' המר:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

מבדיקה עם משרד הביטחון ומפקדי צה"ל באזור מתברר, שיש טיפול של משרד הביטחון ושל צה"ל, או כוונה לעסוק בנושא שיפוץ בית הכנסת בעזה.

הצעתנו היא להקים צוות משותף של משרד הביטחון ומשרד הדתות, כדי לבדוק את האפשרויות לקדם את העניין.

2470. עיכוב במימון תקציבי פיתוח של מוסדות דתיים
חבר הכנסת א' ורדיגר שאל את השר לענייני דתות ביום ט"ז בחשוון התשמ"ז (18 בנובמבר 1986):

ראשי מועצות דתיות בארץ קיבלו לאחרונה מכתב, חתום על-ידי סגן המנכ"ל מר זאב רוזנברג, ובו מדובר על עיכוב במימון תקציבי פיתוח. במכתב נאמר, כי עקב בעיות שנוצרו במימון תקציבי פיתוח של המשרד, כל ההודעות שנשלחו מהמשרד על אישורי תקציב לפיתוח בתי-כנסת, מקוואות, עירובין ובתי-עלמין מוקפאות בשלב זה, ואין לתתם על חושים או להתחייב בתשלום כספים לפי הודעות אלה עד להודעה חדשה.

אודה לכבודו אם ישיבני:

1. האם ידוע לכבודו על התחור הנ"ל?

2. אם כן — מה הן הסיבות שיצרו בעיות במימון תקציבי הפיתוח של משרדנו?

3. איך יי כן שהמשרד אשר אחראי לכל הנ"ל מודיע בצורה שגרתית על ביטול ההקצבות?

4. מה הדין לגבי המועצות הדתיות, אשר כבר התקשרו, תתמו חוזים והתחייבו כפיתוח מפעלים כנ"ל?

השר לענייני דתות ז' המר:

1. כן.

2. תקציב הפיתוח של המשרד הוא מצומצם ביותר בשנת תקציב זו — 5,460,000 שקל חדש. תקציב זה היה אמור לתת מענה הולם על צורכי הבנייה של מקוואות, בתי-כנסת, עירובין ובתי-עלמין. הררישות מהמשרד לפיתוח כל הפרויקטים האלה גדולות פי כמה וכמה מהסכום הזה. אם להביא דוגמה, הרי רק לפיתוח בתי-עלמין דרוש היום סכום של כ-30 מיליון שקל חדש.

המשרד התחייב לממן פרויקטים של פיתוח בתי-כנסת, מקוואות ועירובין, והיה חשש שההתחייבות היתה, כנראה בגלל הלחץ, מעבר ליכולת התקציבית שתעמוד לרשות המשרד. כך היה עלול להיווצר מצב שבו לא יהיה המשרד מסוגל לשלם את החשבונות שגיעו. כדי למנוע בעיות

3. כמה רבנים עתידים לצאת לחוץ-לארץ לבדיקת הכשרות בכל מוצרי המזון? כמה יצאו לפני השניים?

השר לענייני דתות ז' המר:

1. בעיקרה כן.

2. דבר לא השתנה בעיקרו. בכל הזמנים בעבר נשלחו כמה רבנים, דומני שניים, לבדיקת נושא הכשרות במפעלים הפזורים ברחבי ארצות-הברית ובאירופה. בשליחויות אלה פועלת מועצת הרבנות הראשית מכוח סמכותה על-פי סעיף 2 לחוק הרבנות הראשית לישראל, התש"ם — 1980.

3. בשנה זו, התשמ"ז — 1986, היו בסך הכול ארבע נסיעות. אולם עדיין לא נערכה ביקורת מקיפה כנדרש של מזון המיובא ממדינות המזרח הרחוק ומדרום-אפריקה. הרבנות הראשית מתקשה במילוי תפקידה עקב מחסור בכוח אדם.

הו"ר ד' בן-מאיר:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת גרנות.

אלעזר גרנות (מפ"ם):

בעקבות חבר הכנסת פלר, גם אני רוצה להביע שמחה על כך שאני מקבל תשובה אחרי חמישה חודשים וחצי.

השר לענייני דתות ז' המר:

נכראה יש פה משהו.

אלעזר גרנות (מפ"ם):

כי אילו הייתי מגיש את השאלתא היום, הייתי שואל כמה מהם שבו ולא כמה יצאו.

השר לענייני דתות ז' המר:

מדוע שלא ישובו?

אלעזר גרנות (מפ"ם):

אני יודע, הייתי שואל כמה שבו.

השר לענייני דתות ז' המר:

אני מנחש שכולם שבו.

אלעזר גרנות (מפ"ם):

על-פי זה הייתי יודע כמה יצאו, אבל כיוון שהשאלתא הוגשה לפני חמישה חודשים וחצי, אני מקווה שהם כבר שבו.

אבל, אדוני השר, בתקופה שבה מדובר על כל מיני צמצומים, שאלתי היתה על תוספת, על דרישה מיוחדת במקרים שבהם לא נסעו בעבר, שאם לא כן, הדבר היה נוהג כרגיל. השאלה היתה לגבי תוספת מיוחדת באותה שנה וקצותה עת שבה הגשתי את השאלתא. ראשית, אני רוצה להבין מדוע היה צורך בתוספת כזאת, האם הרחבנו את תחום הקניית שלנו לאזורים רחוקים? שנית, האם נבחרים האזורים על-פי האקונומיות שבהם כדי שיוכלו רבנינו לבקר בכל רחבי תבל?

השר לענייני דתות ז' המר:

קודם כול, ייתכן שמקום הקניית נקבע לפי האקונומיות של המוצרים הנדרשים, לפי החפצים שהציבור רוצה לקנות, לפי המאכלים שהוא רוצה לאכול. אבל כאשר מבקשים מהרבנות לאשר כשרות, היא אומרת: על-פי החוק, אני צריכה להיות אחראית למה שאמרתי, כלומר לכשרות המוצרים. אני צריכה להיות בטוחה, ולכן אני כודקת זאת.

כפי שמסרו לי, לא היתה בקשה לשינוי עקרוני בעניין. ייתכן שנפתחו שווקים חדשים, ייתכן שרצו להעמיק בדיקה במקומות שבהם לא בדקו בעבר. שאם לא כן, במשך הזמן

בעיית ניקיון מי הביוב דרך בית-העלמין. הגורמים לתופעות אלו החדירות על עצמן?

השר לענייני דתות ז' המר:

מייד עם התקבל הידיעה על הסחף וגילוי העצמות בבית-הקברות בצפת יצאה משלחת ממשרד הדתות בראשות המנכ"ל, מר אורלב, לצפת וסיירה במקום.

המנכ"ל הורה לאנשי המשרד להגיש סיוע מידי כעורה ראשונה לטיפול בעניין.

עוד הורה המנכ"ל ליושב-ראש המועצה הדתית בצפת לטפל מיידית באיסוף העצמות ובקבורתן ובהכנת תוכנית כללית לשיפוץ המקום.

אנחנו מטפלים עכשיו, ואני מקווה שגם נצליח, בהשגת האמצעים הדרושים כדי לפתור את בעיית ניקיון המים, בחיקון הטעון תיקון ובמניעת חילול קברים.

הו"ר ד' בן-מאיר:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת פרוש.

השר לענייני דתות ז' המר:

קודם כול, רפואה שלמה, הרב פרוש.

מנחם פרוש (אגודת ישראל):

אדוני השר, כמה זמן יעבור לדעתך, עד שייגשו לחקן את מה שנהרס שם?

השר לענייני דתות ז' המר:

קשה לי לחת כאן חשוכה מוסמכת, מה שעשינו נועד לחקן נזק מידי, לטווח ארוך יותר יש לנו מחשבה להטיל את המשימה על מישור המוכן לתרום את תרומתו לשיפוץ טוב יותר ויסודי של הטעון שיפוץ. אבל, אני מוכן לבדוק ולחת לך חשובה מדויקת יותר; אפילו לא במסגרת שאלתא נוספת אלא למסור לך הודעה.

2501. הכשרת קברים עתיקים כקברי צדיקים

חבר הכנסת ב' בן-אליעזר שאל את השר לענייני דתות ביום ט"ז בחשוון התשמ"ז (18 בנובמבר 1986):

בעקבות פעילותם של ארגוני חרדים, המכשירים קברים עתיקים כדי לקבועם כקברי צדיקים, עולה כי הם שפכו בטון על חא"ה-הקבורה בקברים רבים בחורבת-שמע שמדרום למירון ובחורבת-קצין שמצפון מערב לאילת-השחר, כדי למנוע מארכיאולוגים את חקירתם — או חילולם, לפי דבריהם.

שאלותי לכבוד השר הן:

1. האם קיימת תופעה של הקדשת קברי צדיקים על חורבות קברים מתוללים של בני אנוש אחרים?

2. נוכח העובדה שמדובר בשני ארגונים חרדיים העוסקים במעשים אלה, והיות שידועה זהותם, האם נחקר הנושא? מה היו המסקנות?

3. מדוע אין פועלים לשם מניעתם של חילולים כאלו בעוד מועד?

תשובת השר לענייני דתות ז' המר:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. לא, לכל אתר קדוש מסורת עתיקת יומין.

2. הנושא אינו ידוע למשרדנו.

3. ראה תשובתנו על שאלה 2.

משפטיים קשות, היינו, שייחתמו חוזים חדשים לביצוע עבודות בנייה ללא יכולת לכסותם תקציבית, הורה המשרד למועצות הדתיות שלא להיכנס בשלב זה להתחייבויות חדשות שעדיין לא אושרו, עד שהמשרד ישלם את ההתחייבויות שהצטברו עד כה ועד שנצליח לקבל מהאוצר את התקציב הדרוש.

אני שמח לומר שהצלחנו להשיג סכום כסף מסוים נוסף על תקציבי פיתוח, כך שכבר נמצא פתרון חלקי לבעיית ההתחייבויות, אבל ברור שהתקציב הדרוש לנו הוא גדול הרבה יותר.

כמובן, רק פתרון יסודי יכול לענות על בעיית המחסור הקשה במבני דת ובבתי-עלמין במדינה.

4. מטרת ההוראה היתה להקפיד התחייבויות חדשות כדי שאפשר יהיה לשלם את החוזים שכבר נחתמו.

הו"ר ד' בן-מאיר:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת ורדיגר.

אברהם ורדיגר (מורשה-פא"י):

אדוני השר, בעבר היתה קיימת ועדה בין-משרדית, שבאמצעותה היה קל יותר לפתור את הבעיות שעליהן דיברנו עכשיו. האם ועדה זו קיימת? האם היא בוטלה? האם מתכנסת הוועדה הזו או אינה מתכנסת? בכל אופן, מה קורה בנושא של הוועדה הבין-משרדית?

השר לענייני דתות ז' המר:

אומר את מה שאני יודע בעניין: בתקופה שבה הופרדו משרד הפנים ומשרד הדתות מהיוזמה תחת שר אחד, סוכס שכל נושא הבנייה, היינו, תקציבי הבנייה שהיו בשנים קודמות בשלושת המשרדים — שיכון, פנים ודתות — יעברו אל משרד הדתות, והוא יהיה הכתובת לטיפול בכל הנושא של בניית מבני דת. משום כך בוטלה הוועדה הבין-משרדית.

מה שקרה בפועל הוא, שהוועדה אכן בוטלה, אבל אותם שני שלישים של תקציב הבנייה, שהיה על המשרדים להעביר לקופה המשותפת, לא הועברו — הכסף שהובטח לא הועבר למשרד הדתות.

כדעתי לעשות אחת מן השתיים: או שמשרד הדתות הממונה על נושא בניית מבני דת יקבל את התקציב המצוי לנושא זה בשלושת המשרדים — ויש הקצאה כספית למטרה זו — או שנחזור לשיטה של הוועדה הבין-משרדית. כבר התחלנו בהידברות עם שני המשרדים האחרים, ונראה לי שיש נכונות לחדש את עבודתה של הוועדה הבין-משרדית. אני מקווה שבקרוב בימינו הדבר ייעשה.

2500. התמוטטות קברים בבית-העלמין בצפת עקב הגשמים חבר הכנסת מ' פרוש שאל את השר לענייני דתות ביום ט"ז בחשוון התשמ"ז (18 בנובמבר 1986):

ביום ז' בחשוון התשמ"ז, 9 בנובמבר 1986, מוטטו גשמי חורף עשורת קברים בבית-העלמין בצפת וגרמו נזקים, לאחר שמי ביוב העוברים במקום שטפו את בית-העלמין כורמים חזקים. כתוצאה מכך, עשורת קברים פתוחים ועצמות אדם נסחפו בכרך, והדבר הוסיף על ההזנחה הקיימת כתחום החזקת בית-העלמין.

אודה לך אם תשיב לי:

אילו פעולות דחופות ננקוט כדי לשקם את הקברות שנהרסו, להשיב את העצמות למקומן ולפתור אחת ולתמיד את

2 — 3. לצערנו, עדיין חסרים מקוואות במדינת ישראל. המשרד עושה ככל שביכולתו במסגרת תקציבו כדי לשפר את מערכת המקוואות בישראל.

2592. שיקום בתי-הכנסת ברובע היהודי

חבר הכנסת י' יוסף שאל את השר לענייני דתות ביום ט' בכסליו התשמ"ז (11 בדצמבר 1986):
בעיתון "יחד נאמן" נמסר, כי בתי-הכנסת "החורבה" ובית-הכנסת "תפארת ישראל" ברובע היהודי בירושלים לא שוקמו עד היום במסגרת שיקום הרובע היהודי. כמו כן, פרנסי בתי-הכנסת "רכן יוחנן בן-זכאי" גובים כיום דמי כניסה לבית-הכנסת. שהפך לאחר תירות.

אודה לכבודו אם ישיבני:

1. מדוע לא שוקמו בתי-הכנסת "החורבה" ו"תפארת ישראל"?

2. מי החליט לשקם את צריח המסגד הסמוך לבית-הכנסת "החורבה", ולעומת זאת לא עמד על כך שישוקמו גם בתי-הכנסת?

3. מדוע נגבים דמי כניסה לבית-הכנסת "רכן יוחנן בן-זכאי" גם מן הבאים להתפלל?

4. האם קיים פיקוח לכל תחולל קדושת בית-הכנסת על-ידי המבקרים?

5. האם מתכנן משרדך לפעול לשיקום בתי-הכנסת ברובע?

תשובת השר לענייני דתות ז' המר:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

מחוך הכרה בחשיבות הבעיה הוריתי למנכ"ל משרד, מר זבולון אורלב, להקים ועדה משותפת של משרד הדתות ועיריית ירושלים, אשר תתבקש להגיש לי את המלצותיה בעניין בתי-הכנסת ברובע היהודי בירושלים בתוך שישה חודשים.

2593. מצוקת המוסדות התורניים

חבר הכנסת ש' בן-שלמה שאל את השר לענייני דתות ביום ט' בכסליו התשמ"ז (11 בדצמבר 1986):

נוכח מצוקתם של המוסדות התורניים במדינת ישראל, מצוקה הנובעת בעיקר משחיקת תקציבי מוסדות הממשלה למימונם, עד כדי איום, ממשי על עצם קיומם, ובעיקר לאור העובדה כי כמה מוסדות כבר הודיעו על אי-יכולתם לקבל תלמידים ואף על כוונתם לסגור את שעריהם, אודה לכבודו אם ישיבני:

1. האם מודע המשרד לענייני דתות למצוקת המוסדות התורניים?

2. אם כן — מה עושה משרדך על-מנת לסייע להם בתקופה זו?

השר לענייני דתות ז' המר:

1. המשרד מודע למצוקתם התקציבית של המוסדות התורניים.

2. המשרד מסייע למוסדות תורניים לפי מספר התלמידים בכל מוסד. אנחנו פועלים עכשיו בשיתוף עם משרד האוצר לעדכון התקציב של המוסדות התורניים מפני שנראה לנו, שבמהלך השנתיים וחצי האחרונות חלה אומנם שחיקה בתקציב המוסדות התורניים בהשוואה לתקציבים הניתנים במגזרים דומים. אנחנו עכשיו בהידברות עם האוצר. הגשנו מסמכים בנושא. אני מקווה לטיפול ראוי בעניין.

2546. שמירת מסמכים פרטיים על-ידי ה"חברה קדישא"
חברת הכנסת ש' אלזני שאלה את השר לענייני דתות ביום כ"ט בחשוון התשמ"ז (1 בדצמבר 1986):

הרכ ברויאר, מנהל "חברה קדישא" בראשון-לציון, הצהיר בפני כתב העיתון "שיחת העיר", היוצא בחובות ובסביבתה (גיליון 23, 26 בספטמבר 1986), כי "אנו מעתיקים היום רשימות — — יהודי טהור".

שאלות:

1. האם אחזקת רשימות מסמכים הנוגעים לתושבי ראשון-לציון בידי ה"חברה קדישא" המקומית מתיישבת עם צנעת הפרט?

2. האם הוקצבו ל"חברה קדישא" תקציבים מיוחדים לחקירות ובדיקות לקביעת המעמד של "יהודי טהור"?

3. האם המושג "יהודי טהור" מקובל על השר, ואם כן — מה הם הקריטריונים לכך?

4. האם קיימים בתי-קברות ליהודים שאינם טהורים?

5. האם, לנוכח הורעת מנהל ה"חברה קדישא", אנו צפויים למהדרות חדשות של אירועים כמו בכל הקשור לתורה אנגליקן ו"ל, ואם כן — מה עושה השר בעניין כדי למנוע הישנות מעשים שבת-משפט הרשע את עושיהם?

תשובת השר לענייני דתות ז' המר:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. משרדנו לא הורה ל"חברה קדישא" ראשון-לציון להכין רשימות של אזרחים שאינם יהודים.

2. "חברה קדישא" ראשון-לציון לא קיבלה מאתנו תקציבים בעשר השנים האחרונות.

3. ראה תשובה על שאלה 1.

4. בארץ קיימים בתי-קברות נפרדים לאזרחים מכל העדות.

5. למיטב ידיעתנו, אין בידי מר ברויאר רשימות של אזרחים שאינם יהודים המתגוררים בראשון-לציון.

2591. מצב המקוואות בארץ ובאשדוד בפרט

חבר הכנסת י' יוסף שאל את השר לענייני דתות ביום ט' בכסליו התשמ"ז (11 בדצמבר 1986):

תושבי העיר אשדוד קובלים על כי שלושה מקוואות בערים אינם פועלים כדבעי, או אינם פועלים כלל. נוסף על כך פורסם זה לא כבר, כי עשרות מקוואות חסרים במדינת ישראל, וכי הקיימים אינם מתוחזקים כראוי וחלק מהם אינם בשימוש.

אודה לכבודו אם ישיבני:

1. האם אומנם חסרים מקוואות במדינת ישראל?

2. האם קיימים מקוואות שאינם מתופעלים?

3. אם התשובה על שאלות 1 ו-2 חיובית — האם בדעת כבודו לפעול כדי לפתור את בעיית החוסר במקוואות בישראל?

תשובת השר לענייני דתות ז' המר:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. בעיר קיימים ארבעה מקוואות, והם מופעלים כתקנס מדי יום ביומו.

היו"ר ד' בן-מאיר:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת שמעון בן-שלמה.

שמעון בן-שלמה (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

כבוד השר, מלבד ערכון של הרשימות מהעבר, האם אין מקום להגדלת התקציב לפי הצרכים היום ובהשוואה לסכומים הגיתנים היום לכל מיני מוסדות, לקיבוצים וליישובים, לצורך כיסוי גירעונות? המוסדות התורניים נמצאים ממש במצוקה. יש להם גירעונות כספיים קשים מאוד.

השר לענייני דתות ז' המר:

יש פה שתי שאלות, ובשתייהן אנחנו מטפלים עכשיו. שאלה אחת נוגעת באמת למה שאתה קורא גירעונות. הווי אומר, טיפול כלשהו בגירעונות גדולים, וגם על כך מדובר. אני מקווה שיהיה אפשר להגיע להבנה.

השאלה השנייה נוגעת לעתיד. הווי אומר, מה הוא התחשיב הנכון יותר מלכתחילה למתן הקצאות פר-תלמיד כישיבה? יש לנו מחשבה על הקמת ועדה לתכנון ולתקצוב תוך כדי יצירת הידברות כלשהי, דוגמת האוניברסיטאות, דבר שיביא אתו, יחד עם הפיקוח שיהיה, גם גישה רחבה יותר ופתוחה לתקציב הישיבות. כן, צריך לטפל בזה.

2651. סגירת בתי-השחיטה בתל-אביב-יפו

חבר הכנסת מ' פרוש שאל את השר לענייני דתות כיום ט"ו בכסליו התשמ"ז (17 בדצמבר 1986):

נמסר לי, כי נסגרו כל בתי-השחיטה בתל-אביב-יפו על-ידי העירייה, ולא נפתח בית-השחיטה חדש, אף שהדבר הוכחח מוזמן על-ידי העירייה. אין כיום בית-השחיטה בעיר, ו-20,000 העופות ו-3,000 ההורים, הנשחטים בעיר מדי יום, נשחטים עכשיו ללא פיקוח.

אודה לך אם תשיב לי:

1. האם ידוע לך המצב הנ"ל?

2. לנוכח המצב שנוצר, מה עושה משרדך כדי להבטיח שחיטה בבתי-השחיטה מוכרים ועל-ידי שוחטים מוסמכים, תחת פיקוח וטרינרי מתאים?

3. האם תפעל לפתיחתם מחדש של בתי-השחיטה?

4. כיצד בדעתך למנוע קיפוח פרנסתם של 150 השוחטים בתל-אביב, שפרנסתם תלויה בעבודתם בבתי-השחיטה שנסגרו?

השר לענייני דתות ז' המר:

1. המצב הובא לידיעתי רק לאחר שנסגרו בתי-השחיטה. נמסר לי שבכל ההסכמים הקואליציוניים שנחתמו בתל-אביב בעשרות השנים האחרונות הוכחח לכנות בתל-אביב משחטה מודרנית לעופות כהתאם לצורכי התושבים בעיר. לצערי, עד היום לא ביצעה העירייה את ההתחייבות הזאת.

2. בנושא זה המשרד נמצא בקשר עם הרבנות הראשית בתל-אביב, עם המועצה הדתית ועם עיריית תל-אביב. הנורתי למנכ"ל המשרד לכנס את כל הגורמים כדי לחפש פתרון למצב הלא-טוב שנוצר.

3. בתי-השחיטה נסגרו לפי צו של בית-המשפט, בגלל תנאי התברואה הקשים ולאחר דיונים שנמשכו זמן רב. אין בידי, לצערי כמובן, לשנות את הוראת בית-המשפט.

4. כמו התשובה על שאלה 2 — אנחנו רוצים לדון בנושא.

היו"ר ד' בן-מאיר:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת מנחם פרוש.

מנחם פרוש (אגודת ישראל):

אני בטוח שאתה יודע מה היא המשמעות של המצב הנוכחי מבחינת הכשרות, ומה הן ההשלכות.

השר לענייני דתות ז' המר:

כן, אני יודע, ולכן צריך לזרז את הטיפול בנושא. צריך שיהיו גם תנאי תברואה טובים וצריך גם שתהיה משחטה.

2650. הקצבות המשרד לכפרי-סיף

חבר הכנסת ח' טובי שאל את השר לענייני דתות כיום ט"ו בכסליו התשמ"ז (17 בדצמבר 1986):

ממכתב שקיבלתי מהמועצה המקומית כפרי-סיף עולה, שהמשרד לענייני דתות, על אף ההבטחות, אינו מעביר את ההקצבות המגיעות למועצה המקומית כפרי-סיף לצורך שימור הקדשות בכפר.

הנני שואל את כבוד השר:

1. מדוע אין המשרד לענייני דתות מעביר את ההקצבות למועצת כפרי-סיף?

2. האם מוכן השר לפעול לזירוז העברת ההקצבות הנ"ל? אם כן — מתי הן תועברנה?

תשובת השר לענייני דתות ז' המר:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1 — 2. לפני למעלה מחודשיים פנה למשרדנו יושב-ראש המועצה המקומית כפרי-סיף בבקשה כללית להושטח סיוע כספי לפרויקטים דתיים בכפרו. מנהל המחלקה המוסלמית השיב לו, במכתב מיום 4 בנובמבר 1986, כי הוא יבדוק, מתוך גישה חיובית, אפשרות להיענות לבקשתו, לכל המאוחר במסגרת שנת התקציב הקרובה.

לא ברור אפוא על מה הסתמך חבר הכנסת בקובעו כי "המשרד לענייני דתות, על אף ההבטחות, אינו מעביר את ההקצבות המגיעות למועצה המקומית וכו'".

2652. תשרים לרבנים ולחזנים עובדי ציבור

חבר הכנסת ש' אלוני שאלה את השר לענייני דתות כיום ט"ו בכסליו התשמ"ז (17 בדצמבר 1986):

מתלונת זוג שנישא ברבנות בתל-אביב ומתלונות רבות שהגיעו אלי בעבר עולה, כי רבנים וחזנים, עובדי ציבור, המקבלים מקופת המדינה שכר מלא על עבודתם, מבקשים ומקבלים מאזרחים תשרים כעד כיצוע השירות שלשמו הם מועסקים.

המועצות הדתיות הכפופות למשרדך פועלות על-פי חוק. זוג הנישא ברבנות (אולמי המועצה הדתית) משלם אגרה נישואים, על-פי הקבוע בהוראות מפורשות ומזמיני חתונות (רבנות, כנאמר "שלום האגרה הנגבית מאת המתחתנים כוללת את כל השירותים של סידור חופה וקידושין").

לאור זאת, שאלותי הן:

1. מה עלה בגורל התלונה נגד הרב אצ"י (השם המלא מופיע במקור) בעניין כסף שביקש כשכילו ובשביל החזן ממשפחת הזוג?

2. האם ידוע לשר כי החזרת הכסף לבני הזוג הותנתה בכיטול חלונתם?

3. האם תשובתו של יושב-ראש המועצה הדתית, פנחס שיינמן, כי הרבנים משתכרים רק 700 ש"ח מקובלת עליך לצורך הצדקת דרישת תשרים על-ידי עובדי ציבור?

לתקנות הדיון בבתי-הדין הרבניים בישראל, התש"ך, דומים בעיקרון לסדרי-הדין שבהתאם לתקנות סדרי-הדין האזרחי הנהוגות בבתי-המשפט, ובבתי-הדין נוהגים לפי אותן תקנות המחייבות אותם. בפועל, אין מצב שבו הבעל יישאר בארץ, שכן לאחר הבטחת תנאים מתאימים שימנעו עיגון האשה, כגון, מתן ערובות, ערבויות, השלשת גט או הפקדתו, מבוטל צו עיכוב הציאה.

2. הסמכות להתקנת תקנות דיון בבתי-הדין הרבניים היא בידי חבר דיני בתי-הדין הרבני הגדול ובידי מועצת הרבנות הראשית. ועדה שמונתה על-ידי הגופים הנ"ל יושבת על המדוכה, ובין הנושאים שהועלו לדיון נמצא גם נושא שאילתא זו, ובכך, יש שם המלצות לשיפודים בנושא.

היור"ד ב'מאי:
רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת יאיר צבן.

יאיר צבן (מפ"ם):
אדוני השר, אני שותף לגישה שלפיה צריך להגן על אשה מפני המצב שאותו תיאר. אני גם מקדם בברכה את הנוכחות בדיוק את העניין ולהתקין תקנות דומות לאלו הקיימות בבתי-המשפט האזרחיים. כל שאלתי כרגע היא, האם מוכן השר לדאוג לכך שבועדה שהתמנתה לבחינת הנושא תהיה גם נציגות של האגודה לזכויות האזרח? מדובר כאן בדיוק בנושא שהוא מנושאי טיפולה של האגודה לזכויות האזרח, שבו צריך למצוא את האזיון המתאים בהגנה גם על האשה שנשקפת לה סכנת עגינות. אבל גם על גבר שלפעמים הוא קורבן של שרירות.

השר לענייני דתות ז' המר:
שוב, מתוך הסכמה שצריך להגן על כל אזרח משרירות וצריך לפעול בעניין באופן נכון, איני יודע אם האגודה לזכויות האזרח היא האגודה היחידה, הרשמית, המיוחדת, שאתה צריכה הוועדה הזאת לעמוד בקשר. מה שצריך להיות הוא, שלגד עיני הוועדה יעמוד הנושא עצמו, כפי שאתה הצגת אותו וכפי שגם אני השתדלתי לומר שזו רוח הדברים.

אני אביא בפני הוועדה — אם הם ירצו לשמוע קודם שהם מכריעים — גורמים שונים שרוצים להשמיע להם את רעיונותיהם בנושא. אבל איני יודע אם הם צריכים להיות חלק מהוועדה הזאת. איני יודע אם כך נהוג בבתי-המשפט.

יאיר צבן (מפ"ם):
מהו הרכב הוועדה?

השר לענייני דתות ז' המר:
אני לא יודע את ההרכב המדויק. אני יודע ששותפים בוועדה נציגים של הרבנות הראשית ושל בתי-הדין.

היור"ד ש' הלל:
תודה רבה לשר הדתות.

ד. הצעה לסדר-היום

המצב בעזה

מחמד ותד (מפ"ם):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הבוקר התפרסמו שתי ידיעות בנוגע לרצועת-עזה. על אחת יש אולי לבדן, אם כי מוטב היה אילו לא קרו הדברים ולא היו הסיבות שהביאו לכך

תשובת השר לענייני דתות ז' המר:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. הנהלת המועצה הדתית נזפה בעורכי הנישואין שהוזכרו בשאילתא והטילה עליהם קנס על-תנאי, וכמו כן, נרשמה נזיפה חמורה בחיקם האיש.

2. הכסף הוחזר לבני הזוג בלא כל תנאי לביטול התלונה.

3. דברי יושב-ראש המועצה הדתית בתל-אביב בדבר משכורתם הנמוכה של הרבנים לא נאמרו כתשובה או כהצדקה לקבלת תשרים. פעולתו הנמרצת של יושב-ראש המועצה הדתית כנגד אותם רושמי הנישואין מוכיחה כי אין שחר לייחוס דעה כזאת ליושב-ראש המועצה הדתית.

2696. אפשרות לשימוש לרעה בצווי עיכוב יציאה מן הארץ חבר הכנסת י' צבן שאל את השר לענייני דתות ביום כ"ט בכסליו התשמ"ז (31 בדצמבר 1986):

קיים מצב של היענות אוטומטית מצד בתי-הדין הרבניים לבקשת אשה להוציא צו עיכוב יציאה מן הארץ נגד בעלה, ללא דרישת הוכחות וראיות לחשש עגינות. מצב זה מאפשר שימוש לרעה בצווי עיכוב יציאה מן הארץ.

ברצוני לשאול:

1. מדוע אין בתי-הדין הרבניים דורשים הצגת ראיות והוכחות בעלות משקל, כתנאי להוצאת הצו, כנהוג בבתי-המשפט האזרחיים?

2. האם מוכן השר לשנות מצב זה על-ידי התקנת תקנות דין?

השר לענייני דתות ז' המר:
הנחת היסוד שעליה מתבססת השאילתא בדבר "מצב של היענות אוטומטית מצד בתי-הדין רבניים לבקשת אשה להוציא צו עיכוב יציאה מן הארץ נגד בעלה", כפי שנמסר לי, אינה נכונה.

נכון הוא שדייני ישראל גרישים לחשש של עיגון. חבר הכנסת פלד איננו, כאן יש כאילו העדפה לגשים. קודם לכן היתה העדפה של הגברים. הנה, זה מאזן את זה. ולפיכך, במקרה שבו יש חשש, ולו לכאורה, שהבעל יעזוב את הארץ, נענים בבתי-הדין לבקשת אשה לעכב יציאת בעל מהארץ, כשהבקשה מנומקת ומבוססת על חשש כזה. גישתם של בתי-הדין בנושא זה מבוססת הן על ההלכה המחייבת את בתי-הדין לעשות ביוזמתו כול שביכולתו למנוע עיגון, הן על ניסיון השיפוט והן על פסיקת בתי-המשפט העליון כשכתם בבג"ץ בעניין שלילת סמכות בתי-הדין כלפי מי שלא נמצא בישראל. אין לבתי-הדין הרבניים כוח, שלא כדומה לבתי-המשפט, לגבי מי שאינו נמצא בישראל.

לעניין השאלות:

1. סדרי-הדין להוצאת צווי עיכוב יציאה שבפרק י'

היור"ד ב'מאי:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצעה לסדר-היום מס' 4996, של חבר הכנסת מחמד ותד, בנושא: המצב בעזה. בבקשה.

מקרה שני — מנהל בית-ספר ושמו אסעד שפטאורי מעזה, חולה לב וסכרת, בן 60, נעצר ב־16 בדצמבר 1986 ושהה במעצר עד ל־7 בינואר 1987. על-פי עדויות, הצבא התמקם בכיתו במשך ארבעה ימים, דבר שלא זכור לי כמיהו. יחד איתו נעצרו ארבעת ילדיו, וכל מי שבא לבקר בכיתו לא ידע שהכית תפוס כעצם על-ידי חוליה, מחלקה או כמה חיילים. בתקופת מעצרו נמנע גם מעורבותו שלו לקבל עליו כל פרטים. עלי להוסיף, שגם עיתונאים שהתעניינו במקרה הזה לא קיבלו תשובה מאלוף הפיקוד.

מקרה שלישי ואחרון שאני מביא כדוגמה הוא בכחינת חייוש ביחסו של צה"ל לאוכלוסייה המקומית. בני משפחתו של חאלד מטאע — אמו, אביו ואחיותיו — נעצרו כבני ערובה בסביבות 19 בדצמבר כשייעצר הנ"ל, ואכן הנ"ל מסר את עצמו לכוחות הביטחון לאחר ארבעה-חמישה ימים, ובמשך כל אותה תקופה — לפי העיתון — האם, האב והאחיות היו עצורים כבני ערובה.

אשמת מאוד אם שר הביטחון יודיע מעל במת הכנסת שהדברים האלה לא היו מעולם, אבל רק אם המידע יהיה מבוסס, משום שכמעט התרגלנו לשמוע מבני-סמך הכחשות לדברים שאומתו לאחר מכן. בקשר ל"אנצאר" שמענו בהתחלה הכחשות, והנה, בסופו של דבר, בכל זאת האמת, כולה או חלקה, יצאה לאור.

אדוני היושב-ראש, קשה מאוד לעכל את האינפורמציה הזאת, ועוד יותר קשה לחיות אתה. ברור לי, שמדינת ישראל אינה יכולה להרשות לעצמה שתיקה לנוכח המקרים הללו.

אמרת בתחילת דברי, שהצבא מכביד את ידו ואילו המינהל האזרחי נוהג כשרירות-לב. שני הדברים משלימים, כנראה, זה את זה. לגבי המינהל האזרחי, העונש הקולקטיבי כמעט הפך לנורמה. ושוב, אביא שלוש דוגמאות.

הגיעו אלי הביחה, לכפרי בית-ג'ן, סטודנטים מרצועת-עזה — מרחק של 120 קילומטר. הם עשו זאת על דעת עצמם, בלא התערבות גורם אחר, והתלוננו שמטטרים אותם, דוחים אותם בל"ן-יושב. בכל הקשור לגזירות הנסיעה שלהם.

שר הביטחון י' רבין:

האם זה נקרא עונש קולקטיבי?

מחמד ותד (מפ"ם):

כאשר מדובר בעשרות רבות של סטודנטים, והו עונש קולקטיבי. אם לא, מהו עונש קולקטיבי? עונש קולקטיבי הוא עונש שמקיף עשרות, מאות ואולי אלפי אנשים. סטודנטים אלה טענו שהם נתבקשו, כפי שהם הגדירו, "לשתף פעולה" — להלשין על חברים ללימודים במקומות שהם לומדים, בדרך כלל אלה מקומות באירופה, בחוץ-לארץ.

כאשר ניסיתי לבדוק באופן עיוור מקרה של שניים —

שר הביטחון י' רבין:

איפה הם לומדים?

מחמד ותד (מפ"ם):

לא כולם לומדים באותה ארץ. חלק לומד במזרח-אירופה, במדינות כמו רומניה, יוגוסלביה, הונגריה. היה אחד שלומד בפולין. יש לי השמות שלהם, וגם אותם העברתי למי שצריך להעביר. לא יכולתי להשתחרר מהרושם שזה דבר שיטתי, והדגש פה הוא בשיטתיות שכדבר, ייתכן מאוד שבתוך קבוצה גדולה יש אחד שצריך לחקור אותו, וזכותו של זרועות

שקצין צה"ל נשפט וחמישה חיילים נחקרים על התעללויות ב"אנצאר 2". ואילו על הידיעה השנייה יש להצטרע, ואני תקווה שלא נקרא ידיעות נוספות על הפרות סדר בעזה בעקבות גירוש ראש תנועת הנוער של אש"ף לירדן.

אם כן, מצד אחד התעללויות — — —

שר הביטחון י' רבין:

אבקש ממך לחזור. כיצד הגדרת זאת?

מחמד ותד (מפ"ם):

לא הגדרתי. קראתי מהעיתון: "הפרות סדר בעזה בעקבות גירוש ראש תנועת הנוער של אש"ף לירדן". זאת הכותרת בעיתון.

במשך השבוע התפרסמו ידיעות נוספות על פיגועים ביטחוניים ועל אירועים ביטחוניים בחאן-יונס ובמקומות אחרים ברצועה, המשמשת סיר לחץ. המונה 525,500 נפש, לפי המפקד של 1985. זו אוכלוסייה ההולכת וגדלה על שטח סטטי, כמובן. של 362 קילומטר. על זה מיתוסף הנוהג של נקיטת יד קשה מצד הצבא והפגנת שרירות-לב מצד המינהל האזרחי.

במשך הקדנציה הזאת עסקנו רבות באירועים בגדה המערבית, והנושא של רצועת-עזה כמעט שלא עלה על סדר-היום של הכנסת. ככל שזכור לי, בקדנציה הזאת הנושא לא עלה. התקבל הרושם כאילו זה אזור נידח, שכוח אל, שלא קורים בו דברים, לא בתחום הניהול ולא בתחום זכויות האזרח.

לפני כשלושה שבועות נודמן לי לבדוק את המצב שם, בעקבות הידיעות על "אנצאר 2", והתברר לי, לצער, שמתנהל שם מעין מדיניות פרטית של שר הביטחון, מדיניות שהסחוס בה מרובה מן הברור, ומתעוררות שאלות. הייתי רוצה, בכל הכנות, לקבל תשובות על השאלות. הן הרבה יותר רבות מן השאלות שיש עליהן תשובות.

אתחיל במה שנוגע לאחריותו הישירה. מאוד של שר הביטחון — בעקבות ההתנהגות של הצבא בחודש האחרון כלפי אזרחי הרצועה, נמסרה ידיעה לעיתונים על הרשעתו של קצין. על אף פנייתו של חברי לסיעה לרמטכ"ל, על-מנת לקבל תשובה, עדיין לא קיבלנו תשובה. לפני שעה נאמר לנו שהתשובה בדרך. בעצם הרי זה כאילו לא קיבלנו אותה.

ובכן, העניין מתחיל מכך שלא רק ב"אנצאר 2" היו התעללויות, אלא היו גם כמה "חידושים" ביחסו של הצבא אל האוכלוסייה. נוסף על הרשימה המפורטת שהעברנו לרמטכ"ל, אסתפק, לשם הדגמה, בהזכרת שלושה מקרים הזועקים לשמים באופן מיוחד.

מקרה אחד — מעצרו של נכה מעזה ששמו הישואם סג'אלה, בראשית המחצית השנייה של נובמבר. נכה בעל רגל חותבת, על-פי עדויות שרשמתי מפי עצירים, עבר התעללויות שונות. מנעו ממנו לגשת לבית-השימוש ואילצו אותו לעשות את צרכיו בכגדיו. השפילו אותו הן בצורת הגשת האוכל והן ביחס אליו. דבר שהביא כמעט למרי בקרב אוכלוסיית האסירים, עד אשר כולם ביחד השיגו רשות לאפשר לו לגשת לבית-השימוש לעשות את צרכיו.

התקשיתי להאמין לסיפור הזה, ולולא שמעתי אותו מפיהם של שלושה עדי ראיה, לא הייתי מביא אותו מעל דוכן הכנסת. אילו קיבלנו מהרמטכ"ל תשובה יום לפני שהעלינו את הנושא — ודחינו את הנושא הזה שלושה שבועות, בתקווה לקבל תשובה — לא הייתי מביא מקרה זה כתור אחת הדוגמאות המועזות.

מחמד ותד (מפ"ם):

עוד לא היה נואם אחד שעלה לדוכן ודיבר רק עשר דקות.

היו"ר ד' בן-מאיר:

אני מבקש לא להטיל לי. אני לא נוהג איפה ואיפה. אני ניתן לך עוד דקה.

מחמד ותד (מפ"ם):

יש לצרף לזה את הנוהג למנוע ממאות ומאלפים את חציית הגשרים, בלי להודיע על כך מראש, ולשאל את כל השאלות המתייחסות ל-200 מיליון שקל שהופקעו מבנק פלשתיין, כספים שהיו שם בפיקדון, וכן מה עושים עם 500 מיליון שקל שגובים, מה קורה לזכויות הפועלים.

הנושא הזה כולו מחייב, לדעתי, דיון בכנסת, וכדיקתו לאורכו ולרוחבו.

היו"ר ד' בן-מאיר:

תודה רבה.

הביטחון לעשות כן; אבל כאשר זה הופך לשיטה וזה מקיף עשרות רבות, הדבר מחייב בדיקה, אדוני השר.

שר הביטחון י' רבין:

שאלת אותם אם מתחקרים אותם בארצות הקומוניסטיות?

היו"ר ד' בן-מאיר:

תודה.

מחמד ותד (מפ"ם):

המקרה השני — — —

היו"ר ד' בן-מאיר:

אני מצטער, חבר הכנסת ותד, סיימת את דבריך.

מחמד ותד (מפ"ם):

היו קריאות ביניים שהפריעו לי. תן לי עוד דקה. תן לי לסיים את דברי בצורה מסודרת.

היו"ר ד' בן-מאיר:

טוב, אתן לך דקה נוספת. אני מצטער, אתה צריך להסתדר עם עשר הדקות שלרשותך.

ה. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

היום על שולחן הכנסת, לקריאה ראשונה, מטעם הממשלה, הצעת חוק התקציב לשנת הכספים 1987, התשמ"ז — 1987. תודה.

היו"ר ד' בן-מאיר:

הודעה לסגנית מזכיר הכנסת.

סגנית מזכיר הכנסת ש' כרם:

ברשות היושב-ראש, הנני מתכבדת להודיע, כי הונחה

ו. הצעה לסדר-היום

המצב בעזה

ג'בליה. מי ייתן ומדינות ערב ינקפו אצבע למען אחיהם לכאורה, למען הפלשתינים.

עם זאת, עלינו להבטיח את קיום הביטחון. אני מצטער שחבר הכנסת ותד שכח משום-מה, ששני חיילים נרצחו בדקירת סכינים בעיר עזה. שני אזרחים שקיימו מערכת יחסים כלכלית תקינה עם תושבים מקומיים, באו להסתייע במוסכיהם, באו לקנות בחנויותיהם, לא באו לשם כדי להתיישב ברצועת-עזה, באו לקנות כיהודים החיים יחד עם ערבים — והם נרצחו.

לולי היה טרור, לא היתה קיימת הבעיה שאתה מתאר, חבר הכנסת ותד. אין לנו עניין להפריע את אורח החיים של מישור במתכונת הקיימת, כל עוד אין משא-ומתן לשלום. לכן, מי שבוחר בטרור צריך לדעת שהוא ישלם את המחיר. לא נסכים ולא נרשה שידקרו כסכינים אזרחים ישראלים שיבואו ברצון טוב לעזה, אזרחים שעובדים שנים עם מוסך מסוים שם, או הבאים לקנות שם מצרכים.

לכן, חבר הכנסת ותד, במקום להצביע עלינו, האם אמרת היום מעל דוכן זה מלה אחת נגד הטרור? אתה דיברת נגד אלה שפעלו נגד הטרור.

לא אכתד שלעתים יש חריגות. בשל מה שהתרחש נזקקנו להקים מחנה עצורים באופן זמני; מחנה, שאיננו קיים היום, מפני שברשות המשטרה וברשות שירותי בטיחות לא היו מקומות, והרי ברור שלא נפקיד את המלחמה בטרור רק בגלל חוסר-היכולת לעצור כמה אנשים לכמה ימים לצורכי חקירה

היו"ר ד' בן-מאיר:

אדוני שר הביטחון, אתה מוזמן להשיב על הצעה לסדר-היום מס' 4996 של חבר הכנסת מחמד ותד.

שר הביטחון י' רבין:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, ברצוני להפריד בין הבעיה הבסיסית הקשורה ברצועת-עזה, כמצב האוכלוסייה הערבית שם, ובין הדוגמאות שהביא חבר הכנסת ותד. אינני מתעלם מהמצוקה הקשה הקיימת בקרב התושבים הערבים ברצועת-עזה, כידוע, מאז מלחמת ששת-הימים קבעה מדינת ישראל מעמד משפטי מיוחד לשטחים אלה והיא מקיימת אותם, כדי שגורלם ייקבע לכשיחלקים המשא-ומתן לשלום. בתוך כך ברור לנו, שכל עוד אין נכונות להיכנס אתנו למשא-ומתן לשלום, שבלעדיו לא נוזז סנטימטר אחד, עלינו להיות מסוגלים לקיים את הביטחון ואת הרווחה באזורים אלה.

אינני מכיר מדינה שתרמה לרווחת התושבים הפלשתינים בשטחים ב-19 השנים האחרונות יותר ממדינת ישראל. אם נשווה את מה שהתרחש בתחום החינוך, הבריאות, הכלכלה והשיכון אצל התושבים הערבים בשטחים למה שהיה שם פעם, קשה יהיה לעשות את ההשוואה הזאת. האם היה אי-פעם לפני 1967 מוסד להשכלה גבוהה בשטחים? האם היה מוסד להשכלה ברצועת-עזה? האם היו שם בתי-חולים מודרניים כמו אלה שקיימים שם היום?

אודה, לא תמיד השגנו את אשר ניתן היה להשיג. אני מאוד שבע רצון על שהסוכנות הבין-לאומית של האומות המאוחדות לפיתוח שותפה היום לשיקום מחנה הפליטים

תלונות לרמטכ"ל. אלי הן לא הגיעו. השבתי לחבר הכנסת, שאבדוק זאת. מה שלא מופנה אלי — איני יכול לתת עליו תשובה.

אני יכול לומר דבר אחד: כשם שנילחם בטרור, כשם שנדאג לרווחת התושבים, כך נפעל לקיום החוק והסדר והנורמות שנדרשות מישראל ומצה"ל.

אבל, אזכיר לך דבר אחד, חבר הכנסת ותד: אם לא יהיה טרור, לא יהיה צורך בשום נוכחות צבאית שם. לכן, שורש הבעיה הוא בכך שיש ניסיונות טרור בלתי פוסקים, ויש נפגעים רש נרצחים. כל עוד הדבר יימשך — נילחם בהם. נילחם בהם במסגרת החוק ובהתאם לנורמות שלנו.

אני מציע להסיר את ההצעה מסדר-היום.

הי"ר ד' בן-מאיר:

תודה. לפנינו שתי הצעות: האחת — לדון בהצעתו של חבר הכנסת ותד; השנייה — להסירה מסדר-היום. אני מעמיד אותן להצבעה.

ה צ ב ע

בעד ההצעה לכלול את הנושא
בסדר-היום של הכנסת — מיעוט

בעד ההצעה שלא לכלול את
הנושא בסדר-היום של הכנסת — רוב

ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום
של הכנסת נתקבלה.

הי"ר ד' בן-מאיר:

אני קובע כזאת שההצעה הורדה מסדר-היום.

ז. הודעת הממשלה על מעשי התקיפה בירושלים

בחודש יולי 1985 נדקרו ארבעה ילדים באורח קל עד בינוני ברחוב יפו. צעיר כבן 20 מחברון נעצר, הודה במעשה ונידון ל-10 שנות מאסר. הדוקר התנהג כאדם מופרע בנפשו וטען שהיה מגויס לאש"ף.

ב־29 באוגוסט 1985, בשעה 18:00, נדקר הרב משה פרג, בן 60, בתחנת אוטובוס ליד שערי-שכם. הדוקר נעצר, הודה ונידון לשמונה שנות מאסר. המגיע שלו היה מוזר. הוא טען שהסתכן עם משפחתו והחליט לדקור יהודי כדי להיכנס למאסר וכך להתרחק ממשפחתו.

ב־5 בנובמבר 1985, בשעה 16:30, ברחוב הנביאים, סמוך לשערי-שכם, נדקר עובדיה ברוכין בן 61 מירושלים. שני חשודים נעצרו ושחררו. זהות המבצעים טרם נודעה.

ב־10 בנובמבר 1985, בשעה 16:50, בתוך העיר העתיקה, סמוך לשערי-שכם, נדקר חייל בן 21 מתל-אביב, יוס' מרטין. 23 חשודים נעצרו. זהות המבצעים טרם נודעה.

ב־25 בנובמבר 1985, בשעה 16:30, ב"יהודלורוזה" בעיר העתיקה, נדקר ברוך ג'יאן בן 34. 47 חשודים נעצרו ושחררו. זהות המבצעים טרם נודעה.

ב־27 בינואר 1986, בשעה 19:30, בכביש נבי-סמואל לכיוון רמות, נדקר משה כהן בן 38. הוא נסע ברכבו כשאלמונים סימנו לו לעצור וביקשו עזרה. כשעצר דקרו אותו. זהות המבצעים טרם נודעה.

ובירור. וכשעושים זאת במחנה זמני, אני מודה, יש לעתים תקלות.

אבל, ההבדל בינינו למדינות ערב, או למדינות קומוניסטיות, חבר הכנסת ותד, הוא בכך, שכאשר אצלנו קורה משהו, אנחנו חוקרים, ואנחנו מודים שיש מקום לחקור, כי אין אנו משלימים עם נורמות אחרות מאלה המקובלות אצלנו. האם שמעת אי-פעם על חקירה כזאת בארצות הקומוניסטיות? האם שמעת אי-פעם על חקירה כזאת במדינות ערב? ואיני מתיימר להגיע לרמה הנמוכה שלהן. איננו כמותן.

מחמד ותד (מפ"ם):

בעצם העמדת השאלה אתה רוצה לעשות השוואה.

שר הביטחון י' רבין:

איני עושה השוואה, אתה מדבר בשמן, אני לא מדבר בשמן.

מחמד ותד (מפ"ם):

אני מדבר בשמן?

שר הביטחון י' רבין:

עוד לא שמעתי אותך משמיע מלה כלפיהן. כשתעשה זאת, יהיה לך חוקף מוסרי להשמיע מלה גם פה.

יאיר צבן (מפ"ם):

מעל הרוכן הזה הוא אמר זאת לא אחת.

מחמד ותד (מפ"ם):

האם זה אחראי, מה שאתה אומר עכשיו?

שר הביטחון י' רבין:

אני מצטער. שמעתי היום בוועדת הכנסת, מאחד מחברי הכנסת — הוא יושב פה, הוא שייך לסיעתך — שהוגשו כמה

הי"ר ד' בן-מאיר:

אנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום: הודעת הממשלה על מעשי התקיפה בירושלים. אני מזמין את שר המשטרה למסור את הודעת הממשלה בנושא זה.

שר המשטרה ח' ברילב:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אחת לכמה זמן עולה ירושלים על סדר-היום הלאומי, ולצעור כולנו, לא תמיד בשל אירועים חיוביים.

ביחס לירושלים קיימת הסכמה לאומית רחבה: זו עיר מאוחדת ובירתה הנצחית של מדינת ישראל.

כ־20 השנים שחלפו מאז איחוד העיר פעלה עיריית ירושלים, בהנהגתו של מר טדי קולק, בסיוע הממשלה והציבור הרחב ובתמיכתם, למען ייצוב ירושלים כבירה נצחית ומאוחדת. אין מחלוקת שמשיתם זו של העירייה, הממשלה וכלל הציבור בוצעה במידה מרשימה של הצלחה.

אבל, גורמים קיצוניים מנסים להפר את המגמה החיובית הזאת, ובשל כך עולה לעתים המחלוקת בעיר, והמצב מגיע אף לשפיכות דמים ולערעור היציבות הרגילה הקיימת בה.

בשנתיים האחרונות אירעו בירושלים תשעה מקרים של דקירות יהודים, שהרקע להם, כנראה, לאומני. והרי פירוט המקרים:

בשל האופי המיוחד של האירועים, המשטרה איננה פועלת לבדה, אלא בשיתוף עם גורמי ביטחון אחרים, במטרה לשמור על השקט בירושלים, וכאשר מופר שקט זה — לקטוע את האלימות באיבה וללכוד את מפירי הסדר.

היו"ר ד' בן-מאיר:

תודה רבה. אנחנו עוברים לדיון. לדיון הוקצתה שעה. הדיון יהיה סיעתי, ואני מבקש מחברי הכנסת להקפיד על מסגרת הזמן שנקבעה להם.

רשות הדיבור לחברת הכנסת ח"קה גרוסמן, ואחריה — לחבר הכנסת יהושע מצא.

ח"קה גרוסמן (מפ"ם):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני בטוחה שירושלים לא תהיה ביירות, אני בטוחה שירושלים גם לא תהיה בלפסט. אני מאמינה בכל לב שכך יהיה, אבל אני סבורה שיש צעדים שאנו חייבים לנקוט אותם גם בתחום הפוליטי וגם בתחום החברתי.

ראשית כול, אסור לנו לתת לסכינאים להכתיב לנו את המהלכים המדיניים. אסור שהם יעצבו את מצב-הרוח הלאומי שלנו. הדקירות הנפשעות האלה אסור שיערפלו את המחשבה, ואסור שהן יקבעו את מידת היוזמה המדינית לשלום ולדו-קיום בירושלים המאוחדת, בירת ישראל.

תקיפת עובדי אורח שלווים בסכינים היתה בשנה וחצי האחרונות לדבר שכיח בעיר העתיקה, ובין הקורבנות יש ייצוג לכל הגילים. הרשה לי, אדוני היושב-ראש, לשלוח מעל כמה זו השתתפות בצער המשפחות השכולות, כי היו גם קורבנות בנפש. והרשו לי גם לשלוח איחולי החלמה לכל הפצועים, לאבי אוחיון ולשלום אוחיון. לשלום ולחברתו אני מאחלת שיקום במהרה משפחה מאושרת בישראל.

אדוני היושב-ראש, לעתים הועם הוא תגובה אמיתית על מעשה נפשע ונחשב, אך מה יהיה על אלה שרוצים להיכנות מזעם זה? אני אינני יודעת מה מבטאת הסכינאות; אני צריכה להודות, שבצורה זו של לחימה לא התנסיתי. אומרים שאולי זה ביטוי לחוסר אמצעים אחרים, אולי לייאוש, אולי לכוונה לפגוע ישירות בגוף בצורה המזכירה, פסיכולוגית, מין שחיטה. מכל מקום, דבר אחד צריך לומר: זוהי סכינאות, לא מלחמת שחרור.

כאשר קורה דבר כזה, מייד מפנים אצבע מאשימה כלפי המשטרה, על שאין היא נוכחת במידה מספקת במקום, ולי טענה זו אינה נראית סבירה. הרי אי-אפשר לסגור הרמטית את השטח שבו מסתובב כל חייר, כל בחור-ישיבה או כל מבקר יהודי אחר בעיר העתיקה. נראה לי שלראש הממשלה קל לתת הוראה משולחן לשכחו להגביר נוכחות משטרתית, אך מעניין מאין ייקחו את הכוחות הנוספים כאשר 1,000 שוטרים פרשו בשנה האחרונה, ונשות השוטרים שוכחות רעב לא רחוק מהכנסת.

חברי הכנסת, כל חיי למדתי, כי אין פתרון של "זבנג וגמרנו". בעיה לאומית רוחחת אי-אפשר לחסל, וכך גם אי-אפשר להפסיק, מעשה נסים, יחסי איבה. אמר המשטרה — וחבל, נדמה לי שהואזן אולי לא קלטה היום — שפתרון של שלום הוא התשובה היחידה הנכונה. עלי להוסיף, שגם אם ייכון השלום, גם אם יוסדרו הסכמי הזכויות וייקבעו גבולות השלום, אין ביטחון שהטורו ייעלם בבת אחת, כבמטה קסם. הליפך, הניסיון מראה אחרת: תמיד יימצאו חוגים שהסכם השלום יעלה את חמתם, ועוד עלולות להיות התפרצויות

ב־15 בנובמבר 1986, בשעה 15:40, ברובע המוסלמי, נדקר למוות אליהו עמדי בן 21, זיכרונו לברכה, שהיה תלמיד ישיבת "שוכו בני". שלושת הדוקרים נעצרו סמוך לאירוע ונידונו למאסר עולם. אלה הם שלושה תושבי ג'נין בני 20—22, שטענו שהשתייכו ל"חזית העממית לשחרור פלשתיין". הם הוסיפו שאח הרצח ביצעו על דעת עצמם, לפני שקיבלו הוראה ממפקדיהם לעשות כן.

ב־12 בדצמבר 1986, בשעה 18:00, ברחוב הנביאים מול שער-שכם, נדקר דוד ליפשיץ כבן 60. 30 חשודים נעצרו ושוחררו. זהות המכצעים טרם נודעה.

המקרה התשיעי אירע ב־17 בינואר השנה, באותו יום, בשעה 17:30, נדקר בעיר העתיקה שני אחים, אבי ושלום אוחיון, בני 16 ו־23. 70 חשודים נעצרו ושוחררו. זהות המכצעים טרם נודעה.

בכל תשעת המקרים הללו נאספו מזירת הפשע ומקורבנות הפשע ממצאים שונים, ונערכה לגביהם בדיקה מעבדתית. בכל המקרים נחקר בעלי חנויות הסמוכות למקומות האירוע, אך שיתוף הפעולה מצד הנחקרים הללו היה בדרך כלל מוגבל.

אם ננתח את המניעים של המקרים האלה נראה שמדובר ברקע לאומני, אך בלתי מאורגן, וזה שורש הקושי כפענוח מקרים מעין אלה. בתקיפה או במקרי רצח "רגילים" יש קשר ישיר בין הקורבן, התוקף והמניע, כך שהתחקות אחר המניע ואחר הקשר שבין התוקף לקורבן מובילה ברוב המקרים לפענוח הפשע. אך כאשר המניע הוא לאומני, ונוסף על כך בלתי מאורגן, קשה מאוד לפעול בדרך שתארחי. אם ערכי תוקף יהודי על רקע לאומני, ובאופן "מודמן", אין לו קשר מיוחד לנחקר פרט לעובדת היותו יהודי. מספר הקורבנות הפוטנציאליים הוא כמעט בלתי מוגבל, ומספר החשודים הפוטנציאליים כביצוע מעשים כאלה גם הוא כמעט בלתי מוגבל.

העובדה שלכל מכצעי הפשעים הללו אין ארגון כלשהו, ושזוהי פעילות חבלנית שאיננה מתוכננת ומאורגנת, משפיעה גם על יכולת המודיעין למנוע את הפיגוע ולסייע כפענוח במקרים. כאשר מדובר בפח"ע — פעילות חבלנית עוינת — מאורגנת, מודיעין טוב יכול למנוע חבלות, והצלחות העבר מוכיחות זאת, אך, כשמדובר בפח"ע מקרי ו"מודמן", גם המודיעין היעיל ביותר ידיו כבולות ומגובלות.

ומה עושה המשטרה? למרות כל הקשיים האובייקטיביים, אין משטרת ישראל נחה אף לרגע, והיא עושה כל אשר לאל ידה כדי למנוע הישנות תקיפות כאלה וכדי לפענח תקיפות שאירעו. המשטרה הגבירה את כוחותיה המסיירים בירושלים בצורה משמעותית. כמו כן, הוקמה מפקדה משטרתית מיוחדת בעיר המזרחית, אשר לה שתי מטרות: האחת — למנוע ולהרתיע תוקפים פוטנציאליים מלפעול, ולמצות אתם את הדין; והשנייה — למנוע כדור שלג של התפרצויות.

ארגוני הפח"ע למדו מהניסיון, כי פיגועים בדרך של העצבת מכוניות תופת, הנחת מטעני חבלה וכיצוע פיגועי מיקוח, מהחייבים מערכת מאורגנת, הם פיגועים קשים יותר לביצוע ופחות אפקטיביים מדקירות סנין עלידי אנשים בודדים, המעוררות תגובות של התפרעות והפרות סדר, העומדות בסתירה למטרותיהם של אלה שירושלים יקרה להם, שרוצים שהעיר תהיה בירת ישראל, שיחיו בה כל חלקי האוכלוסייה, היהודית והערבית, זה כצד זה בשכונות טובה ותוך כיבוד הדדי.

ואני מצטטת: "שלא יעזו לשוב למסדרה ולעשות דבר שיצטרכו לזרוק אותם מן השכונה".

הושע מצא (הליכוד):

חבר הכנסת ביטון אומר שהוא כבר גירש אותו.

צ'רלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

— — —

חייקה גרוסמן (מפ"ם):

צינתי את שייכותו הפוליטית בכוונה תחילה.

אבל ידוע שנשמעו גם קולות אחרים, ואני מקווה שהם לא יישמעו מעל דוכן זה, כי, אדוני היושב־ראש, רוח רעה מהלכת בכנסת זו ומכלה כל חלקה טובה.

אני מציעה שלא לקרוא למתפרעים "חמומי מוח", כי בביטוי זה יש משהו מן הסלחנות. הם הם אשר מערערים את מעמדה של ירושלים כבירה מאוחדת של ישראל. אלה נוטעים את הטראומה בלב כל ילד ערבי, שכל חייו ישנא אותנו.

שמעתי שראש הממשלה אמר: "שנאת עולם לעם עולם". כמה זה פתטי. האם ילד כן אנחנו נחנך? רבותי, זהו פטישיזם של שנאה. שנאת עולם — זאת היא הציונות?

דרושה מידה רבה של תעוזה כדי לפזר את הפחד מקרב גורמים ערבים בעלי תבונה, שיקומו לגנות את הסכנים. אבל אנחנו יודעים שהטרור גובה מחיר כבד גם מן האזרחים הערבים. הנשק שבכיר המדינה הוא נשק מדיני בעיקרו. אם נרע להפעיל אמצעי הגנה לאמצעים, אם נרע לדאוג לרווחתם של תושבי ירושלים הערבים, הרי עשינו למען הביטחון ולמען השלום.

ולסיום, אדוני היושב־ראש, מלים אחדות על בעיית ירושלים המזרחית. רווחתם של תושבי ירושלים העתיקה אינה מתנה, או נדבת לבנו. במורד רחוב הנביאים, בתפר שבין ירושלים הערבית לבין זו היהודית, נמצא שוק העבדים שאליה מגיעים מדי בוקר עשרות סבלים ערבים המציעים את שריריהם למכירה לכל דיכפין. תפר זה הוא החומה החוצצת, הוא הוא המפגל את העיר האמורה להתאחד.

מלים אחדות על עניין הסכבת ביחס לתוכניות פיתוח של העיר העתיקה. אני יודעת שיש תלונות, וכצדק, שהפיתוח בכללו אטי מדי. אבל פה אנחנו מדברים על בעיה של העיר העתיקה. משרד הפנים הפעיל סוכת ביחס לתוכניות שהוגשו מזמן, תוכניות בנייה ופיתוח. אל תפחדו, אלו תוכניות ל-20 שנה, אבל משרד הפנים וגם משרד הבינוי, כולם מחכים לבדיקות פרוגרמטיות, ובינתיים יש הקפאה. ראש העיר טרי קולק עומד מול המשרדים, מול הסוכת ומול האטימות ומחכה.

אדלג על כמה עובדות בעניין סוכת זו ואסיים, אדוני היושב־ראש, — — —

הושע מצא (הליכוד):

אולי ככל זאת עוכרה אחת?

הי"ר ד' בן־מאיר:

לא, חבר הכנסת מצא, שב בבקשה. יש לנו שלוש שעות של דיון. אם נהיה סלחנים כלפי כולם, נגמור בשעה שתיים־עשרה.

חייקה גרוסמן (מפ"ם):

אני הכנתי את כל הנתונים, האמן לי.

ספורדיות ופיגועים. אחרי הכול, למדנו זאת לא רק מניסיונם של אחרים. אחרי הסכם קמפ־דייוויד היה מרי גם אצלנו. ברור הוא, שרק השלום יכול להשמיט את קרקע צמחתו של הטרור, וכמשך הזמן הטרור יגווע.

הזעם העיוור הוא יועץ רע, וברור כשמש בצהריים, שאם יש לסכנים מטרה כלשהי, הרי היא לזרוע ייאוש מהאפשרות של דו־קיום בשלום, להפית איבה ולגרום לקורבנות לאבד את העשתונות.

עלי להעלות על נס את איפוקם של תושבי מוסדרה, את תבונת תובתם ואת יכולתם שלא להיגרר אחרי רגש הכבוד האכזרי. כביכול, כאילו דקרו בסכין את גאווותם. כולם ציפו להתפרצויות של שנאה רושפת בשכונה, אך מעשה הנקם העיוור היה בודד. השכונה, בזכות קבוצה מנהיגה, שקטה. זו הרי שכונה מוכת צרות — מצוקת דיור, נזער עורב, עוני — אך תושביה לא נענו, לא נתנו לכמה מסיתים שירכבו על גבם הפצוע. הושקעה עבודה רבה, והנה לא היה בשכונה מה שהיה בשכונת שמואל־הנביא. חבל, שהדבר לא צוין.

אני מוכרחה לציין, שמי שהתייצב הפעם בשער לא היה לא ראש הממשלה, לא ממלא־מקומו ולא סגנו. מנהיגות מקומית, מנהל המתנסים, קבוצות מאורגנות, הם שעשו את המלאכה, הם לא שקטו.

צ'רלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

יושב־ראש ועד השכונה, חברת הכנסת חייקה גרוסמן.

חייקה גרוסמן (מפ"ם):

יושב־ראש הוועד — בסדר.

צ'רלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

הוא גירש משם את גאולה כהן.

חייקה גרוסמן (מפ"ם):

יפה, הם הסכימו, דיברו והוכיחו. הם ידעו כי לא אחת הרכיבה על גלי זעם היא עצמה, הופכת לפשע.

רבותי, מנהיג שעניין ירושלים, שלמותה ומעמדה יקרים לו, ואהבתו אליה היא אהבה אמיתית, לא יוכל לרחוץ בנקיון־כפיים ולשתוק כאשר אסור להחניף, או "להבין" את המניעים לנקמה העיוורת, אותה ענישה המטמטמת את החושים ומשכיחה את העיקר. ובאמת, מי יודע כמה כוחות אופל כחיים באדם בעת זעמו באופן טבעי? אבל תפקידנו הוא לא להרשות להפוך את הזעם האפל לזעם קרוש.

נראה לי שאסור להתייחס בסלחנות לאלה שהם בבחינת החי על המת: אלה שמנצלים כל שכול, כל פצע וחבורה כאילו זאת הודמנות לשלול שלל ולבח בן של אהדה פוליטית.

אני צריכה לומר עוד דבר שזעזע אותי — לראות איש שותת דם ואין מגיש לו עזרה. זה מה שקרה לאחים אורחין. השאלה חייבת להישאל, אדוני היושב־ראש, איני שואלת פלשתני מדוע אין הוא חונג את חג העצמאות, אבל אני חייבת לשאול אותו לפשר התנהגות בלתי־אנושית, על אי־הגשת עזרה לפצוע. האם גברה פה האיבה? האם גבר פה הפחד? עלינו להזהיר את התושבים, ערבים ויהודים כאחד, את כולנו, שאם יימשך הרבר, נחדול כולנו מהיות בני־אדם.

קראתי שאליהו אילון, פעיל מרכזי של הליכוד בירושלים וסגן ראש ועד מוסדרה, אמר, ואני מצטטת: "השכונה לא תהיה כמו שמואל־הנביא ולא צריך לנקום באנשים שלא עשו כלום. ערבים אלה הם אנשים רגילים כמונו וצריכים ללמוד לחיות אתם בשלום". הוא גם קרא לאברכים משיבת "שובו בנים".

שאלה הן פגיעות מקריות או מזדמנות. אין הדבר כך. לא יעלה על הדעת כי מעשי פשע שפלים של סכניאים יתבצעו לאור היום, נוכח עניניהם הרדואות של תושבי מזרח-ירושלים וסוחריה, ואלה ינהגו כמי שלא ראו ולא שמעו, ויתפסו אותם אלם הדיבור, אלם השתיקה והלם הפחד. חובתנו להבדיר להם, וחובתם לדעת, כי אי-שיתוף פעולה בגילוי מבצעי הפשע אף הוא פשע ונכלל בגדר הפלילים, ובעתיד לא יוכלו לצאת נקיים. כלי שיתבעו לדין ויועמדו לחקירה תוך מעצר. אין להסתפק בהודעת שד המשטרה, כי הסוחרים לא רצו לשותף פעולה, או כי לא היה להם מספיק מידע. חובתם להעיד וחובתם לספר. אין ספק שמדיניות כזאת תסכל לא במעט את האפשרות לפעילות חופשית של הסכניאים הפועלים כשליחות ארגוני המרצחים.

יש לתגבר את מזרח של ירושלים בכוח שיטור מיוחד ומיזמן למלחמה בטרור. תושביה הערבים של מזרח-ירושלים חייבים לחוש בנוכחות כוח מיוחד זה, ואף לרעת שאין תפקידו רק לסייר, רק למנוע רצח ומעשי חבלה, אלא בסמכותו גם לעצור על מנת להאשים בהסתרת מידע.

ככל שנרחיק טרור מתוך ירושלים, כן תתחזק היכולת לחיים משותפים בעיר וכן ילך מרקם חיים עדין זה ויתחזק. ארגוני הטרור האשפיסטיים למיניהם מבינים זאת, ועל כן הם מרכינים את כל יכולתם בערעור החיים בעיר, ולו כאמצעי פחדנות שפלים של סכניאים מוגי לב.

בהתמודדות נגד המוח השטני של ארגוני הטרור יש לתת את הדעת גם על ההזרמה הכספית. הן הירדנית והן האשפית, הניתנת לכל דורש כסיוע להאצת הבינו הערבי במרחב המטרופוליטני של ירושלים; הזרמה כספית שמטרתה לסגור על ירושלים, לחסום את דרך התפתחותה במרחב, להצר את צעדי ישראל בפיתוח יהודה ושומרון ולמנוע הקמת התנחלויות.

ממשלת ישראל נפתחה לתוכנית החומש הירדנית בגלל רצונה ביחסי דו־קיום בין ישראל לירדן ולערביי יהודה ושומרון. בתוכנית חומש זו יש מן החיוב, אם נרע להוציא מתוך מעו ולכוון את הבנייה הערבית כיהודה ובשומרון כך שתשפר את חיי התושבים הערבים, ועם זאת לא תצר בשום פנים ואופן את הקמתם, התפתחותם ועיכובם של יישובים יהודיים הן בתחומי יהודה ושומרון והן במרחבי ירושלים רבה. לצערי הרב, המבצעים היום כזה לא בתחום הדברת הטרור ולא בתחום מניעת הצרת ההתפתחות היהודית בירושלים רבה ובמרחבי יהודה ושומרון.

אני מפנה את הכנסת למחקר האחרון, מלפני חודש, מחקר של "מכון ירושלים לחקר ישראל", שכותרתו: "היישוב הערבי במרחב התפקודי העירוני של ירושלים". לא אלאה את הכנסת בקריאת קטעים מתוך מחקר זה, המציין במפורש שההזרמה הכספית של העולם הערבי כאמצעות ירדן ואש"ף כאה כדי לעצור את ההתיישבות היהודית, והיא נעשית לאורך דרכים, כבישים ואחרים שהם יודעים כי תהיה בהם התיישבות יהודית. הזרמה זו נעשית באמצעות תוכנית חומש ירדנית, ותוכנית חומש ירדנית זו אומצה על-ידי ממשלת ישראל.

אדוני היושב־ראש, אנחנו מדברים על דו־קיום, ודאי שיש לחייב דו־קיום, יש לחתור אליו ולבססו, אך בשום פנים ואופן אין להשלים עם מציאות של "דו־קיום חד־צדדי" בתחום האחיזה בקרקע וההתיישבות עליה. לא ייתכן שמול ההתיישבות הערבית כיהודה ושומרון יוצבו עמדתו של פרס, ממלא־מקום ראש הממשלה, והכוחות נגד התיישבות יהודית ביהודה ובשומרון ומניעת תקציבים לכך. הכוחות ופעילותו

ככל אלה יש, ככל זאת, התחמקות מבעיות היסוד של האוכלוסייה הערבית בירושלים. לפי הבנתי, מגיעות לאוכלוסייה זו זכויות מיוחדות, ייחודיות, מוניציפליות, תרבותיות ודתיות. זאת, גם בלי להתעלם מזיקותיה הלאומיות של אוכלוסייה זו.

הוגשו תוכניות רבות. יש תוכנית של יעקב חזן ויש תוכנית של בנבנישתי. אין מעו להעלותן, והרי רק פתרון קונסטרוקטיבי לבעיות אמיתיות יוכל לאחד את העיר. עתה הגיע הזמן לנתק את הפתיל שקצהו מוביל לתוך הסמטאות הצפופות, לתוך הרחיסות, גם אני רוצה לראות יהודים רבים בכל חלקי העיר, ואת נוכל להבטיח לא על-ידי סגירת הערבים בתוך שטח מצומצם והולך. שטח מאוכלס בצפיפות אינו דומה לחגורה שאפשר להדקת ועל-ידי כך להצר את הפיגורה. כך אנחנו יוצרים סיר לחץ. ירושלים היתה אמורה להיות סמל לדו־קיום. אני מזהירה: לעת עתה, היא סמל מדאיג מאוד, וכדאי לעשות בעוד מועד דבר שלא עשינו עד עכשיו.

היו"ר ד' בן-מאיר:

תודה רבה. רשות הדיבור לחבר הכנסת יהושע מצא, ואחריו — לחבר הכנסת שבה וייס.

יהושע מצא (הליכוד):

אדוני היושב־ראש, כנסת נכבדה, חברת הכנסת גרוסמן העלתה כאן נושא אורבני-ירושלמי, שכדי להתייחס אליו נדרשות לא עשר דקות ולא מחצית השעה. אבל, אני חייב לומר רק משפט אחד, כדי לא שלאבד את זמני בנושא שעליו אנחנו דנים. כדאי שהגברת גרוסמן תלמד את החומר טוב יותר, כדי שתדע שפני הדברים אינם כפי שהיא הציעה אותם, מבחינת ביצוע תוכניות — כאילו הן עומדות ולא מתקדמות. אני מכיר את הנושא. לא קיימת תוכנית חזן ולא קיימת תוכנית בנבנישתי. קיימות אמירות, יש תוכניות ודנים ומקרים. אבל, לא זהו הנושא, אדוני היושב־ראש.

תקיפה נוספת של סכניאים בירושלים היא אשר הגיעה את ממשלת ישראל להתייצב בפני הכנסת, באמצעות שר המשטרה, שמצא לנכון לא להיות אתנו לאחר שמסר את הדעתו, וחבל. הממשלה רצתה להסתפק בהודעה שהיא מסרה ולא לקיים דיון אשר אמור היה להתקיים כבר בשבוע החולף במסגרת הצעות דחופות לסדרהיום. אכן, צדקה ממשלת ישראל בהחלטתה זו. בכך היא נותנת יתר תוקף לתומרת מעשי הפשע, לעוצמה ולהחלטיות שבהם יש לפעול כדי להזהיר, לעקור ולבער כל פעילות חבלנית בירושלים ולעקור מן השורש את תופעת הסכניאים — אותן חיות מהלכות על שתיים.

חבל שגישתו של שר המשטרה, שכאמור, איננו כאן אתנו, לתקיפות מתמציב באמירה: "מקרי ומזדמן". אדוני שר המשטרה, הפגיעות והכוחות את ההיפך — שהן נעשו בשליחות הטרור. הן לא היו מקריות ולא היו מזדמנות.

הגיעה העת שממשלת ישראל תתווה ואף תוציא את הפועל מדיניות לחיזוקה של העיר. אין להסתפק יותר כדיבורים, לא די בהצהרות, לא די בכיונות טובות. אין כאלה כדי להועיל. כל אלו, עם כל חשיבותם, אין בהם כדי לסלק מירושלים את כל המוקשים הפוגעים בשלומה, בחיי היוס־יום, הרוסים כל תקווה לחיים משותפים, הרוסים חיים של כבוד הרדי בין יהודים לערבים ומצרים את צעדיה של ירושלים לקראת התפתחות עתידית במרחב המטרופוליטני בירושלים רבה.

יש למנוע את הפגיעה בחיי היוס־יום בהחלטיות כרורה, ביד ברזל, ללא כל הססנות וללא האמירה, של שר המשטרה,

כן אנחנו מתנגדים לבנייה בשטחים האלה. אם יש הסכם קואליציוני מסוים — — —

יהושע מצא (הליכוד):

— — — הוא אמר לבנות בלי לנשל.

צ'רלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

— — —

שבח וייס (המערך):

הוא דיבר על ירושלים העתיקה ולא על השטחים. אתה התפלמסת עם שמעון פרס על הבנייה בשטחים.

יהושע מצא (הליכוד):

על ירושלים רבה.

שבח וייס (המערך):

יש לנו בעניין זה חילוקי דעות. אנחנו יחד בממשלה, מנהלים יחד את המדינה, אני מקווה שגם מונעים תהוה וכוהה חוקתי, אבל בעניין זה יש חילוקי דעות.

עוזי לנדאו (הליכוד):

אפשר לשאול שאלה?

היו"ר ד' בן-מאיר:

לא. לחבר הכנסת וייס יש רק שש דקות.

יהושע מצא (הליכוד):

בינתיים רק אש"ף בונה שם. מה אתה אומר על זה, חבר הכנסת שבח וייס?

שבח וייס (המערך):

לי לא חשוב מי יבנה ביהודה, בשומרון ובעזה. אני מוכן לחת את השטחים האלה במסגרת הסדר שלום, ובמסגרת הסדרו של-פי המצע שלנו, כשכילי הם נושא למשא-ומתן על שלום. נקודה.

לגבי הנושא שהוא נושא הדיון — אני רוצה להמליץ לכנסת דרך, ידידי יושב-ראש הישיבה וסגן יושב-ראש הכנסת, ושהכנסת תמליץ גם לממשלה, שאם קורה מקרה כפי שקרה, יש טעם לדיון כזה, והוא צריך להיות סמוך מאוד לאירוע. כי דיון אידיאולוגי בנושא השטחים אנחנו מקיימים כאן באופן קבוע. זה ריטואל קבוע, ונקיימו חודשים ואולי גם שנים.

האירוע אירע לפני שבועיים-שלושה שבועות, הכול דעך. לדעתי, אין זה מכבודו של הנושא. בשל הרגישות האנושית הקיימת סביב המעשה, שנקיים דיון כל כך לאה, מתאחר, בעצם דיון שמחוץ להקשר של סדר-היום.

מי מאתנו יכול שלא להודעזע כשרוצחים אנשים בסכנים, או בכל כלי נשק אחר? כל מקרה כזה מועזע. לא כל שכן, אם נדבר קצת מתוך אנוצנטריות לאומית, אנו מוועזעים כאשר יהודי נפגע בצורה כזאת.

כאה חברתי, חברת הכנסת חייקה גרוסמן, ואומרת כאן, שסכינאות איננה מלחמת שחרור, ואם, נניח, היו וורקים פצצה, או יורים קטיושה, והיו נפגעים עשרות אנשים?

חברי, מבחינתם זאת מלחמת שחרור. אני בא כאן כרגע בשום אופן לייצג אותם, אני ביריבות קשה מאוד אתם בעניין הזה, בעצם במלחמה קשה. הם מנהלים את מה שנראה בעיניהם כמלחמת שחרור בכל דרך אפשרית. עשינו מאמץ עצום כדי למנוע מהם כלי חבלה אחרים.

של פרס למען ועידה בין-לאומית מחלישות את אחיזתנו בארץ-ישראל ומעודדות את ארגוני הטרור לפעילויות טרור נגדנו. בהקפאת ההתיישבות היהודית בירושלים רבה מגלה פרס חוסר אחריות מוחלטת לביטחון ישראל.

מול תוכנית החומש הירדנית והזרמת הכסף הערבי יש להעמיד ולהפעיל תוכנית חומש ישראלית, שתאיץ התיישבות יהודית לעיבוי וליישוב תחום המרחב המטרופוליטני של ירושלים רבה. שתי התוכניות גם יחד — תוכנית ישראלית לעיבוי היישוב היהודי מול התוכנית הירדנית — תתרום לתחזוק הדו-קיום בארץ-ישראל ובירושלים רבה.

היו"ר ד' בן-מאיר:

תודה רבה. רשות הדיבור לחבר הכנסת שבח וייס, ואחריו — לחברת הכנסת גאולה כהן.

שבח וייס (המערך):

חבר היושב-ראש, חברי הכנסת, קודמי, חבר הכנסת מצא, מצא לנכון לסיים את דבריו בפולמוס עם ממלא-מקום ראש הממשלה ושר החוץ בקשר להתיישבות בשטחים. מכיוון שבכנסת יש מאמצים רבים לשיטתו של בן-גוריון, ואני ער לתהליך הולך ומתגבר של אימוץ טוטלי — הן חברים בליכוד ובתחיה והן חברים במפ"ס מאמצים אותו הלוך ואמץ — אני, כמי שנמנה עם המפלגה שבן-גוריון היה בין מייסדיה ומנהיגיה, מרשה לעצמי גם כן להשיב לך בציטוט.

ביום שבת זה שודרה ב"קול ישראל" תוכנית מעניינת.

יהושע מצא (הליכוד):

אני לא ציטטתי את בן-גוריון.

שבח וייס (המערך):

לא. אני עושה כאן חשבון קצת יותר רחב, חבר הכנסת מצא, ידידי.

בתוכנית הרדיו דיבר מתוך כשם יפת עוזרי, שבשנות ה-60 היה ילד ממושב גבעתי-יערים, והוא התכתב עם בן-גוריון. הוא קרא לפני המאזינים את מכתבי בן-גוריון, מכתבים אישיים שהוא קיבל מבן-גוריון. כששמעתי את זה, ניסיתי לאחר אותו טלפוני, איתרתי אותו, וביקשתי ממנו שיעביר לי צילום של אחד המכתבים שנקראו. אני רוצה להודות לו מעל במת הכנסת על שהואיל להעביר אלי את המכתב הזה.

כותב בן-גוריון — 19 במרץ 1967 — "ליפת עוזרי שלום רב. אני רוגל בהחזקת כל השטחים ששחררו, ואני מתנגד להחזירם בלי דיון על יחסי שלום". זה קטע אחד. אשר לירושלים — "יש ליישב ככל התנאים ובכל המהירות ירושלים" — בלי "את" — כמובן — "העתיקה וסביבותיה, במזרח, בדרום ובצפון, מבלי לנשל אף ערבי אחד". הדגשה לא שלי. של הכותב, של דוד בן-גוריון. "יש ליישב רמת-הגולן, אחרת צפיה סכנה חמורה לכל יושבי הגליל התחתון והעליון. על יתר השטחים, יש לדון עם הנוגעים בדבר במסגרת הדיון על יחסי שלום. בלי משא-ומתן על שלום — לא להחזיר, אבל יש להחזירם במשא-ומתן על השלום".

אנחנו מחזיקים בעמדה הזאת, ידידי, חבר הכנסת יהושע מצא.

יהושע מצא (הליכוד):

— — —

שבח וייס (המערך):

אנחנו בממשלת אחדות, אבל אחדות איננה אחידות. על

על כן, אני רוצה שתהיה הפרדה בעניין. אנחנו, בבית הזה ובקואליציה הזאת, חלוקים מאוד בדעותינו לגבי תהליך השלום. אנשים אומרים פה, שאם יהיה שלום לא יהיה טרור. כל מתנגדי השלום יראו בטרור מכשיר עיקרי לריסוקו. אני רוצה שאנחנו נימנע מהאשליה הזאת. המאבק למען השלום ודאי יימשך, ובעניין זה יש לנו חילוקי דעות. הנה, השבוע אנחנו נמצאים בוויכוח נוקב מאוד עם הליכוד, בתוך הממשלה, סביב נסיעותי, ביקורו והצהרותיו של שר החוץ — אנחנו רואים אותם בברכה, ואתם רואים זאת בביקורת.

גאולה כהן (התחיה):
שזה יהיה ויכוח בממשלה, אבל לא בין העיתונאים בבגליה לבין העיתונאים באנגליה.

יהושע מצא (הליכוד):
האם זה מינהל חקין שפרס מצהיר בניגוד לעמדת הממשלה?

שבח וייס (המערך):
אנחנו מדינת קסרקטין?

יהושע מצא (הליכוד):

היו"ר ח' גרוסמן:
חבר הכנסת מצא, אני אוציא אותך מהאולם. יש לו עוד חצי דקה. למה אתה מפרע לו?

שבח וייס (המערך):
חברי הכנסת, אנחנו לא מדינת קסרקטין. אנחנו מדינה פתוחה. כל ויכוח — — —

אפרים שלום (המערך):
זה לא בניגוד לעמדת הממשלה. אם ראש הממשלה לא היה מסכים — הוא היה מרים קול זעקה. סימן שהוא מסכים לכך.

עוזי לנדאו (הליכוד):

יהושע מצא (הליכוד):

היו"ר ח' גרוסמן:

חבר הכנסת מצא, אני קוראת אותך לסדר בפעם הראשונה.

שבח וייס (המערך):

חברי הכנסת, לי אתם לא מפרעים, אני מאוד נהנה מהדרשה הזו. אבל יש סדרים. חבר הכנסת לנדאו, אנחנו שכנים, נברר זאת שם. מבחינתי — בבקשה, אבל יש פה בעיה של זמן.

אנחנו לא מדינת קסרקטין. כל ויכוח שנקיים כאן או נקיים שם הוא אותו ויכוח. הרי אנחנו לא עוסקים פה בגילוי סודות. יש לנו ויכוח, פלוגתא. ההיסטוריון של הדור הבא הוא זה שיבוא ויכריע בין הפלוגתאות שלנו. אני אפילו איני מדבר בביטחון ובהבנה. אנחנו — מפלגתי, ואני, כמובן, נמנה עם שורותיה מרצון — חושבים שצריך לחפש גם דרך כזאת. לא חתמנו הסכם שלא נשמיע את דעותינו בעניין הזה.

אני רוצה לסיים. אינני מאמין שאפשר יהיה להגיע אייפעתם להסדר שלום בלי שנוותר, פחות או יותר, על שלטוננו בשטחים ונחפש דרך פדרטיבית, קונפדרטיבית אחרת.

יהושע מצא (הליכוד):
על ירושלים ועל יפו, ועל סלמה.

גאולה כהן (התחיה):
אמרת שהם ניאורנאצים.

עוזי לנדאו (הליכוד):

שבח וייס (המערך):
כדויק, ודאי. תסלחו לי, אם מישור רואה את מלחמתו שלו כמלחמת שחרור, האם אני מערץ אותו בגלל זה? הוא בהתנגשות אתי. יש לנו ריב דמים אתם.

עוזי לנדאו (הליכוד):

שבח וייס (המערך):
מה זאת אומרת? מי פה מגדיר מה זו מלחמת שחרור ומה לא? הם רואים?

אבנר חי שאקי (הסיעה הדתית-לאומית):

יהושע מצא (הליכוד):
הם אומרים שחרור, ואתה תקרא לזה טרור.

שבח וייס (המערך):
אני אקרא לזה איך שאני רוצה. אני אקרא לזה יותר גרוע מטרור. תיכף אגיע לזה.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

שבח וייס (המערך):
אני רק מציע שלא נעסוק בטרמינולוגיה שלהם.

יהושע מצא (הליכוד):

היו"ר ח' גרוסמן:
חבר הכנסת מצא, מישור הפריע לך כשדיברת?

יהושע מצא (הליכוד):

הוא לא ביטא נכון את העמדה שלי.

שבח וייס (המערך):
חברי הכנסת, עדיין יש לי מצע משלי, ואין כל קשר בין שני המצעים שלנו. חוץ מההסכם — — —

יהושע מצא (הליכוד):

תמצא גם אצל מצא.

שבח וייס (המערך):

המצע שלך בשבילי הוא לעתים מרור. תן לי לדבר.

אני אומר זאת בהקשר אחר. גם כאשר נגיע להסדר שלום, יימשך כאן הטרור. הטרור היום הוא אריח קבע בחיים הציבוריים והפוליטיים בעולם כולו. תופעה זאת היא, לעתים, תהליך למלחמות, לעתים מכוא למלחמות.

אבנר חי שאקי (הסיעה הדתית-לאומית):
אבל היא אִנורמלית.

שבח וייס (המערך):
אתה באמת רוצה לשכנע אותי? ודאי שהיא אִנורמלית. זו תופעה אִנורמלית יחידה? גם מחלת האידוס זו תופעה אִנורמלית. כל החיים רצופים תופעות אִנורמליות עד כדי כך שהן כבר הופכות לנורמליות.

קריאות:

— — —

הי"ד ח' גרוסמן:

חברי הכנסת, אני לא ארשה זאת.

שבח וייס (המערך):

אתם צודקים. עכשיו אני מגיע לירושלים. תפסיקו עם הפלקטיום הזה.

יהושע מצא (הליכוד):

תחזור לגולה.

שבח וייס (המערך):

תחזור לגולה. כאת להשמיע כמה שטויות אינפנטיליות ואחר כך אתה אומר לי תחזור אל הגולה.

יהושע מצא (הליכוד):

יש לי תעודת זהות פלשתינית, תדע לך.

הי"ד ח' גרוסמן:

חבר הכנסת מצא, משהו שאל אותך פה מה האזרחות שלך, מה תעודת הזהות שלך?

שבח וייס (המערך):

אני לא בטוח שבמדינה פלשתינית יקבלו אותך. לו אני הייתי ראש המדינה, לא הייתי מקבל אותך לשם, הייתי משאיר אותך בישראל.

ירושלים, עליי כל התוכניות הפוליטיות של הבית הזה, חוץ משתי מפלגות שבישר מדברות על כך: המתקדמת ורק"ח — — —

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

זה לא נכון. יש אנשים גם במפלגה שלך.

שבח וייס (המערך):

אני מדבר על מפלגות. המפלגה שלך היא צנטרליסטית, כולם מדברים אותו דבר. אצלי יש כל מיני דעות.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

נכון.

שבח וייס (המערך):

אני מדבר על עמדות של מפלגות כרגע, בנושא הנדון. אשר לירושלים, רוב המפלגות בבית הזה מאוחדות בדעה שהיא בירת ישראל, ועל כן צריך לעשות את כל הסידורים האפשריים כדי לצמצם את הפגיעות, ובעיקר לחשל את רוחו של העם להתנהג כפי שהתנהג שכונת מוסררה מול פגיעות — באיפוק, בכבוד, בחוכמה ובשכל. מצב זה ליווה אותנו עוד הרבה מאוד שנים. אולי נצמצם את היקף הבעיה באמצעים צבאיים, מודיעיניים, ואולי בזהלך השלום, אבל גם ייתכן מאוד שלא נצמצם את היקף הבעיה. לכן, צריך לעשות הכול כדי למנוע את המצב, אבל גם לדעת לחיות אתו. כל הסממאות לא יעזרו פה. זהו סתם קש וגבבה. תודה רבה.

הי"ד ח' גרוסמן:

תודה רבה. רשות הדיבור לחברת הכנסת גאולה כהן. ואחריה — לחבר הכנסת אבנר חי שאקי.

גאולה כהן (התחיה):

גברתי היושבת ראש, אני שמחה ששר המשטרה חזר לאולם. לא שיש לי תקוות רבות שאני אשכנע אותו בדברי, אבל אולי אעיר אותו קצת למחשבה על כמה נושאים.

יש ארבעה אספקטים בנושא הזה: מדיני, ביטחוני, ענישתי והתיישבותי. אני רוצה לפתוח בנושא המדיני. כולנו יודעים, וזה נכון, שהנושא המדיני הוא שורש בעיית הטרור. הפתרון אינו — כפי שאמרו השר בר-לב, טדי קולק ועכשיו חבר הכנסת וייס ואחרים — שלום. פתרון של שלום הוא טוב לנושאים אחרים, אבל לא לטרור. שלום עם מי? אם נעשה שלום עם חוסיין — — —

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

כמה שהמלה הזאת — שלום, מפחידה אותך.

גאולה כהן (התחיה):

— — — אם נעשה שלום עם חוסיין, האם יפסיק ערפאת את פעולות הטרור?

מיכאל חריש (המערך):

— — —

גאולה כהן (התחיה):

סלח לי, חבר הכנסת חריש, אל תפריע לי עכשיו, גם לא בחוכמות המטופשות האלה.

הי"ד ח' גרוסמן:

ההפרעות אינן נחלתו של חבר כנסת אחד.

גאולה כהן (התחיה):

גם אם נעשה שלום עם חוסיין, אז מה? האם או יפסיק ערפאת את פעולות הטרור? ואם יפסיק ערפאת את פעולות הטרור, האם יפסיק אבו-מוסא את פעולות הטרור? ואם יפסיק אבו-מוסא את פעולות הטרור, האם יפסיק חיזבאללה את פעולות הטרור? איזו גישה ילדותית, נאיבית, אשלייתית היא זו לנושא הטרור.

אני רוצה לומר דבר שהוא משמעותי. אדוני שר המשטרה, ירושלים עלתה על מפת הטרור של אש"ף — כמדיניות. אתה אמרת, וגם אחרים אמרו, שזוהי, כנראה, התארגנות חבלנית מקומית. איני יודעת על סמך מה נאמרו הדברים, איזו חקירה עשית, שהגעית למסקנה הזאת? אבל לא צריך לחקור הרבה. היום רואים את השיטתיות בביצוע הפיגועים בירושלים — מחבלים מחוץ לירושלים באים דווקא לירושלים, ירושלים עלתה על מפת הטרור שלהם — אולי בגלל לחצים או מגעים — במגמה לפגוע בריכוזותה, במגמה להכריח יהודים ממנה.

בעוד שר החוץ שלנו מנסה למחוק את האמנה הפלשתינית ואת המסר שלה מההסכרה הישראלית, מגיש לו אש"ף תזכורת: אתה רוצה למחוק אותי, למחוק את האמנה הפלשתינית מעל הנייר? אני ממשיך בניסיונותי למחוק את מדינת ישראל — שלא יזכה לכך — מעל המפה.

אשר לאספקט הביטחוני — אדוני שר המשטרה, אתה חוזר ואומר: אי-אפשר להציב שוטר לכל אזור בירושלים. כמה קל להביא כל דבר עד אבסורד. הרוצה לא ליטול אחריות — ירחיק עדות. מי מבקש להציב שוטר לכל אזור? בין זה לבין הצורך להציב בכל השטחים ובצמתים המרכזיים של העיר העתיקה עשר חתונות משמר קבועות שכל אחת מהן שוטר אחד או שניים, עדיין יש מרחב תמרון גדול. יש פער גדול מאוד בין הצורך בהגברת השמירה והנוכחות לבין האמירה שאי-אפשר להציב שוטר לכל אזור בירושלים — טענה שנשמעת אולי משכנעת. אומרים שאי-אפשר לעקור את הטרור מן השורש, זה נכון. אבל לשורש יש גזע, יש נטיעות. האם אי-אפשר לקצץ בנטיעות שלו? לקצץ בפירות הבאשים שהשורש הזה עושה? למה לומר תמיד: אי-אפשר לעקור את הטרור מן השורש.

יש השלמה עם זה. אני אומרת, שכל שיש השלמה מצדנו, כן יש השלמה מצדם של אותם מרכזי הסתה. כשמתחילה הירדרדות — יש לעמוד מייד על המשמר, לחבוע מייד לדון ולסגור מייד את מרכז ההסתה או את העיתון.

האספקט האחרון הוא האספקט ההתיישבותי. שמעתי את טדי קולק וגם אותך, אדוני השר. טדי קולק דיבר על הבאת 100,000 יהודים לירושלים. אחת, אדוני השר, אמרת, שגם התיישבות היא חלק מהפתרון. זה כמובן נכון. אני בטוחה שלא התכוונת להתיישב ברובע המוסלמי, כפי שאני חושבת שצריך לעשות. חשבת שיש לחזק את ירושלים בכלל. אין ספק שכאשר מחזקים את התגורה מסביב לרובע המוסלמי, מסביב לעיר העתיקה, מחזקים את ירושלים. אני חושבת שצריך להתיישב גם בתוך הרובע המוסלמי, אפילו מבחינה ביטחונית, שלא לדבר על התיישבות מבחינה יהודית, ציונית, לאומית. יש ליישב בתוך הרובע לא רק ישיבות, אלא גם חנוונים יהודים. יש לפתוח גם בתי-מסחר, גם חנויות מכולת, גם דוכנים של יהודים בתוך העיר העתיקה. יש לקיים ישיבות כצד בתי-מסחר ומלאכה של יהודים. ליישב יהודים בתוך הרובע — זה מה שנקרא דריקום ביחד במובן האמיתי ביותר. אינני רוצה עכשיו לפרט מדוע. לדעתי, זו הדרך היחידה שיכולה להוביל לשלום.

אהרן הראל (המערך):

גם התיישבות ערבית בתוך ירושלים היהודית?

גאולה כהן (התחיה):

אינכם יכולים לסבול רגע אחד בלי לראות גם את הצד השני ולהיות לו סניגור. משהו מציק לכם מבפנים. אני מדברת עכשיו על התיישבות יהודית. ואתה אומר: גם ערבים יכולים לשבת בעיר היהודית. הם כבר יושבים, בעידודך ובעידוד אחרים. הם יושבים. איש לא מוציא אותם. אני שואלת: מה בווער לכם מבפנים? מדוע אתה תמיד צריך לראות הכול מנקודת מבטם? תסתכל סביבך ותראה את הדברים גם מנקודת מבטך.

הנושא הוא התיישבות. יש דברים קלים וקטנים בנושא השמירה שצריך לתקן אותם. נכון שלומדים מיום ליום, אבל צריך ליישם את הלקחים מייד, כדי שהחשובה למגמה המדינית להבדיל יהודים מלב הארץ הזאת, מירושלים, תהיה שההתיישבות שלנו חיונית לא רק בלב העיר העתיקה אלא גם בלב חברון, גם בלב שכם, גם בלב עזה.

היו"ר ח' גרוסמן:

תודה רבה. רשות הדיבור לחבר הכנסת אבנר חי שאק, ואחריו — לחבר הכנסת צ'רלי ביטון.

אבנר חי שאק (הסיעה הדתית-לאומית):

אדוני היושב-ראש, אדוני שר המשטרה, חברי הכנסת, המשך הפיגועים החבלניים בירושלים, מעשי הדקירה של הטוריסטים הערבים הברוטליים, הסכונים המטורפים המשתוללים זה זמן רב בירושלים, מוכיחים גם לאחרון הנאיבים שבחוננו, כי אשף ושלחיו היו, הינם ויישארו גם להבא כנופיה של מרצחים אכזרים, חסרי לב וחסרי מצפון. שצימאונם האחד והיחיד הוא לדם יהודי באשר הוא דם יהודי.

דקירת שני האחים אוהיון משכונת מורשה בירושלים היא, ללא ספק, חוליה נוספת בשרשרת הדמים. דקירה נוספת בלב ובעורפו של הדריקום בין יהודים לערבים בבירת ישראל הנצחית, שמדינת ישראל ועמה, ובראשם תושבי ירושלים היהודים, שקדוה כל כך, ובכותרות מרובה כל כך, על קיומו, על המשכיותו ועל ביצורו.

חברת הכנסת גרוסמן אמרה כאן, שבאים תמיד בטענות אל המשטרה. זה נכון. אין מבקשים ממנה שהיא תפתור את הבעיה, אבל מבקשים ממנה שתעשה מה שביכולתה לעשות.

שר המשטרה ח' ברילב:

ואם היא אינה יכולה?

גאולה כהן (התחיה):

עם כל מקרה נוסף של פגיעה מגבירה המשטרה את מאמציה, היא עושה יותר למען הביטחון, לא צריך לחכות לרצח הבא כדי לעשות עוד יותר. אני יודעת שגם אם נציב משמרות כל הזמן יכול להיות רגע מסוים שבו לא יהיה משמר במקום מסוים — זהו מצב אפשרי, אבל אם תעשה המשטרה כול שביכולתה לא יגידו שאין מסתובבים די אנשי משמרות בירושלים. מסתובבים, אבל בכל זאת קורים מקרים.

אני מבטיחה לך, שגם אם חקבל את ההצעה — לא שלי, אלא של האנשים סביבך — ותציב תחנות משטרה בכל שער, גם אז עלולים להיות ניסיונות לרצח, אבל עם זה — אחת את שלך עשית.

אני יודעת שחיפשת נשק בישיבות. הגיעו אליך שמועות שיש נשק בישיבות — צריך לחפש נשק בישיבות. אבל יש שמועות שיש נשק בהר-הבית, לפחות נשק קר. יש שם מחסנים. למה לא לערוך חיפושים בהר-הבית? לא מפני שאני רוצה לעשות "קונטרה". אין לי ספק שבהר-הבית יש נשק במחסנים, גם במסגרים, גם מתחת למסגרים. כשקורה שם אירוע כלשהו — מייד, מתחת לאדמה, ממש מתחת לאדמה, באופן ממש, פתאום צומחים מקלות, סכינים ואבנים. מאיפה בא כל הנשק הקר הזה? מהשמים? למה לא לעשות שם חיפוש? באופן צוק, אמיתי, לא מתוך פרובוקציה ולא דווקא בזמן אירוע, אלא מפני שצריך לעשות מדי פעם חיפושים בכל מיני מקומות שבהם עלול להימצא נשק.

ובקשר לאספקט הענייני — עד לאחרונה הייתי נגד ענישה סביבתית. אולם אני עוד נגד ענישה סביבתית. ודאי לא נגד השבחת המסחר וסגירת התנויות לזמן ממושך במקום שבו נעשה רצח או היה ניסיון לרצח.

אין לי ספק שיש שיתוף פעולה פסיבי, אולי מתוך פחד, בין הסביבה ובין מבצעי הפיגועים. כשמשיבים מסחר כענישה, גם אם סוחר זה או זה אינו אשם, הרי, בסופו של דבר, אנחנו עוזרים לו למנוע מקרים דומים בעתיד. בסופו של דבר, זוהי ענישה סביבתית לחולתו של הסוחר, כדי שהוא לא ייפגע. היא באה כדי שלא יהיו רציחות ולא יהיו מתחים בעתיד. היום, המסחר שם מתבסס רק על ישראלים ועל תיירים. אם ידע המחבל שהסביבה אינה אוהדת, ואולי היא אפילו עוינת, הוא יחשוב לא פעם אחת ולא פעמיים אלא עשר פעמים לפני שינסה לבצע את זממו. לכן, למה לא לנסות את זה? זו אינה ענישה סביבתית למען ענישה סביבתית אלא ענישה שחצוזה גם לסביבה עצמה, היא מוצדקת לגמרי ואין דרך אחרת.

בזמני, הצעתי גם להרחיב צמתים מסוימים — צמתים מסוכנים שהם מפגע ביטחוני ובטיחותי ממדרגה ראשונה, מפגע שאינך צריך לזוז כדי שמשיהו יתקע סכין בגבך. למה לא להרחיב את המקום הזה כדי לקיים אותו?

בנושא הענייני — צריך גם להפעיל את החוק כנגד משרדי ההסברה והעיתונים במזרח-ירושלים כשהם מפיצים חומה הסתה. הם מרכזים של הסתה מתמדת. אני אומרת שיש לסגור עיתונים מפני שאני נגד חופש דעות. עם זאת, ודאי שאני נגד חופש העבירה על החוק. הם עוברים על החוק כל הזמן.

אין להחזיקם מהם כי יש בהם משום שיתוף פעולה עם הרוצחים, שיתוף פעולה עם המחבלים. האדישות הזאת מעוררת את הסכינות האש"פסית. יש לנקוט צעדים שונים, לרבות זה של ענישה סביבתית כדי להביא לכך שערכי ירושלים ידעו, שאם רצונם בדרכים הם חייבים לשלם מחיר מסוים, והמחיר הוא מסירת חבריהם ושיתוף פעולה עם המשטרה. הפחד מן המחבלים אסור שיהיה גדול יותר מן הפחד מממשלת ישראל ומיהודי ירושלים, הזכאים לביטחון חייהם.

הייתי רוצה להוסיף ולציין בזה, שהשאלה איננה רק ביטחונית. השאלה היא כוונת מוסרית ומשפטית לא פחות. צר לי שהנקודה הזאת אינה מודגשת. אני מפנה אותה דווקא לשניים המדברים בשורה האחרונה, בעיקר אליך, חבר הכנסת צירלי ביטון. אתה והחברים שלך, המשמיעים לעתים קרובות בזמן האחרון את המונחים: חוק, שמירה על החוק, שלטון החוק, הגנה על החוק, הפרת החוק — אני מאוד מודה לך על רצונך לשחק פעולה עם שלטון החוק, אבל יש חוק ירושלים, שנתקבל על-ידי הרוב המכריע של הבית הזה. הוא קבע לאמור: ירושלים היא בירת ישראל הנצחית, לכן, התיישבות יהודית בירושלים אינה רק מותרת, אינה רק לגיטימית, היא בלתי נמנעת. היא תוצר אינטגרלי והכרחי של יהדותה של ירושלים.

אני מבקש שנדע, שמעבר לסיכון הביטחוני שבמעשים הנפשיים האלה, כל סיוע פושעים, על-ידי חושבי העיר הערבים, ממשי ואף פסיכי — ראוי לעונש חמור. אלה הטוענים נגד המתיישבים, הולכי הרגל היהודים בעיר העתיקה ובעיר המזרחית בירושלים, חייבים לדעת כי זאת זכותו החוקית והטבעית של כל יהודי לגור בירושלים. חוק ירושלים, שנתקבל על-ידי הכנסת, קבע שכל יהודי זכאי לגור בירושלים, לחיות בירושלים, להתיישב בירושלים. לכן, יש לחזק את ההתיישבות בירושלים. השאלה מה עושות הישיבות שם, מה עושים יהודים שם — שאלה זו היא זדונית ואווילית מאין כמוה. מפני שזאת לא רק זכותנו היהודית, ההיסטורית, המוסרית, אלא היא הפכה זכות משפטית מן הדרגה העליונה. במדינה שבה מנופים לעתים כה קרובות בשלטון החוק הכרחי לומר: גם חוק ירושלים חוק הוא וגם ההגנה עליו הגונה היא.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
תמורת השלום צריך ללכת אפילו עד סוף העולם.

אבנר חי שאקי (הסיעה הדתית-לאומית):
השלום אינו מתנה שהערבים אמורים לתת לנו. הדרך היחידה לשלום היא לכבד את ישראל וזכותה על ירושלים ועל אותם חלקים שהיא רואה אותם כחלקים היסטוריים שלה. כל ההתנכרות הזו לא תועיל.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
חוק להגדרה עצמית, אתה מוכן?

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
— — — לשלוט ביר, או זה יהיה חוק?

אבנר חי שאקי (הסיעה הדתית-לאומית):
חוק שנתקבל בכנסת כדן, אתה לפחות, כחבר הכנסת, חייב לכבד אותו. אחרת זהו לעג לחברותך בכנסת.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
זה לא חוק.

אבנר חי שאקי (הסיעה הדתית-לאומית):
אם אתה רוצה לתפור את חוקי הכנסת, אתה רוצה דבר חמור ומסוכן. אתה ודאי אינך רוצה בזה.

חרף הזעם הנורא של משפחות הנדקרים, החפים מפשע, על המעשה הברברי, נעשו מאמצים עילאיים על-ידי חושבי שכונת מורשה ומנהיגיה למנוע תגובות אלימות מצד הגורמים השונים הנוגעים בדבר, דבר שסייע להרגעת הרוחות, וטוב הדבר ומבורך שנמנעו תגובות קשות, לטובת עתיד היחסים בין שתי האוכלוסיות בעיר הבירה ירושלים.

ברם, אי-אפשר עוד להפטיר כדאשתקד, בשום פנים ואופן, לא יעלה על הדעת שחיייהם של יהודים ייהפכו הפקר בלבה של ירושלים. לב המדינה והעם, 19 שנה לאחר שחרורה.

אדוני היושב-ראש, אדוני שר המשטרה, חברי הכנסת, הממשלה, ובעיקר המשטרה, חייבות לגשת לפתרון הבעיה הזאת בגישה חדשנית, ואם יש צורך, אף מהפכנית, כדי להבטיח את חייהם ואת שלומם של אזרחי ישראל ותושביה, ואף את חייהם של תיירים זרים הבאים לבקר בה מכל רחבי העולם. מתבקשים צעדים נמרצים, חד-משמעיים יותר, שיוכלו לתרום תרומה של ממש לחיסול הנגע הטרוריסטי הזה, או לפחות לצמצמו עד למינימום.

הצעדים הנדרשים, בין היתר, הם: ראשית, הקמת משמרות מיוחדות, מוגדלות, שתטולנה על עצמן את השמירה על השקט ועל חיי האדם בכל רחבי העיר העתיקה, ובירושלים המזרחית בכלל. יחידה זו, שאותה יש לתגבר הרבה יותר משעשה הדבר עד כה, הכרחי לצמידה במיטב האמצעים הטכנולוגיים ובמיטב הכלים והמשאבים הנדרשים, על-מנת להופכה לכוח מרחיע, אמין, רב-עוצמה, שיהיה בכוחו לפקוח עין על הנעשה, לנסוך ביטחון כעוברים ושיבים, להטיל מרות, לאחר בעוד מועד מוקדי פעילות חבלנית ולהגיע למקומות המסתור של מחבלים בכוח וכמהירות המרבית, כדי להביאם לדין ולהענישם.

שנית, יש להחמיר החמרה של ממש בעונשים כלפי מבצעי הפיגועים, מעורריהם ותומכיהם. הפעלת יד קשה, כוטחת, כלפי המסייעים הפעילים והפסיביים לסוגיהם, ודאי תצליח למנוע חלק מהפיגועים לפחות ולהרחיע את יומיהם ומבצעייהם.

אבקש, אדוני שר המשטרה, להטות לי אוזן, כי אני מאוד מקווה שחלק מההצעות שלי יתקבלו על-ידי ועל-ידי עוזריך.

עונשים כבדים, דוגמת אלה שנוסו בהצלחה באזורי פיגוע אחרים, כגון בעזה, כפי ששמענו גם היום, יפחיתו בוודאי את היקף הפיגועים ואת חומרתם, ויחסכו בדמם של חפים מפשע בני כל הדתות והעדות.

שלישית, יש לאסור נשיאת סכינים וכלים קהים שלא למטרות תמימות בכל אזור ירושלים העתיקה והמזרחית.

רביעית, יש לערוך חיפושי פתע תכופים בשיטותיו ובהתמדה ככל סמטאותיה המפותלות של העיר העתיקה, כרחובות העיר המזרחית בכלל, בבתי חשודים, כהדר הבית, לרבות המסגרים, כדי לגלות בעוד מועד נושאי נשק חם וקר ולהפר מזימות ודון של הפושעים הללו, ובכך למנוע פיגועים ולהציל חיי אדם.

חמישית, יש למנוע הסתה, לעצור מסיתים, ולעשות הכול כדי שהסתה נגד יהודים ונגד התיישבות יהודית לא תתקיים בירושלים או בכל מקום אחר.

שישית, יש לעשות הכול כדי שתיפסק השתיקה הנפשעת והמכוערת של ערביי ירושלים, של רובם המכריע, לפני מעשי הפשע ואחריהם. אירישותם, חוסר שיתוף הפעולה שלהם —

אוכלוסייה זו שכל אחד מיחידיה יכול באחד הימים לאבד את ביתו כי זה יהיה, או את חירותו, כי הוא ייעצר, או שהוא יירה, בהתאם לנוהל או בלעדיו, או אם תרצו, יגורש מארצו. וכל האפשרויות האלה עלולות לקרות לעתים קרובות על-פי שמועות ומסמכים פורחים באוויר וראיות שאין לשום אדם מן היישוב, ובכלל זה הקורבן וסניגורו, אלא למחיימט שופטים עליונים, שום גישה למסמכים ולראיות חסויים אלה. אני קובע כעצור ובחרון, שאותם שופטים עליונים הם הרוב המכריע של המקרים חתמת גומי של המוסד הכול-יכול והעליון במדינת ישראל. הלוא הוא אותו גוף רפאים מבהיל המכונה — שב"כ.

חברי הכנסת, במצב הזה אנו קוראים לאותה אוכלוסייה נרצעת ומדוכאת לשמור על דריקום. אין דריקום, חברי הכנסת, אלא בין שתי מדינות עצמאיות, ישראל ופלשתיין. דריקום כזה יישען על זכות מול זכות, על צדק מול צדק, על אינטרס מול אינטרס, הוא יהיה יציב. אותו דריקום מפלצתי שלכם, הנשען על חרב, על בעלי זכויות ומשוללי זכויות, אורחים מול מקומיים, בני-אדם מול מיעוטים, זה אין לו קיום, לא היה לו לעולם, ולא יהיה.

חברי הכנסת, ברצוני לעבור לנושא השני, כפי שהזכרתי, המדיניות שמטרתה העמקת השנאה והתהום בין העמים. ראשית, אני מבקש לציין בסיפוק ובגאווה את העובדה, ששכונת מוסררה וחושביה לא הגיבו כפי שרכים ציפו, ויש מי שאף ייחלו לכך. אני שמח לציין את האירוק, הכגרות וההיגיון שגילו חלק בלתי מבוטל של תושבי השכונה, שכולם מכירים את הקורבנות באותו אירוע.

אני מבקש להביע ועם על כך שאותם מסיחים מקצועיים, חבר הכנסת הנאצי כהנא, וחברת הכנסת הניאורנאצית גאולה כהן, באו אל השכונה ולבית-החולים בניסיון להסית כנגד הערבים ולהניע את התושבים לפרוע ולנקום.

היו"ר ח' גרוסמן:

חבר הכנסת צ'רלי ביטון, אני מגיבה כי בזמן האחרון יש טשטוש גמור בין מושגים אצלנו. אבל אני מבקשת ממך, אם אתה יכול לא להשתמש במלים האלה, יהיה טוב.

צ'רלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אם תגיד לי ביטוי שהוא מתאים לשני חברי הכנסת האלה, אהיה מוכן. בבקשה, תגיד לי ביטוי. אני מוכן לשאול אותו ממך.

היו"ר ח' גרוסמן:

אין לי עכשיו רשות הדיבור. אני רק מנהלת את הישיבה.

צ'רלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אני לא מכיר ביטוי שהוא מתאים וטוב יותר לאנשים השפלים, ליצורים הגזעניים האלה שהזכרתי, ואין לי, חברי הכנסת, מה להעלים.

היו"ר ח' גרוסמן:

חבר הכנסת צ'רלי ביטון, פשוט אין לי אפשרות להסביר לך את המשמעות של המלים שאתה השתמשת בהן. זה הכול.

צ'רלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
חברי הכנסת, על היצורים הגזעניים הללו שהזכרתי, אין לי מה להעלים. אלה כמוהם כאותו עקרב ארסי שהוא מטבחו מכיש בלי קשר למטרות ולתוצאה. עקרבים כאלה לא ניתן לשכנעם בהיגיון שלא יכשו. פשוט, יש להשמידם.

אולם, אני רוצה לזעוק ולהזעיק כנגד כל אותם אנשים בעלי תפקידים ואנשי ציבור המסיתים כחלק ממדיניות מכוונת

היו"ר ח' גרוסמן:

אתה יודע, אתה בלי רמקול ואני עם רמקול ושומעים את קולך ולא את קולי.

אבנר חי שאקי (הסיעה הדתית-לאומית):

אני מסיים. אדוני שר המשטרה, בהתייחסנו לבעיית ירושלים מכל ההיבטים, המדיניים, הביטחוניים, המוסריים, אין לשכוח את ההיבט המשפטי. תפקידה של משטרת ישראל, להבטיח חיי שלום וחיי ביטחון בירושלים, מוטל עליה מכוח חוק ירושלים. אין ערך להכרזה שירושלים היא בירת ישראל הנצחית אם אין נותנים לאזרחיה ולתושביה לחיות חיים שלווים ואם אין עושים את המקסימום כדי להבטיח את חיייהם ושלומם בעיר הנצח הזאת.

היו"ר ח' גרוסמן:

תודה. רשות הדיבור לחבר הכנסת צ'רלי ביטון, ואחריו — לחבר הכנסת שמעון בן-שלמה.

צ'רלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

גבירתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, כרבים אחרים, עוד באותו יום, ביום האירוע עצמו, גינתי כמובן את המעשה הנפשע שבוצע בעיר העתיקה נגד שני נערים משכונת מוסררה. הגינוי הוא ללא הסתייגות, מפני שאין דבר בעולם שבכוחו להצדיק מעשה מסוג זה. על כן יש לראות את כל מה שעלי לומר כאן היום כתגובה על המצב האומלל והטרגי שבו אנו שרויים במערכת יחסינו עם העם הפלשתיני ובניו החיים במחיצתנו זה שתי עשרות שנים בשטחים הכבושים.

חברי הכנסת, אני מבקש להתרכז היום בשני עניינים הקשורים לנושא שלנו. אחד מהם הוא המושג האבסורדי המכונה דריקום; והעניין השני הוא ההסתה והמדיניות המובילות במכוון לשלהוב יצרים ולהעמקת השנאה והתהום בין יהודים לערבים, במיוחד בין בני הנוער היהודי לבין בני הנוער הפלשתיני.

ראשית, הדריקום. בדרך יש ססמאות וסמלי שווא רבים, שחלקם הפכו לחלק בלתי נפרד מן הנוף הפוליטי. עד כי יש רבים שאינם טורחים להפעיל שום חשיבה או טיעון ככל ויכוח או דיון פוליטי או אידיאולוגי, ואינם מוצאים לנכון להפליג מעבר להפרחת הסממה, או הביטוי, בדרך כלל, על-פי דעתם וגם על-פי ניסיונם המעשי, ססמאות וסמלים אלה אינם נתונים כלל בספק ואין עליהם כל מחלוקת.

באשר הישראלי המצוי מדקלם את המושג של דריקום, למשל, בהקשר של דקירת יהודים, הוא מתכוון לומר שאסור להניח לדוקרים הנפשעים להפר את שלווה או את דריקום. ואם היה אותו אדם ממחנה השמאל או המכונה שמאל, הוא מתכוון שאסור גם להניח לפורעים ונוקמים יהודים להפר את שלווה של המפלצה הדריקומית שעליה מדבר חבר הכנסת יהושע מצא.

חברי הכנסת, לצערי מעטים מאוד מקדישים מחשבה, או הקשבה לאפשרות שאותו דריקום איננו כלל בנמצא ואיננו אפשרי בהחלט. אותו דריקום אינו אלא עלה תאנה הבא לכסות על המטרה האמיתית שרוצים להשיג הממציאים שלו — הנצחת המצב הקיים, כלומר, הנצחת הכיבוש, השלמה עם העיוות המטוריף הזה שבו מתקיימת בחור מדינה אוכלוסייה עצומה חסרת זכויות בסיסיות שהחוק של האזרחים הרגילים אינו חל עליה; אוכלוסייה הנתונה לשרירות לבו של כל בעל סמכות, שהמנגנונים המשפטיים והחוקיים שנועדו לרסן את השלטון ואת זרועות הביצוע שלו, אינם יכולים להגן עליה;

השטחים פשטו על הישיבה ביום שישי, יום שבו סביבת הישיבה מלאה קהל ערבי רב. כדי לבזות אותם בפני קהל זה נהגו עמם בדרך לא מכובדת, ועד היום טרם השיבו לישיבה את החומר שהחרימו שם. פרסמו בכלי התקשורת כל מיני שמועות על נשק שכביכול נמצא שם, ואחרי שהמטרה נכשלה במידע שמטרה לא באה על כך כל התנצלות.

ירושלים היא בירת ישראל. כל העיר ירושלים חייבת להיות פתוחה להתיישבות יהודים, יהודים לרבות בחוריי ישיבות. יש להבחין בין פוגע לפגוע ולנהוג בהתאם. רק אם המטרה תפעל בחוק יד ועל-פי עקרונות אלו יבוא השלום על עיר השלום ועל תושביה. "הפורש סוכת שלום עלינו ועל כל עמו ישראל ועל ירושלים. אמן".

הי"ר ח' גרוסמן:

תודה רבה. רשות הדיבור לחבר הכנסת אהרן הראל, ואחרי — לחבר הכנסת רן כהן.

אהרן הראל (המערך):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, בתחילת דברי הרשו לי להגיב על הדברים שאמר מעל כמה זמן חבר הכנסת מצא. אין זה מקובל, אין זה ממלכתי ואין זה נכון, וכן ראוי לכל גיבור, שכשעה ששליח מדינת ישראל, במיוחד אם הוא ממלא-מקום ראש הממשלה ושר החוץ, יוצא לשליחות ממלכתית לחוץ-לארץ, אותה מפלגה, המתימרת להיות ממלכתית, תוקפת באופן מאורג ומסודר את ההופעות שלו בחוץ-לארץ. אינני יודע על עוד מקום בעולם שבו קיימת תופעה מעין זו.

יש בינינו ויכוח פוליטי. לכל אחד משני הגושים — הגוש מצד זה של האולם והגוש מהצד השני של האולם — יש פתרונות והצעות לטיפול בסכסוך היהודי-הערבי. אבל, קמה ממשלה אחדות לאומית; לא לפי טעמי, אבל היא קמה. איוה מין תופעה היא זו, ששרים בממשלה, סגן ראש הממשלה, השר ללא תיק משה ארנס, ראש סיעת הליכוד — ואחר כך גם כהן, מעל במת הכנסת — יתקפו בצורה כזאת את השליחות? לליכוד יש ברירה, הוא יכול לפרק את הממשלה הזו. אולי זה לטובת כולנו. אבל אם מדברים בשם הממלכתיות, אין לנקוט דרך של תקיפת נציג הממשלה הנמצא בשליחות במדינות אירופה. אני מקווה שכאשר הוא יחזור, הוא ידע לבוא חשבון עם אלה שאתם צריך לבוא חשבון.

רן תיכון (הליכוד):

כבר היו דברים מעולם. האם אתה מסכים אתי? כל הצדדים חטאו בעניין הזה.

אהרן הראל (המערך):

אבל לא צריך להגן על זה.

רן תיכון (הליכוד):

איני מגן.

אהרן הראל (המערך):

לכן אני אומר שאף אין לי ויכוח.

רבותי חברי הכנסת, אין בינינו אחד שאיננו מגנה את מעשי התקיפה החמורים שהיו בירושלים. אנחנו משתתפים בצער המשפחות, רוצים למנוע את התקיפות האלה, אבל תראו מה אירע. במשך שנים רבות טענו שירושלים יכולה לשמש דוגמה לעיר שבה יהודים וערבים יכולים לחיות ביחד, גם לפני שקיבלנו את חוק ירושלים וגם לאחר שקיבלנו אותו. אמרנו שפה יש דוגמה לעיר שבה יושבים יחד יהודים וערבים. ירושלים גדלה, בונים עוד שכונות, וצריך להרחיב את הכנייה

שמטרתה לגרום להעמקת השנאה בין העמים, כדי למנוע על אפשרות של היברות, או השלמה, או פתרון הסכסוך. אלה רואים בכל אפשרות כזאת את האסון הנורא שעלול לגרום להם לסגת מן השטחים הכבושים ולוותר על המעמד הקולוניאלי ועל היצול של האוכלוסייה הערבית בשטחים האלה. אנשים כאלה אינם נרתעים מכל אמצעי כדי למנוע את הסכנה של היברות בין הצדדים המסוכסכים. את המוני העם הם מניעים ומרחיקים מדרך ההשלמה והשלום על-ידי הדמגוגיה, ההסתה והשקרים. ואילו את המיעוט שאיננו מושפע מן התעמולה הזאת הם מונעים באמצעות החוק. לצורך זה הם אינם נרתעים משימוש ברוב הקואליציוני כדי לחקק חוקים אנטי-דמוקרטיים ובלתי מוסריים, ובראשם החוק האוסר מפגשים עם נציגותו של העם הערבי הפלשתיני.

על-ידי כך, חברי הכנסת, הם מקוים למנוע את השלום. להנציח את הסכסוך והכיבוש. וכאשר תוצאותיה הבולתי נמנעות של המדיניות הזאת מתרחשות בשער-שכם, הם יוצאים בקולי קולות להגנת הדי-קיום, תוך שליחת עושי דברם להסית ולהחסיס. אני נתקלתי בהם בשכונה בפעם הזאת, וחבל שאין לי זמן לפרט כאן. הייתי מראה לכם את הכול. מי ש"אוכל אותה", חברי הכנסת, הם הנדקרים החפים מפשע. מי ש"אוכל אותה" הם כולנו, כולם, חוץ מן העלוקות והעקרים הארסיים. הממשיכים לחגוג ולהסית. תודה.

הי"ר ח' גרוסמן:

תודה. רשות הדיבור לחבר הכנסת שמעון כן-שלמה, ואחרי — לחבר הכנסת אהרן הראל.

שמעון כן-שלמה (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

כבוד היושבת-ראש, כנסת נכבדה, חובתה הראשונה של ממשלה היא לשמור על שלום תושבי המדינה. מוכרחים לומר, שבעניין זה ממשלת ישראל לא הוכיחה כי הצליחה לעמוד במשימה המוטלת עליה. הכוונה איננה לפעולות צבאיות וגם לא לפעולות המתרחשות בגבול. הכוונה היא לשלום ולביטחונם של תושבי העורף, המתגוררים הרחק מן החזית, ולא לתושבים המתגוררים א-רשם כאחד מיישובי הארץ, כי אם לחושבי בירת ישראל — תושבי ירושלים.

רבותי חברי הכנסת, לא ייתכן שהממשלה לא תקדיש מאמצים עליונים להבטחת שלום תושבי ירושלים היהודים העוברים בירושלים המזרחית. שום תירוץ של הממשלה בנושא זה איננו קביל. שום הצהרות חנופה של ראש עיריית ירושלים לאוכלוסייה הערבית של העיר לא יועילו. התופעה של דקירה בסכינים על-ידי מחבלים ערבים הופכת להיות תופעה החוזרת על עצמה, ופרט למקרה של אליהו עמדי ז"ל, שהוא עצמו פצע את התוקפים אותו — ולכן הם נתפסו — לא הצליחו שלטונות הביטחון ללכוד את התוקפים. מה שמדאיג איננו רק עצם האירועים הטרוריים שהיו, אלא השאנוות שבה מתייחסים שלטונות הביטחון לעניין וחוסר המאמץ מצדם לחסל את התופעה.

במקום לרכז את המאמץ לתפיסת הפוגעים ולחיסול התופעה, מרכזת משטרת ישראל, בהנחיית עיריית ירושלים, את המאמצים למניעת הטרור הנגדי של שכני הנפגעים ומשפחותיהם. אינני מצדיק את התנהגותם של אנשים כואבים אלה בעת צרותם, אך יש להבין אותם, בצד השתקתם והרגעתם. לעומת זאת, את האמצעים המחמירים יש לנקוט כלפי הפוגעים וככלי הסביבה שממנה הם יוצאים.

הגדילה לעשות משטרת ישראל בפשיטתה המפורסמת על ישיבת "שוכו בני" ובהתנהגותה הלא-מתאימה שם.

כלשהו, הרי בו ברגע על כולנו להתחיל לעסוק בהסברה, ולא בנקמנות ולא בפגיעה זה בזה.

גברתי היושב-ראש, הבעיה חורגת אומנם מגבולות ירושלים, ואיני רוצה להיכנס כרגע לוויכוח הפוליטי, אבל מוכרחים להבין, כדי לחפש את הפתרון הנכון, שהסכסוך הקיים בין העם היהודי ובין העם הפלשטיני מחד גיסא, בין מדינת ישראל ובין ארצות ערב מאידך גיסא, הוא סכסוך הנמשך שנים רבות — הוא החל עוד לפני הקמת מדינת ישראל, הוא היה קיים בזמן הקמתה, ולצערי הרב, הוא יימשך עוד הרבה הרבה שנים. בסכסוך הזה אפשר להביא להשמדה של כולם, אבל אפשר גם להציג מודלים של חיים במשותף.

מן ההתרחשויות שהיו בירושלים צריך ללמוד איך למצוא דרך שבה, מצד אחד, המשטרה וכוותחיה — רק כוחות הביטחון ולא משמרות פרטיים ולא בתורי ישיבה מזוינים — יגנו על הביטחון; ומצד שני אנחנו נסביר ונחנך ונלמד בכל רגע ובכל שעה כי נגזר עלינו לחיות ביחד במדינה הזאת, ואם נגזר עלינו לחיות ביחד, הבה נחיה בכבוד הדדי, ולא נגמר זה לזה את החיים כל יום.

היו"ר ח' גרוסמן:

תודה רבה. רשות הדיבור לחבר הכנסת רן כהן, ואחריו — לחבר הכנסת זיידן עטשי.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

גברתי היושב-ראש, אדוני שר המשטרה, חברות וחברי הכנסת, זו פעם שנייה בתוך שבוע ימים שהכנסת גורמת לכך שהממשלה באה בהודעה בנושא לאומי חשוב. אני מזכיר זאת כי אולי בפעם השנייה כבר נוצר רצף מסוים וממנו ייווצר הרגל.

נדמה לי שהנושא הנדון וגם הנושא הקודם לו הם נושאים שבהם חשוב מאוד שהממשלה תתרגל להתייבב בפני הציבור ולהציג את עמדתה ותשתף את הציבור ואותנו כמה שקורה. טוב עשרת חברי הכנסת שהגישו הצעות דחופות לסדר-היום בנושא זה, וגרמו לכך שהנה היום אנחנו עוסקים בנושא הזה, אם כי שבוע אחד מאוחר מדי.

גברתי היושב-ראש, אני רוצה לומר כבר בראשית דברי, לכל יהיו ספקות בנושא זה, כי מי ששולף סכין הוא רוצח, ואין רוצחים צודקים. רוצחים הם תמיד פושעים, ויש לתפוס במהירות האפשרית — אותם ואת הדי האוחזות בסכין. במקרים הללו אני רוצה להבין ואיני רוצה לפרש, וודאי לא לשם הענקת הסבר למי ששולף את הסכין. אולי צריך להבין כדי שנדע מדוע נשלפים סכנים. אבל אין סכין צודקת במקרים הללו.

מדובר כאן ברוצחים, וצריך לעשות את כל המאמצים כדי לתפוס אותם. גם אני יודע היטב שיש מאבק בין יהודים לבין ערבים, ובכל זאת, הרוצחים הם פושעים. אני יודע גם שבמשך 19 שנים וחצי היה אוכלוסייה ללא מוצא של ריבונות ואזרחות, ובכל זאת אני אומר כי מי שאוחז בסכנים האלה הוא רוצח, ולכן צריך לתפוס אותו, ובאותה נשימה אני רוצה לאחל לפצועים ולנפגעים הבראה שלמה, ולהעביר למשפחותיהם את ההערכה באי ההוקרה על יכולתם להתגבר — כפי שהוכיחו לנו מאז ניסין הרצח בירושלים. צריך להודות על האמת שמשפחות אלו נהגו לא כפי שהנהגו משפחות אחרות במקרים האחרים שאנחנו מכירים, לדאבוננו, אותן משפחות שלא ידעו להתגבר.

אני רוצה לשבת הפעם הזאת שלושה גורמים שלקחו חלק בעניין, מלבד המשפחות. קודם כול, את חושבי השכונה. אני

בה ולהביא אליה עוד יהודים. יהודים הסתובבו באופן חופשי בעיר העתיקה. חייבים ביקרו וראו בירושלים סמל. אמרנו: תנו לנו לחיות את חיינו. אנחנו מראים לכם שבירת ישראל מתנהלת לדוגמה, כך היו פני הדברים עד שהמצב לא מצא חן בעיני שתי הקבוצות הקיצוניות, גם בקרב הערבים וגם בקרב היהודים; וקמה חזית סירוב שם וחזית סירוב פה. השקט, השלווה והפיתוח של ירושלים היו הגורם המכריע שהביא לידי כך שאותם ערבים שאינם רוצים בשלום-אמת, שאינם רוצים בשקט בירושלים, ישלחו רוצחים לפגוע בחפים מפשע. גם לאלה שיום לאחר מכן יוצאים לפגוע בערבים יש אחריות לא פחותה מזאת, משום שגם הם רוצים להשיג אי-שקט ולעצער את השלווה הקיימת בירושלים.

היתה לנו עכשיו דוגמה לכך מצד כמה חברי כנסת. מה אומרים לנו חברי הכנסת? הם אינם אומרים מה שאומר ראש עיריית ירושלים ואומרים רבים אחרים, ומה שגם אני אמרתי כאן, שיש להביא עוד יהודים לירושלים, להרחיב את ירושלים ולבנות אותה — אלא שיש להושיב יהודים בתוך הרובע המוסלמי: לא ליד אלא בתוך, להיכנס לנשמה, לעורר פרובוקציות, לעורר מדינים, לעורר ריב, ליצור עילה של התנכלות זה לזה. האם זה דריקוס? מה רוצה חברת הכנסת גאולה כהן, אותה גאולה כהן שאומרת כל כך יפה, כביכול: תנו ליהודים להתיישב ברובע המוסלמי? האם היא מוכנה שהערבים מן העיר העתיקה יבואו ויבנו בתים בירושלים החדשה, או שיקנו שם דירות? על איזה שוויון היא מדברת? זהו דריקוס? — אני לא רוצה בזה. אני חושב שחיים משותפים אינם חיים של האחד בתוך לבו של השני, אלא האחד ליד השני תוך כבוד הדדי, כאשר האחד מכבד את רעהו, כשכל אחד חי את חייו כפי שהוא מבין. כשכל אחד חי בדתו, כל אחד חי באמונתו וכל אחד חי לפי הלכי רוחו. להיכנס עוד יותר לתוך העיר המוסלמית פירושו הוא לחפש את הפרובוקציה הבאה כדי שיהיה סכנאי נוסף. זהו פתרון הגורם לכך שתמיד תהייה מלחמות ותמיד תהייה שפיכות דמים.

רבותי חברי הכנסת, ירושלים אינה רק זו שלגביה נאמר "כי מציון תצא תורה", אלא היא גם עיר לכל הגויים. ועכשיו, כאשר תופעות כאלה מתרחשות, אנחנו חייבים לעשות כמה דברים. אני רוצה לכרך את שר המשטרה ואת המשטרה על פעולותיה. לא צריך להשיא למשטרה עצות אחיחולפ דוגמת אלו שהוצעו לה מעל במה זו, אלא צריך לומר לה: המשיכי בדרכך.

אבל הכעיה המרכזית אינה זו. הבעיה המרכזית היא של חינוך והסברה, ושוב אני אומר: חינוך והסברה. צריך לעשות פעולות הסברה, החל בכתיב-הספר וכלה בשכונות ובקרב האנשים — כפי שעשו זאת אחרי המקרה במוסדרה. צריך להסביר כי מי שמעניין — ואני מקווה שרוב הבית מעוניין — שירושלים תישאר שלמה, שירושלים תישאר בידנו ותהיה עיר יהודית, עיר עם תורה, עיר עם אנשים דתיים ועיר עם אנשים חילונים, צריך למנוע את מעשי הטרור ולמנוע גם פרובוקציות.

אסור לנו להציג בפני העולם מודל שיגורם לכך שהעולם יתעורר ויתחיל לרבר מחדש על בינאום ירושלים. רעיונות חדשים על בינאום ירושלים יועלו, חס וחלילה, אם מעשים כאלה יימשכו, אם ערבים יפגעו ביהודים ואם יהודים יפגעו בערבים. זהו המודל שייבא, חלילה, לבינאומה של ירושלים. מי שרוצה לשמור על שלמותה של ירושלים כבירת ישראל, לפי החלטת הכנסת, צריך לעשות פעולות הסברה וחינוך, הסברה וחינוך, בכל רגע ובכל מקום. אם, חס וחלילה, מתרחש אירוע

זאת צריך להסדיר בהסדר מדיני. אין דרך אחרת אלא דרך ההסדר המדיני. רק כאשר ערכים בירושלים יהיו קורבן לסכנתם שלהם, ורק כאשר רוב חושבי ירושלים היהודים יתמודדו עם מיעוט של יהודים גזענים בירושלים, ואנחנו היהודים נתפוס את יהודינו, והערכים יתפסו את הסכנות שלהם — רק אז ישרור שלום בירושלים.

אבל, לשם כך צריך להגיע לפתרון. לשם כך צריך להגיע להבנה. לשם כך צריך לפתור את הבעיות הכואבות של שני העמים, ואין מקום מתאים יותר, גברתי היושבת-ראש, שממנו צריכה לצאת לא רק הקריאה לשלום. אלא גם המעשה המדיני שיוביל לשלום בין יהודים לערבים, מאשר ירושלים, שהיא יקרה לכולנו.

היור"ח גרוסמן:
תודה רבה. רשות הדיבור לחבר הכנסת זיידן עטשי, ואחריו — לחבר הכנסת מתתיהו פלד.

זיידן עטשי (שינוי — מפלגת המרכז):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, גם אני רציתי לפתוח בדברים שפתח בהם חבר הכנסת רן כהן. לכן אני רק מחזק את דבריו ואומר, שכל נושא סכין או נשק הוא בעיני ובעיני כולנו רוצח, משום שזאת היתה כוונתו מהרגע שלקח את הסכין, ויהיה זה ערבי או יהודי, בירושלים או במקום אחר. כאשר המטרה היא פשע נגד אדם אחר, צריך לראות באותו אדם רוצח, ובשולחיו — מי שמעודדים את הרצח הזה.

אני חושב שבהעדר פתרון מדיני ובהעדר מדיניות של הממשלה, גם בגדה המערבית וכשכונות השונות של מזרח-ירושלים, תמיד נהיה עדים למקרים של אלימות, למקרי רצח המצערם את כולנו. עד שנגיע לפתרון מדיני אנחנו חייבים לשחק את האוכלוסייה הערבית במזרח-ירושלים, על כל שכבותיה, גילאיה ואמונותיה, בדאגתנו מן המצב, ולהעמיד אותה על חומרת הדברים ועל חומרת התוצאות של מעשים כאלה, ולא משנה מי המבצעים ומי שולחיהם.

בכל מקום שיש בו רוב ומיעוט, אם זה בעיר או במדינה, העימות בין הרוב למיעוט, אם הם משתייכים לאומים שונים ואם לדתות שונות, מתחיל במעשים מקומיים כגון אלה שאנחנו עדים להם כבר כמה חודשים, ותמיד תמצא באותה עיר או מדינה אדם אשר נכבדים מאסונותיהם של אחרים.

אני חושב שבמקרה שלנו, בנוגע למצב במזרח-ירושלים, יש מסיתים בצד היהודי, המנצלים מקרים כאלה כדי ללבות את הציצים וכדי להעמיק את השנאה בין שני העמים.

אנחנו מצטערים מאוד, אני באופן אישי מצטער שבנושא הזה האלימות המילולית עדיין לא טופלה, לא על-ידי משטרת ישראל ולא על-ידי החוקים הישראליים.

כנגד זה, אני בטוח שיש במזרח-ירושלים ארגונים מקומיים שמעודדים פעולות טרור, או דעות בערן, או יש כספים המיוכאים למזרח-ירושלים ולמקומות אחרים אשר יתנים לאנשים ולילדים ומעודדים אותם לדקור ולנסות לרצוח את האחרים. דבר זה מכיא לתוהו ובוהו, לחוסר נחת, לחוסר שלוה וכמעט לא-אפשרות של חיים משותפים.

אני בטוח שעיריית ירושלים עשתה ועושה מפעלים רבים בתחומי התרבות והחינוך, אבל עדיין לא נעשו פעולות, פרויקטים, בקרב בתי-הספר החינוכיים, או אפילו בתי-הספר היסודיים. מה היא שכונת טובה? מה היא אתריות קולקטיבית זה כלפי זה? אנחנו זוכרים, גם בערים אחרות בעולם כולו שיש

חושב שתושבי השכונה הוכיחו לכל מדינת ישראל מה קורה כאשר אוכלוסייה מודעת למה שקורה בתוכה, כאשר היא שולטת בעצביה וכאשר יש בתוכה מנהיגות אחראית. הגורם השני שאני רוצה לשבח אותו מאוד מאוד: משטרת ישראל, שפרסה את כל הגורמים, גם של מודיעין וגם של כוחות סיכול וגם של סיוע לאנשי השכונה כדי לאפשר להם להיות רגועים. הגורם השלישי שאותו אני רוצה לכוך הוא עיריית ירושלים, ששילבה שוב את כל הגורמים יחד כדי למנוע מראות מבישים ומסוכנים בעיר.

אחרי דברי שבת אלה אני יכול שלא לגנות בכל התריפות ולהביע את שאט-הנפש כלפי גורמים מסכסכים מהימין הגזעני הקיצוני של ישראל, שראה דם, ביקש דם ורצה לנצל את הדם שנשפך כדי לעורר מהומות וכדי להסית נגד תושבי השכונה בעצם, ולא למענם; נגד משטרת ישראל ולא למענה; נגד העיר ירושלים, ולא למענה.

לקחו בזה חלק גם חברי כנסת המחעטפים באצטלה של מי שרוצים לחיות עם הערבים, ולאמיתו של דבר הם רוצים לחיות עם סכנים וסכנות, עם רוצחים ונרצחים, עם מדכאים ומדוכאים, עם שולפים ונשלפים, וכל הדיווגים הללו, שיכולים להבטיח לימין הקיצוני הישראלי את מנת הדם השבועית או התודשית הקבועה, כדי להסית את ההסתחות שלו ברחוב הישראלי.

מה שצריך לעשות, גברתי היושבת-ראש, בראש ובראשונה, הוא לחזק את המשטרה. ואני מבקש משר המשטרה לנצל את ההזדמנות הזאת. אי-אפשר לקצץ בתקציב המשטרה, אי-אפשר להחזיק שוטרים ברמות שכר כאלה, ויחד עם זה לתבוע שירושלים תהיה שקטה ורגועה. זאת סתירה. שר האוצר, שרוצה להביא לפנינו מחרתים תוכנית כלכלית שבה אין גיבוי למשטרה, צריך לדעת שהוא נותן יד לכך שלא יהיה שיפור במצב הדברים בירושלים, כיוון ששוטרים טובים במקצועות השונים ובגילים שונים נוטשים את המשטרה. אם השר רוצה להחזיק אותם במשטרה ולעודד אחרים להיכנס אליה, הוא אינו יכול לעשות זאת ללא תמיכה של ממשלת ישראל. גם בתקציב. אי-אפשר לעשות זאת רק למען הציונות. האנשים הללו רוצים, בצדק, להביא פרנסה למשפחותיהם. הם רוצים, בצדק, לקבל תגמול אלמנטרי על מאמץ שהם עושים. וכשכולנו כאן נאמר להם: שמרו שלום ירושלים, הם יצטרכו לעשות זאת. לא המלים הגבוהות שלנו יעשו זאת.

עם זאת, גברתי היושבת-ראש, ירושלים אינה יכולה להיות עיר משטרה, ולא זאת החזות שאנחנו רוצים לתת לה. אנחנו זקוקים לזה בינתיים, כל זמן שהסכנות עובדים. אבל, אנחנו רוצים לראות בירושלים עיר של שלום. אי-אפשר להופכה לעיר של שלום אלא אם כן רוב הציבור הערבי שחי בירושלים ובסביבתה ירצה להפיל את הסכין מידו ולא לאחוז בה. אנשים שירצו, מרצונם או שלא מרצונם, לזרוק את הסכין מידיהם, הם האנשים שיכוננו מערכת יחסים אלמנטרית בינינו לבינם, אינני בא להצדיק בכך שהוא זה את אותה הסכנות. צריך לתפוס אותם ולשים אותם במקומם, כלומר מאחורי סורג וברית.

אבל, אנחנו רוצים עתיד של שלום בירושלים, ועתיד של שלום יוכל להיות מושג רק כתנאי שהקונפליקט בין הפלסטינים לבין מדינת ישראל יפתור בהסדר של שלום. הוא יפתור כאשר רק מינימום סכנות מצדם, מינימום קיצונים תאבי נקם ורצח מצדם, ומינימום מטורפים מצדנו, ירצו כהמשך ההתנגשות האומללה הזאת.

ולאחריה בא הדיון הכללי — מבשר תמורה כלשהי בעמדתה של הממשלה. שהעדיפה עד כה נוהל אחר, שבו היא נגררה אל המלואה למסור את הודעותיה בעקבות הצעות דחופות לסדר-היום או בעקבות הצעות אי-אמון. אני חושב שביראה הרבה יותר להווי הפרלמנטרי שהממשלה תתייצב ביוזמתה בפני הכנסת ככל פעם שעולה נושא דחוף וחשוב, תביע את עמדתה ועל יסוד זה יתנהל הדיון, כפי שנעשה כאמת הפעם.

אשר לנושא הדיון, אני רוצה לומר בפתיחת דברי, שתקיפת האחים אוהיון בעיר העתיקה היא טרגית משתי בחינות: קודם כול, מבחינת גורלם של הנפגעים, שנפלו קורבן לתקיפה על לא עוול בכפם. אבל לא פחות מחרידה ומדאיגה היא העובדה, שמעשה תקיפה זה היה צפוי. בדברי בדיון שהתקיים כאן לאחר הרצח של אליהו עמדי, זיכרונו לברכה, אמרתי כי "המחריר הוא לדעת בוודאות שתקיפות כאלה תתרחשנה בעתיד עוד פעמים רבות", וממש כך ניתן היה לחזות מראש, שמיד לאחר תקיפת האחים ליד שער-שכם תבואנה התקפות פראיות על אזרחים ערבים שנפגעו אף הם על לא עוול בכפם, אף כי אני חייב לציין לשבח את ההיערכות המהירה של המשטרה הפעם הזאת, שמנעה חזרה על התופעות הקשות והתמורות שראינו לאחר הרצח של אליהו עמדי, זיכרונו לברכה.

כמו כן, צריך להודות שגם אוכלוסיית מוסררה גילתה מידה ראויה לשבח של איפוק ושל ריסון עצמי. אבל זה לא מובטח תמיד, ולפיכך, חוששני שעוד צפויות לנו עוגמות-נפש לא מעטות בעקבות המצב המתוח אשר העיר ירושלים נתונה בו.

ראש העיר טדי קולק הזהיר, שירושלים עלולה להגיע למצבה של ביירות. אולי האפשרות שהיא תגיע למצבה של בלפסט קרובה יותר, אבל כך או כך ירושלים הולכת והופכת לדירת התנגשויות והתנגשויות בין יהודים לבין ערבים, וזוהי, לדעתי, תוצאה בלתי נמנעת כמעט ממצב שבו מחצית האוכלוסייה חשה כאוכלוסייה כבושה ומקופחת. תחושת הקיפוח ניוונה לא רק מן המצב בכללותו — המצב שבו ישראל שולטת בכוח בחבלי ארץ כבושים ושוללת את זכויותיהם הבסיסיות של התושבים — כי נוסף על זה קיימת בירושלים עצמה, בקרב האוכלוסייה הערבית, תחושה שהם מקופחים יום ביומם בגשרת חייהם. הם אינם מקבלים אותם שירותים אשר העירייה מבטיחה לכלל תושבי העיר אך אינה מקיימת את הבטחותיה ביחס לאוכלוסייה הערבית. זהו כישלונה של עיריית ירושלים, שלאחר כל הסמאות בדבר איחוד העיר, מקיימת בפועל את שני חלקי העיר נפרדים ושונים זה מזה.

בעבר ציינתי את "קו החושך" שמתגלה לאחר רדת החשכה בעיר. האזור החשוך הוא האזור הערבי, והאזור החשוך בלילה הוא האזור שבו האוכלוסייה לא נהנית אף משמינית של השירותים שהעירייה חייבת לספק לתושבי העיר. לנוכח מצב זה, נראה לי ממש מגוון כאשר דובר העירייה פנה אל סוחר העיר בבקשה לשתף פעולה ולהקים מיליציה כלשהי כדי לשמור על הסדר. הרי תושבים אלה לא זו בלבד שאינם נהנים מהשירותים המינימליים של העירייה, אלא גם אסור להם להתארגן להתארגנות כלשהי, פוליטית, חברתית או אחרת, אף שהם תושבי ירושלים. ברגע שצר לראש העיר הוא פונה אליהם ומבקש שיתכפו פעולה. את שיתוף הפעולה צריך לחפש יום יום, על בסיס לגמרי שונה, על בסיס של יחס שוויוני כלפי האוכלוסייה הערבית בירושלים. יחס שהיא איננה מקבלת אותו.

בהן דמיון לערים שלנו, התנגשויות בין קבוצות אנשים שלהם צבעי עור שונים, שחורים-לבנים, ואותה עיר, אותה משטרה מקומית — שאין לנו כמותה כאן — הקימה מוסדות ומיסדה אותם כדי שהם עצמם, תוך הפגנת אזהרות טובה ואחריות לוקלית ולאומית, יטפלו בסוגיות האלה. מצאו דרכים, מצאו פתרונות, מצאו מסגרות כדי שאותם אזרחים יהיו ערים ויהיו אחראים למניעת פעולות כאלה. לצערי, הדבר הזה עדיין לא נעשה במדינת ישראל ולא בירושלים. אני חושב שהמשטרה, עיריית ירושלים ומשרד החינוך יכולים למלא תפקיד חשוב בשיתוף האוכלוסייה. היהודית והערבית באחריות למניעת האירועים האלה, ולא צריך לחכות עד שהאירוע יקרה — כאשר חלק יצהל וחלק יבכה. אנחנו צריכים לעשות הכול כדי למנוע את האירוע, וניתן לעשות זאת רק על-ידי פנייה לציבור ועליידי הרכבתם של מוסדות, של ארגונים, של ועדים ושל ועדות למניחה.

דבר אחרון שאני רוצה לומר: לצערי הרב, כל מה שנעשה אם על-ידי המשטרה, אם על-ידי העירייה, עיריית ירושלים, אם על-ידי ארגונים וולונטרים, כל מה שנעשה בירושלים מבחינת החיים המשותפים, הפרויקטים המשותפים — אם נעשו — כדי לקרוא ולהטיף לסובלנות, לשכונות טובה — כל זה עדיין לא התבטא מספיק באמצעי התקשורת, ובמיוחד לא על המסך הקטן. הן כעברית והן כערבית. אמצעי התקשורת מחכים להתרחשות כמו זו שהיתה, הם מחכים לדקירת סכין — כפי שחזיתי לפני כמה שבועות — ואז רואים כיצד כל רשתות הטלוויזיה בעולם באות להקביל את פני חבר הכנסת שילנסקי או להקביל את פני חבר הכנסת עטשי וא פניהם של חברי כנסת אחרים שהולכים לשם — זה לפייס וזה לשסות בין קבוצות האוכלוסייה.

לכן, אני חושב שהכנסת צריכה לתת את דעתה על כך, שאמצעי התקשורת, באופן מיוחד, חייבים לתת את דעתם על הנושא. חזרתי זה לא כבר מארצות-הברית, הייתי בשליחות של שבועיים וראיתי בהאורד-בין, בברוקלין איך טיפלו אמצעי התקשורת כמשך שבועיים ימים, יומם ולילה, במקרה שבו דקרו שני לבנים שני שחורים על רקע לאומני ובגלל צבע. אגב, זה קרה גם במקומות אחרים, אבל הייתם צריכים לראות איך נראים ראש העיר לטיפול בנושא, איך טיפל בו מפקד המשטרה המקומית, איך נרתמו לו כל הארגונים הוולונטריים, כדי למנוע ולגדוע את התופעה הזאת, כדי שהיא לא תישנה.

אברהם ורדיגר (מורשה-פא"י):

שם זה לא מעשה של כל יום אלא של כל שעה.

זידן עטשי (שינוי — מפלגת המרכז):

זה לא משנה, יש מי שמטפל בבעיות, ואמצעי התקשורת אינם מנצלים אותן כדי ללבות יצרים, אלא הם מנסים, בכל זאת, לערב את האנשים האחראיים בכל האספקטים של החיים הפוליטיים והחברתיים באותה חברה. לכן, אני חושב שעל הטלוויזיה ועל אמצעי התקשורת להיות הכלי שמגנה את הראש בכל מגורי האוכלוסייה השונים — הן יהודים והן ערבים — כדי לקרוא ולהטיף לאחווה, לדו-קיום, לרב-קיום, לסובלנות ולסלחנות.

היו"ר ח' גרוסמן:

תודה רבה. רשות הדיבור לחבר הכנסת מתתיהו פלד. ואחריו — לחבר הכנסת מנחם פרוש.

מתתיהו פלד (הרשימה המתקדמת לשלום):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, אני מקווה שהנהוג שלפיו מתנהל הדיון הזה — שנפתח בהודעת הממשלה,

אומנם תינהג מאותם שירותים שהאוכלוסייה היהודית נהנית מהם. אם אומנם, חיימנו, מצד אחד, ההסתה לאלימות, ומצד שני ישתפר מצבה החומרי היומיומי של האוכלוסייה הערבית בירושלים, אזי נוכל אולי, לדעתי, לצפות לתקופה שבה שני חלקי העיר יוכלו כאמת לחיות על בסיס של שוויון וכשלום. כי התנאי של שוויון בין שני חלקי העיר יהיה, לפי דעתי, אכן יסוד לכל פתרון מדיני אשר אי־פעם יושג לסיום הסכסוך בין ישראל לבין העם הפלשטיני. תודה.

הי"ר ח' גרוסמן:
תודה. רשות הדיבור לחבר הכנסת מנחם פרוש.

אברהם ורדיגר (מורשה־פא"י):
מי אחריו?

הי"ר ח' גרוסמן:
אחריו — מחר.

מנחם פרוש (אגודת ישראל):
גברתי היושבת־ראש, כנסת נכבדה, מעשי הטורו הבלתי פוסקים בעיר העתיקה בירושלים, שבהם יהודים שלווים ושקטים נדקרים באכזריות, מחייבים אותנו לקיים את הדיון הזה. אחרי מה שקרה לפני שבועיים, מקרה שאינו כלל מקרי, כשעוד לא התאוששנו מרצח אליהו עמדי, זכר קדוש לברכה, ועוד לא נרפא, ונאבקים עוד בייסוריהם הגאון הרב משה מאיר פרג והרב דוד ליפשיץ, אסור לנו להשלים עם המצב. נשאלת השאלה, האם השלמנו עם זה שנגזר עלינו לחיות עם הטרור בחוככי ירושלים העתיקה? לא ייתכן שחיי יהודים יהיו בסכנה. לא ייתכן שהליכה בעיר העתיקה בירושלים, הליכה לכוהל המערבי, תהא בגדר סכנה.

במשך 18 שנה לא קרה מה שקרה בשנה האחרונה, מה שקרה בחודשים האחרונים.

אחיה האחרון בין האחרונים אשר אמתח ביקורת על המשטרה. יש להעריך שהוא עושה את המקסימום בכוונות שניתנים לה, באפשרויות שניתנות לה, במשאבים שמעמידים לרשותה, ובמדיניות שקובעים לה. כי המשטרה היא זרוע מבצעת.

מתוך מעקב מקרוב אחרי ההתרחשויות, חייב אני להודות לשר המשטרה, למפקד ולמפקדה של ירושלים, על עירנותם ועל האופן שבו הם ממלאים את תפקידם בנסיבות שנקבעו למשטרה.

בדברי אני רוצה להעלות שוב את ההצעה שהעליתי בהזדמנויות קודמות — לתת למשטרה את האמצעים הדרושים לכונן בעיר העתיקה בירושלים יחידה משטרתית קבועה עם כל הכלים הדרושים, כלים קבועים, כדי לבלום את הטרור המשתולל. שמעתי איך מגיבים: וכי יש למשטרה אפשרות להצמיד שוטר לכל אחד? — ברור שלא לזה מתכוונים, וחמיהי שמגיבים כך, וכי יש מי שמציע להצמיד שוטר לכל אדם ולכל חצר? אבל ברור למעלה מכל ספק, שבאמצעים הקיימים, כאשר למשטרה אין המשאבים הדרושים כדי להקים יחידה משטרתית והיא מסתפקת בנומנות הקבועות של העמדת שוטרים בשכונות השונות, וגם בעיר העתיקה — וכימי מתח מעבירים כוחות משכונות אחרות לעיר העתיקה — זה אינו פתרון. עלינו לדעת, שגם העברת יחידה של משמר הגבול לזמן מוגבל, גם היא אינה פתרון.

הצעתנו היא להעמיד לרשות המשטרה את המשאבים, כדי שהיא תכונן יחידה משטרתית אשר תשקוד בכל הדרכים ובכל

אבל, אם תנאי הקיום המתפירים האלה גורמים להתססת חלק, לפחות, של האוכלוסייה הערבית בירושלים, הרי מן הצד היהודי פועל גורם מתסיס אחר, המעודד אלימות לא פחות. כוונתי לאותו חלק שגורם כפתרון מדיני כולל את גירוש של האוכלוסייה הערבית ברובה מן השטחים הכבושים, ובאופן ספציפי — את גירוש מן הרובע המוסלמי על־מנת ליישב במקומה אוכלוסייה יהודית. הדברים האלה נאמרים במפורש יום יום ושעה שעה מפי אלה שמאמינים שזה אומנם הפתרון שבאמצעותו יושג הירוקים בירושלים. התססה זו אחראית לא פחות מכל גורם אחר, מכל הסתה מכל כיוון, לתחושה הקשה שבה חיים תושבי ירושלים הערבים.

בכל פעם שמתרחש אירוע טרגי כמו זה שאנו דנים בו עכשיו, נמצאים דוברים הקוראים לגירוש האוכלוסייה הערבית מן העיר העתיקה, ואלה ניוונים. כמובן, מן התפיסה הפוליטית הכללית הגורסת גירוש המוני של ערבים.

ברור לי, שהתפיסה הזו מנסה בדרך כלשהי לשחזר או לעבור מחדש את הניסיון העגום של שנות 1948 — 1949, בלי להבין כלל. שאותו ניסיון אינו יכול לחזור על עצמו, ולא רק משום שהוא נוגד כל שיקול מוסרי וכל שיקול מדיני. הוא לא יחזור על עצמו משום שהאוכלוסייה הערבית אינה מתכוונת למלא את התפקיד שהתפיסה הזאת מייעדת לה. האוכלוסייה הערבית הוכיחה מאז יותר מפעם אחת, שפתרון הבריחה לא קיים לגביה עוד, ואפשר להבין מדוע, כאשר רואים את גורלם של פליטי 1948 — 1949.

אבל, נוסף על כך צריך גם להבין, שדעת הקהל העולמית לא תסבול גישה כזאת. בישראל קיים חוק המבוסס על האמנה הבין־לאומית, האמנה נגד הפשע של השמדת עם. באמנה זו ובחוק הישראלי כתוב במפורש, שגירוש המוני מהווה את אחד הגילויים של פשע השמדת עם. אינני מאמין שממשלה כלשהי בישראל תהיה נכונה להיחשף כמי שמבצעת את הפשע האיום הזה.

אני רוצה להזכיר, שביום שבו נדקרו האחים אוהיון, נדקר נער יהודי בדיסקוטק בתליאביב בידי חברו היהודי. תופעה זו של דקירת נערים יהודים בישראל זה על־ידי זה הגיעה לממדים מחרידים. קיבלנו דיווח, שפורסם ברבים, על כך שבמשך השנה שעברה התרחשו 30 מקרי דקירות תלמידים בבתי־הספר, ובמספר זה לא נכללות הדקירות שנעשות מחוץ לכותלי בתי־הספר. רק הבוקר קראנו בעיתון, שבכפר־אחא, בקטטה שפרצה בין שתי קבוצות של צעירים, נדקר שוב צעיר. לפי דעתי, צריך לשים לב לעניין הזה. אלימות גוררת אלימות, אלימות מעודדת אלימות, וכשם שאלימות בין יהודים לערבים סופה שהיא מתגלגלת בצורה של אלימות בין ערבים לערבים, כך סופה שתתגלגל בצורה של אלימות בין יהודים ליהודים.

לפיכך, אני מציע שהמשטרה חיפה על עצמה קודם כול להפסיק בכל דרך אפשרית את האלימות עצמה. אינני יודע מה ניתן עוד לעשות, אבל אני מניח שאפשר לעשות יותר כדי להפסיק את האלימות עצמה, את הדקירות האלה, שחוזרות ונשנות.

באותה מידה אני חושב שהמשטרה צריכה, בתוקף ובחוקק ד, להפסיק כל תעמולת זוועה נגד האוכלוסייה הערבית, דבר שנעשה בפומבי, בפרהסיא, ואפילו באמצעי התקשורת הממלכתיים.

יתר על כן, אני חושב שהעירייה צריכה לעבור מן השלב של דיבורים בדבר שירותים שווים לאוכלוסייה הערבית לשלב של מעשים, ולדאוג לכך שהאוכלוסייה הערבית בירושלים

ובחזרונות ז' שמדברים בה על ירושלים העתיקה. קשה לי לסיים את דברי בלי להזכיר במלוא החרפות את השיטה שבה נהגו מאז מלחמת ששת-הימים — הפקעת חצרות, שהן נכסים יקרי ערך, מהתושבים, ממוסדות התורה ומהכוללים ששכנו בעיר העתיקה דורות שלמים. נעשה כאן עוול משוער נגד מוסדות היישוב הישן, אשר השקיעו דמים, תרתי-משמע, במשך עשרות שנים. מחמת הפקעות אלה, גרים במקום כעת ערבים, ויש לכך השלכות ביטחוניות חמורות.

אנחנו צריכים לראות את המציאות כפי שהיא, ואני מצא חובה להבהיר דברים שאמרתי בנושא זה בהזדמנויות קודמות ושללא הוכחו כראוי, או שהיו מי שרצו לא להכניס ולשים בפי דברים שלא התכוונתי אליהם. אסביר את דברי. עמלתי ברורה מאז ומתמיד. חס וחלילה, שיחדשו בי כי ארשה לעצמי לקרוא ליהודים לסכן את חייהם וללכת במקומות מסוכנים בגלל טורריסטים למיניהם. לא נעלמה ממני התודעה הבטיחית, משמעות חי יהודי נפש אחת מישראל. אני חוזר על מה שאמרתי בשעתי ואסביר את הנושא במלוא הבהירות:

כל מי שמכיר את עברה של ירושלים העתיקה יודע, שהיישוב היהודי השתרע על כל רחבי העיר העתיקה, ואם מחוץ לחומת העיר העתיקה יש חצרות כמו בתי-אונגרין, בתי-ירושלם, בתי-ירד, בתי-טנברג, בתי-רייסין וכדומה, הרי בדיוק בשמות אלו כונו חצרות שאכלסו יהודים בעיר העתיקה, כמה שהיום נקרא "הרובע המוסלמי". ברובע זה היה יישוב חרוב חבון, שהתחיל עוד בשנות התק"ע — 1810, על-ידי יהודים חברוניים. דורות גדו ברחוב חבון אלפי עולים שעזבו את הגולה במשך המאה הי"ט, ונוסדו בו יותר מעשרה בתי-כנסת ובתי-מדרשות. כגון: "ישיבת 'תורת חיים'", "ישיבת 'חיי עולם'", שני בתי-מדרשות של הספרדים המרוקנים, "בית הכנסת החדש", כפי שהיה שמו אז, בית-הכנסת "קהילת 'ישורון' של כולל 'רייסין'", שני בתי-הכנסת ההונגריים — כולל "שומרי החומות", בית-הכנסת "ציון המצוינת" של יוצאי מזרח אסטריי, בית-המדרש "אוהל יצחק" ובית-המדרש "נפש חיה". מי שיועד את כל השמות האלה יודע עד כמה הם מרגשים ועד כמה היו דורות קשורים אליהם, ואיני מונה כעת את המוסדות הגדולים של ישיבת "עץ חיים" וישיבת המקובלים "שער השמים", שעמדו באזור שנקרא היום "הרובע היהודי".

יעניין אתכם ללא כל ספק אם אצטט מכתבי-המגיד הירושלמי הנודע, הרב בן-ציון יאדלר, שנולד באזור זה בשנת התרל"ב — 1872 וגר שנים בימי נעוריו. הדברים מובאים בהקדמה לספרו "בטוב ירושלים", והם מתארים בתמציתיות את העובדות. וכך הוא כותב: "הדור שאני מצאתי היו כולם דרים בעיר העתיקה, ובזמני התחילו לבנות בתים מחוץ לעיר וכל רוב מניין ובניין של היישוב היה ברחוב שנקרא: 'רחוב חבון' (להזכיר תמיד זכות 'שני חבון') והיינו מרחוב היהודים ולמטה על ידי שערי 'בית המקדש' שכל היראים שעברו ושוב ברחוב זה היו משתחווים נגד שערי בית-המקדש — — — עד שער שכם — — — ובמקום הזה היו שתי הישיבות הגדולות 'תורת חיים' ו'חיי עולם' — — — ובשטח הזה היו חמישה-ועשרים בתי-מקוואות, ובתי-הכנסיות של 'שומרי החומות' — — —".

היו"ר ח' גרוסמן:
אבקש לסיים.

מנחם פרוש (אגודת ישראל):

רבותי, עלינו לדרוש — והוא זה שאני דורש כאן — לפעול להחזרת הרכוש היהודי לכעלים היהודים. אין אני

האמצעים לשמור על הסדר, למנוע ולהרתיע מי שירחיב להפריע לסדר. כל מי ששמתמשים בסכנים ובחרבות, ומתנכלים להולכים בדרכים, עליהם לדעת, שהמשטרה תגמול להם על התנהגותם.

לא נהא כנים עם עצמנו אם לא נעלה גם הפעם, במלוא הבהירות והחרפות, את דאגתנו לנוכח מה שנשתנה בשנה האחרונה לעומת 18 השנים שחלפו ממלחמת ששת-הימים.

כפי הנראה, חשים הערבים שכאילו במתכוון חל שינוי במדיניות כלפיהם. איך הגיעו הערבים למסקנה זאת — יש לבחון. אבל עינינו הרואות שחדלנו להרתיע את הערבים, חדלנו לנקוט כלפיהם את האמצעים אשר נהגו לנקוט בעבר, כאשר אי"פה אי"שם הרחיבו הערבים עוד לבצע מעשי טרור. עכבר ננקטו עונשים מידיים. מהמקום שירו או שיצאו הירורים, מימינו ומשמאלו, נהרסו המבנים ונתפסו מייד חשודים. הטילו פחד. לא כך היום. הרי המקרים שקרו השנה כמעט באותו מתחם בסביבת שער-שכם אינם פשוטים כלל ועיקר. כפי שפורסם, עמדו בעלי החנויות הסמוכות מן הצד, לא זזו, לא תפסו ולא הגיבו כאשר תחבו סכנים בהולכי דרכים שקטים. האם לא היה מקום להגיב כפי שהגיבו בעבר כלפי המקומות שלידם בוצעו מעשי טרור? אם יכול מישוה לבוא ולהפריך את ההנחה הזאת שאני אומר, אבקש ממנו שישביר גם למה חל השנה שינוי לעומת 18 השנים הקודמות, מה נשתנה ולמה נשתנה.

מתוך הכרת המנטליות הערבית, הרי אין כל ספק שרק היד הקשה, המרתיעה, היא זאת שתכלוס את מעשי הטרור. ברור מעל לכל ספק, שמדיניות ליברלית וחס ליברלי רק מעודדים את הערבים הטרוריסטים השואפים לכלותנו, חלילה. איני מתכוון, חלילה, ליצור מתחים עם הערבים. גרתי בתוככי העיר העתיקה שנים רבות. משפחותינו היו גרות בשכונות עם הערבים, ואנחנו יודעים שיש צורך לחיות איתם בשלום, אבל כאשר מישוה מהם מתפרע, עליו לבוא על עונשו.

על הממשלה, על הקבינט הביטחוני ועל משרד הביטחון להגיע להחלטה — ויפה שעה אחת קודם — איך להחזיר את המצב בעיר העתיקה בירושלים לקדמותו, כפי שהיה ב-18 השנים האחרונות.

תושבני שכולנו חייבים לגנות ולשרש את התופעה של "איש כל הישר בעיניו יעשה", ואני מתכוון לתגובה של צעירים יהודים מסוימים כלפי ערבים. גם אחרי שמבינים את הזעם למראה השתוללות הטרוריסטים הערבים, ועם כל ההסברים על השינוי שחל בתגובת השלטונות כלפי הטרוריסטים — שום דבר לא יכול להצדיק שאיש כל הישר בעיניו יעשה, דבר שלא רק שאינו תורם לביטחון הטרוריסטים הערבים, אלא אף להיפך: מעורר יצרים ומצבים, אשר מי ידע לאן הם עלולים להוביל.

גם אם אנו שוללים שלילה מוחלטת מעשה תגמול, שכל אחד עושה על דעתו, קשה היה לעכל את דיווחי כלי התקשורת כמוצאי שבת, אחרי ההתקפות שאירעה לפני שבועיים, וכך גם ביום הראשון, שהציגו את הדברים בצורה שצרמה מאוד את אוזנו של המאזין. כאילו בעיית הבעיות של ירושלים אינה הסכנה שמסתכנים יהודים בהליכתם בעיר העתיקה בירושלים, אלא כיצד להגן על הערבים השלווים, המסכנים. כפי שאמרתי — אני חוזר ומדגיש זאת — אנו מגנים מעשי תגמול על-ידי בודדים, אבל הפרופורציה בין הדברים, כפי שהוצגו בכלי התקשורת, היתה תמוהה מאוד.

כלי פחד ונוכח, בעזר השם, שירושלים עיר הקודש תוחזר אלינו במלוא תפארתה כביאת המשיח.
 היום"ר ח' גרוסמן:
 תודה רבה. חברי הכנסת, המשך דיון וסיומו — מחר, אחרי ההצעות לסדר-היום.
 ישיבה זו נעולה. הישיבה הבאה — מחר, בשעה 11:00.

מרהיב להטיף לסכן חיי אדם, אני רק מבקש להחזיר את הרכוש היהודי. אני דורש לעשות זאת בהסתערות, אני מבקש לעשות את זה בטקטיקה הררושה, כי החוק לצרנו, הקושנים כירינו. אם יחזירו את הרכוש היהודי ליהודים ואת הבניינים של המוסדות היהודיים ליהודים, אין ספק שתהיינה לכך השלכות ביטחוניות, ונוכל ללכת בעיר העתיקה ולגשת לכוחל המערבי

הישיבה ננעלה בשעה 19:39.